KADER

GERÇEK İNSANLAR VE NPC'LER

AZİZ İÇLİ

İçindekiler

Önsöz……...….4

Giriş…….....10

BÖLÜM 1: KUR'AN'DA KADER İLE İLGİLİ AYETLERİN TASNİFİ……..14

BÖLÜM 2: HADİSLERDE KADER İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR…….....21

BÖLÜM 3: KADER NEDİR? DOĞRU ŞEKİLDE NASIL ANLAŞILMALIDIR?.....30

BÖLÜM 4: KADER KONUSUNDA BİLİMSEL DENEYLER-GÖRÜŞLER……...…82

BÖLÜM 5: KADER KONUSUNDA MEZHEPLERİN GÖRÜŞLERİ……..…..90

BÖLÜM 6: SORULAR VE CEVAPLAR…….100

BÖLÜM 7: SONSÖZ…….....….109

EK 1: KADER İLE İLGİLİ KÜTÜBİ SİTTE HADİSLERİ……112

EK 2: NEDEN MÜSLÜMAN OLMALIYIM?.....149

Yazan: Aziz İçli
Tarih: 01.01.2026
Yer: Gaziantep/Türkiye

(Bu eserde, yapay zeka uygulamalarından - ChatGPT, Gemini, NotebookLM, Copilot, DeepSeek, Grok, Qwen - faydalanılmıştır.)

ÖNSÖZ

Kader meselesi, İslam düşünce tarihinde en çok tartışılan, en fazla ihtilafa konu olan ve buna rağmen en az sade biçimde ele alınmış konulardan biridir. Bu mesele çoğu zaman felsefi kaygılarla, mezhebi savunularla veya insan merkezli adalet anlayışlarıyla açıklanmaya çalışılmış; Kur'an'ın açık ifadeleri ve sahih hadislerin ortaya koyduğu çerçeve ise bu tali yorumların gölgesinde kalmıştır. İşte bu çalışmanın temel amacı, kader konusunu insan aklına göre değil, Kur'an ayetleri, sahih hadisler, bilimsel deneyler ve mantığın temel ilkelerinin ortaya koyduğu sınırlar içerisinde ele almaktır.

Kader konusunu anlamak için olayların en başına gidilmesi gerekir. İnsan yaratılmadan önceki zamana.

Ayetlere göre insanın yaratılışından önce Allah meleklere insanların dünyada yapacakları olayları göstermiştir. Bu görüntülerde savaşları, dökülen kanları, çıkarılan bozgunculuğu gören melekler Allah'ın neden insanlığı yarattığını anlayamamışlardır.

Bu, bir ayette şöyle bildirilir:

Bakara Suresi 30. Ayet: "Ve hani Rabbin meleklere demişti ki: "Kesinlikle Ben yeryüzünde bir halife kılacağım." (Melekler) Demişlerdi ki: "Orada bozgunculuk çıkaran ve kan döken kimseyi mi orada (halife) kılıyorsun? Ve (bununla birlikte) biz Seni hamd

ile tesbih ediyoruz ve Seni takdis ediyoruz.” (Allah) Dedi ki: “Kesinlikle Ben sizin bilmediğiniz şeyleri bilirim.”

Melekler zahire bakarak olayı anlamamış olsalar da yaratılışlarında isyan olmadığı için Allah’ın verdiği bütün kararlara boyun eğerek Allah’ı yüceltmişlerdir.

Sonrasında Allah ilk insan olan Adem’i meleklerden daha ileri bir donanım ile donatıp onların karşısına çıkarmıştır:

Bakara Suresi 31. Ayet: “Ve (Allah) Adem’e isimleri tamamen öğretti. Sonra onları (isimleri) meleklere sundu. Ardından dedi ki: “Eğer sadık idiyseniz, şunların isimlerini Bana haber verin.””

İşte kendilerinin sahip olmadığı ve lakin Adem’in sahip olduğu donanımı gören melekler bu noktada bir şeyi fark ettiler. Dünyada sadece fesat çıkaran ve kan döken insanlar yok. Bir de Adem gibiler var. Ki onlar meleklerden bile daha üstün olarak yaratılmışlar. Dünya da onlar için kurulmuş bir mekan. Sonrasında melekler şöyle dediler:

Bakara Suresi 31. Ayet: “(Melekler) Dediler ki: “Sen yücesin. Senin bize öğrettiğinden başka bize ait ilim yoktur. Kesinlikle Sen Alim’sin, Hakim’sin.””

İşte Bakara suresinin buraya kadar olan ayetleri bize birçok ipucu vermektedir. Demek ki dünyada iki farklı sınıf olacaktır. Kan döküp fesat çıkaranlar yani cehennemlikler ve meleklerden bile üstün donanıma sahip olanlar yani cennetlikler.

Ayetlere ve hadislere baktığımızda ise cennetlik olanların tıpkı Adem gibi en baştan donanımlı gönderildiğini görmekteyiz. Yani cennetlikler daha yaratılmadan önce Allah tarafından seçilmiş, donatılmış ve cennetlik amel işlemek için dünyaya gönderilmişlerdir.

Bir de cehennemlikler vardır ki -modern tabir ile onlara NPC (Non-Player Character) diyebiliriz- onlar cennetliklerin eğitimi, gelişimi ve ayırt edilmesi için yaratılmışlardır. Onlar ölülerdir. Görünüşlerine bakıldığında gerçek insan gibidirler. Fakat yine modern tabir ile denilebilir ki onlar gerçek oyuncu için yaratılmış dekor unsurlardır.

Bu varlıkları bilgisayar oyunlarındaki karakterlere (NPC'lere) benzetebiliriz. Gözümüze bir sanal gerçeklik gözlüğü takalım veya arttırılmış gerçeklik kıyafeti giyerek bir oyuna girelim. Kesinlikle biliriz ki oyundakiler gerçek değillerdir, fakat yine de size etki ederler. Onlar da ağlar, güler, yanar, ölür ve tekrar doğarlar. Fakat onların oyunda yanmaları, ölmeleri, tekrar doğup bir daha acı çekmeleri kimseyi rahatsız etmez. Çünkü onların insanlar gibi bir gerçeklikleri yoktur. Kimse onlar için adalet aramaz. İşte cehennemlik yaratılmışların durumu da ahirette bu şekilde algılanacaktır.

Eserimiz bu önemli hatırlatmanın dışında, kaderi inkar eden yaklaşımlara ya da kaderi kabul ettiğini söyleyip onu fiilen insan iradesine devreden anlayışlara karşı asıl kader inancını anlatmayı hedeflemektedir. Zira Kur'an'a göre mutlak irade,

mutlak kudret ve mutlak fail yalnızca Allah'tır. İnsan ise bu ilahi irade içerisinde yaşar, yapar veya yaşayıp yaptığını zanneder. Bu zannın kendisi Kur'an'ın "kesb" kelimesi ile işaret ettiği alan olarak ele alınacaktır. İnsan, yaptığı fiilleri kendisinin yaptığını zanneder; fakat hakikatte, Allah katında, her şeyi yaratan ve her işi evirip çeviren yalnızca Allah'tır.

Bu çalışmada kader meselesi, ayetlerin ve hadislerin zahirini eğip bükmeden, onları modern adalet anlayışlarına uydurmaya çalışmadan ele alınmıştır. Kur'an'da tekrar tekrar vurgulanan "Allah dilediğini yapar", "Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz" ve "Rabbin dilediğini yaratır ve seçer" gibi ifadeler, tali yorumlarla etkisizleştirilmemiş; bilakis meselenin merkezine yerleştirilmiştir. Çünkü iman, açık ve net olanı karmaşık hale getirmek değil, Allah'ın bildirdiğine teslim olmak demektir.

Eserimizde özellikle vurgulanan temel ayrımlardan biri, **insan katı ile Allah katı** arasındaki farktır. Kur'an'a göre insanın yaşadığı alan, sebep-sonuç ilişkileriyle algıladığı, zanlarla hareket ettiği ve gaybı bilmediği bir alandır. Bu alanda insan, iyiliği Allah'tan bilmeli, kötülüğü ise nefsine izafe etmelidir. Ancak hakikat katında, yani Allah katında, iyilik de kötülük de, hidayet de dalalet de Allah'ın izni, dilemesi ve yaratmasıyla meydana gelir. Ayetlerin bir kısmı bu dünyada nasıl yaşamamız gerektiğini, bir kısmı ise hakikatte işlerin nasıl yürüdüğünü bildirmektedir. Kafa

karışıklığı, bu iki katın birbirine karıştırılmasından doğmaktadır.

Eserde kader konusu sadece Kur'an ve hadisler ışığında değil, son kırk yılda büyük gelişmeler yaşayan sinirbilimin verileri ekseninde de incelenmiştir. Bilimsel çalışmalar ele alınmış, bilim insanlarının görüşleri değerlendirilmiştir.

Bu çalışma, kader meselesini **soru–cevap yöntemiyle** de ele alarak, soyut tartışmaları somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Sorular, tarih boyunca Müslümanların zihnini meşgul eden temel itirazlardan seçilmiş; cevaplar ise doğrudan Kur'an ayetleri ve sahih hadisler üzerinden inşa edilmiştir. Mezheplerin görüşleri, Kur'an'a uygunlukları nispetinde değerlendirilmiş; Kur'an'a açıkça aykırı olan izahlar ise eleştirilmiştir.

Eserde cehennem, adalet ve insan sorumluluğu konuları, Kur'an'ın cehennemlikleri tarif eden ayetleri merkeze alınarak açıklanmıştır. Her insanın hakiki anlamda "insan" olarak yaratılmadığı, Kur'an'ın bizzat ayetlerinde bildirdiği bir gerçek olarak ele alınmıştır. Görmeyen, işitmeyen, akletmeyen; hayvanlar gibi hatta daha aşağı olarak nitelendirilen, dahası açıkça ölü olduğu bildirilen varlıkların varlığı, kader ve adalet meselesinin doğru anlaşılması açısından belirleyicidir. Bu husus anlaşılmadan ne kader meselesi, ne cehennem, ne de ilahi adalet sağlıklı şekilde kavranabilir.

Bu kitap, okuyucuya "oturun, hiçbir şey yapmayın" dememektedir. Aksine, insanın gaybı bilmediği için kendi

katında Kur'an'ın emirlerine uymakla mükellef olduğunu vurgulamaktadır. Ancak sonuçta olacak olanın, Allah'ın ezelde yazdığı ve dilediği şekilde gerçekleşeceği de açıkça ortaya konmaktadır. İnsan çalışır, gayret eder, tercih ettiğini zanneder; fakat yaşadığı her an, Allah'ın yazdığı yazgının açığa çıkmasından (bela'dan) ibarettir.

Bu eserin amacı herhangi bir tartışmayı kazanmak değil, **hakikati hatırlatmaktır**. Kur'an bir zikirdir; yani hatırlatmadır, öğüttür. Kader konusu da zor, karmaşık ve içinden çıkılmaz bir bilmece değil; doğru yerinden tutulduğunda son derece sade ve açık bir iman meselesidir. Allah, kullarından karmaşık bir şeye iman etmelerini istemez. Bu çalışma, kader meselesinin birkaç temel ayet ve sahih hadisle anlaşılabilecek kadar açık olduğunu göstermeyi hedeflemektedir.

Okuyucunun bu eseri, kendi ön kabullerini savunmak için değil; Kur'an'ın ne söylediğini gerçekten anlamak için okumasını temenni ederim. Allah dilerse bu eseri okuyanlar yazanları kabul edecek ve ona göre bir iman içine gireceklerdir. Ve yine Allah dilerse bu eseri okuyanlar yazanları kabul etmeyecek ve ona göre bir iman içine gireceklerdir.

Ne olursa olsun şu ilke hiçbir zaman unutulmamalıdır: "Benim dediğim en doğru denilmez. Çünkü en doğrusunu Allah bilir."

"Rahman Rahim Allah'ın ismi ile." (Fatiha, 1)

GİRİŞ

Kader meselesi, İslam inancının tam kalbinde yer alan temel iman konularından biridir. Buna rağmen bu konu, tarih boyunca çoğu zaman ya aşırı akılcı yorumlarla sulandırılmış ya da Allah'ın açık ayetlerine rağmen insan iradesini merkeze alan açıklamalarla karmaşık hale getirilmiştir. Oysa Kur'an'a göre kader, zor ve içinden çıkılamaz bir bilmece değil; doğru yerinden tutulduğunda son derece sade, açık ve anlaşılır bir hakikattir.

Kader nedir?
Net Cevap: "Kader, Allah'ın dilemesi ve bizim yapmamızdır (Tekvir, 29). Ve Allah'ın yazması ve bizim yaşamamızdır (Tevbe, 51)."

İşte kader mevzuu 5 saniyede anlaşılabilecek kadar kolay, bu kadar açık ve net bir iman esasıdır. Özetle şöyle denilebilir. "Allah diler, biz yaparız. Allah yazar, biz yaşarız."

Fakat insanlar bununla yetinmezler. Çünkü insanoğlu her şeyden çok tartışmacıdır (Kehf, 34) İşte bu eserde, bu tartışmalarda Kur'an'da ve hadislerde doğru bakış açısının ne olması gerektiğini göstermeye çalışacağız.

Kur'an'da kader, yazgı, ölçü ve takdir kavramları yüzlerce ayette doğrudan veya dolaylı olarak zikredilir. Allah, her şeyi bir ölçü ve plan ile yarattığını, dilediğini yaptığını, dilediğine hidayet verdiğini, dilediğini saptırdığını ve

insanın Allah dilemedikçe hiçbir şeyi dileyemeyeceğini açık ifadelerle bildirmiştir. Buna rağmen kader konusu, çoğu zaman bu ayetlerin tamamı birlikte ele alınmadan, parçacı okumalarla yorumlanmıştır. Bu durum, hem kaderin yanlış anlaşılmasına hem de Allah tasavvurunun insan merkezli bir yapıya bürünmesine sebep olmuştur.

Bu çalışmanın çıkış noktası şudur:
Kader konusu, insan mantığına göre değil; Kur'an'ın kendi bütünlüğü içerisinde anlaşılmalıdır.
Kur'an, Allah'ı mutlak irade, mutlak kudret ve mutlak fail olarak tanıtır. İnsan ise, bu ilahi irade altında yaşayan, yapan ve yaşayıp yaptığını zanneden bir kuldur. İnsan için var olan "seçim", hakiki bir kuvvetten değil; kendisine verilen bir zan alanından ibarettir. Kur'an'ın "kesb" kavramıyla işaret ettiği alan tam olarak budur.

İlerleyen sayfalarda kader konusu ele alınırken, **Allah katı ile insan katı** ayrımı temel bir anahtar olarak kullanılmıştır. Kur'an'a göre insanın yaşadığı alan, sebep–sonuç ilişkileriyle algıladığı, gaybı bilmediği ve zanlarla hareket ettiği bir alandır. Bu alanda insan, iyiliği Allah'tan bilmeli, kötülüğü ise nefsine nispet etmelidir. Ancak bu, hakikatin böyle olduğu anlamına gelmez. Hakikatte, yani Allah katında, her şey Allah katındandır. İyilik de kötülük de, hidayet de dalalet de, yazgı da yaşanan hayat da Allah'ın izni, dilemesi ve yaratmasıyla meydana gelir.

Kader konusundaki temel kafa karışıklıklarından biri, ayetlerde geçen bu iki farklı katın birbirine karıştırılmasıdır.

Kur’an, bir yandan insana çalışmayı, gayret etmeyi ve sorumluluk almayı emrederken; diğer yandan her şeyin Allah’ın yazdığı ve dilediği şekilde gerçekleştiğini bildirir. Bu iki durum arasında bir çelişki yoktur. Çelişki, ayetlerin hangi gerçeklik katını anlattığının göz ardı edilmesinden doğmaktadır. İşte birçok alimin kaderi anlatırken yanıldığı temel konulardan biri budur.

Bu kitapta kader meselesi, özellikle **soru–cevap yöntemiyle** de ele alınmıştır. Sorular, kader konusunda en sık sorulan, en çok itiraz edilen ve en fazla yanlış anlaşılan başlıklardan seçilmiştir. Cevaplar ise kişisel kanaatlere değil; Kur’an ayetlerine ve sahih hadislere dayandırılmıştır. Mezheplerin görüşleri, Kur’an’a uygunlukları nispetinde değerlendirilmiş; Kur’an’a aykırı olan izahlar açık şekilde eleştirilmiştir.

Çalışmada ayrıca, cehennem, adalet, insan sorumluluğu ve özgür irade iddiaları da kader meselesinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmıştır. Kur’an’da cehennemliklerin nasıl tanımlandığı, kimin muhlis yani “hakiki insan” olarak yaratıldığı ve kimin yaratılış itibarıyla bu vasfı taşımadığı meselesi, kader ve adalet konusunun doğru anlaşılması açısından belirleyici görülmüştür. Bu başlıklar, ayetlerin doğrudan ifadeleri esas alınarak açıklanmıştır.

Bu kitap, kaderi inkar eden ya da kaderi kabul ettiğini söyleyip onu fiilen insan iradesine devreden yaklaşımlara karşı, Kur’an merkezli bir hatırlatma niteliğindedir. Amaç, yeni bir mezhep inşa etmek değil; Allah’ın kitabında

bildirdiği hakikati, olduğu gibi ortaya koymaktır. Çünkü iman, Allah'ın bildirdiğine teslim olmakla başlar.

Bu girişle birlikte okuyucu, kader konusunu duygusal reflekslerle veya ön kabullerle değil; Kur'an'ın kurduğu çerçeve içerisinde ele almaya davet edilmektedir. Bundan sonraki bölümler, bu çerçevenin ayetler, hadisler, bilimsel deneyler ve mantıksal açıklamalarla adım adım anlaşılmasını hedeflemektedir.

BÖLÜM 1
KUR'AN'DA KADER İLE İLGİLİ AYETLERİN TASNİFİ

Kur'an-ı Kerim dikkatlice incelendiğinde kader konusunda bazı tasniflerin yer aldığı görülecektir. Bunlar ana başlıklar halinde şöyledir:

1. KADER YAZGI İLE İLGİLİ AYETLER
2. ALLAH'IN DİLEDİĞİNİN OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER
3. CEHENNEM İÇİN YARATILAN MANEN ÖLÜ NPC BENZERİ VARLIKLAR İLE İLGİLİ AYETLER
4. ALLAH'IN İNSANLARI CEHENNEMLİK VE CENNETLİK OLARAK SEÇMESİ İLE İLGİLİ AYETLER
5. ASIL YAPTIRANIN ALLAH OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER
6. ALLAH KATI VE İNSAN KATI AYRIMI İLE İLGİLİ AYETLER
7. DÜNYA HAYATININ BİR TÜR SİMÜLASYON OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER
8. DÜNYA KATINDA ÇALIŞMAMIZ MÜCADELE ETMEMİZ GEREKTİĞİNİ BİLDİREN AYETLER

9. DÜNYA KATINDA KÖTÜLÜKLERİN İNSANIN KENDİSİNDEN BİLİNMESİ GEREKTİĞİ İLE İLGİLİ AYETLER

Elbette bu tasnif daha da ayrıntılı hale getirilebilir. Fakat bu dokuz madde kader konusunda itiraza yer bırakmayacak kadar açık ve anlaşılır şekilde her şeyin Allah'ın izni, dilemesi ve yaratmasıyla var olduğunu, konunun doğru mantığını anlamakta zorlanan, farklı bir kader inancı içerisinde olan veya konu hakkında kafa karışıklığına sahip insanlara anlatmak için yeterli olacaktır.

Şimdi eserin en başında, bu konudaki ayetleri ve ardından bazı hadisleri detaylıca görelim ve konunun devamını bu ayetler ve hadisler ışığında inceleyelim.

1.KADER YAZGI İLE İLGİLİ AYETLER

- Kamer Suresi 49. Ayet: "Kesinlikle her bir şey. Biz onu (her bir şeyi) bir kader (hesap-plan) ile yarattık."

- Tevbe Suresi 51. Ayet: "De ki: "Allah'ın bize yazdığı dışında bir şey bize isabet etmeyecektir.""

- Hadid Suresi 22. Ayet: "Yeryüzünde isabet eden herhangi bir musibet yoktur ve sizin nefislerinizde de (duygu ve düşüncelerinizde de) olamaz. Biz onu yaratmadan önce, bir kitapta olmasının dışında. Kesinlikle bu, Allah'a göre pek kolaydır."

2.ALLAH'IN DİLEDİĞİNİN OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER

- Tekvir Suresi 29. Ayet: "Ve Alemlerin Rabbi olan Allah'ın dilemesi dışında siz dileyemezsiniz."

- Kasas Suresi 68. Ayet: "Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer, seçim onlara ait değil idi."

- Kehf Suresi 39. Ayet: "Allah'ın dilediği (olur). Allah ile olanın dışında kuvvet yoktur."

3.CEHENNEM İÇİN YARATILAN MANEN ÖLÜ NPC BENZERİ VARLIKLAR İLE İLGİLİ AYETLER

- Neml Suresi 80. Ayet: "Kesinlikle sen ölülere işittiremezsin."

- Araf Suresi 179. Ayet: "Ve andolsun, cinlerin ve insanların çoğunu cehennem için yarattık (bitki veya hayvanlar gibi üretip yaydık). Kalpleri vardır, onunla anlamazlar. Gözleri vardır, onunla görmezler. Ve kulakları vardır, onunla işitmezler. Onlar hayvanlar gibidirler. Hatta hayvanlardan daha çok dalalete düşmüşlerdir (sapmışlardır) (hayvanlardan algısal olarak daha da aşağı bir seviyededirler). İşte onlar gafillerdir (umursamazdırlar)."

- Bakara Suresi 17-18. Ayet: "Onların misali ateş yakanın misali gibidir. Ne zamanki çevresinde olanı aydınlatır, Allah onların nurunu giderir (tam hidayet bulacaklarken Allah onlara izin vermez). Ve onları

karanlıklar içinde bırakır. Göremezler. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Dönemezler."

4.ALLAH'IN İNSANLARI CEHENNEMLİK VE CENNETLİK OLARAK SEÇMESİ İLE İLGİLİ AYETLER

- Hud Suresi 118-119. Ayet: “Ve eğer Rabbin dileseydi, insanları tek bir ümmet (grup, millet) kılardı. Ve (bununla birlikte) ihtilaf etmekten (anlaşmazlıktan) ayrılmazlar. Rabbinin koruduğu-merhamet ettiği kimseler hariç (onlar ihtilafa düşmez, doğru yolda giderler). Ve işte onları bunun için yarattı. Ve Rabbinin kelimesi (sözü) tamamlanmış (yerine getirilmiş) oldu: "Kesin olarak cehennemi cinlerden ve insanlardan topluca dolduracağım.”

- Kasas Suresi 68. Ayet: “Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer, seçim onlara ait değil idi.”

- Nahl Suresi 93. Ayet: “Ve şayet Allah dileseydi hepinizi tek bir ümmet kılardı. Ve lakin (Allah) dilediği kimseyi saptırır (cehennemlik yapar) ve dilediği kimseyi hidayete erdirir (cennetlik yapar).”

5.ASIL YAPTIRANIN ALLAH OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER

- Saffat Suresi 96. Ayet: “Sizi de ve yaptığınızı da yaratan Allah'tır.”

- Enfal Suresi 17. Ayet: “Onları siz öldürmediniz ve lakin Allah öldürdü. Ve attığın zaman da sen atmadın ve lakin Allah attı.”

- Nisa Suresi 78. Ayet: “De ki: “Hepsi (hasenat ve seyyiat, iyilikler ve kötülükler) Allah katındandır.””

6.ALLAH KATI VE İNSAN KATI AYRIMI İLE İLGİLİ AYETLER

- Nahl Suresi 96. Ayet: “Sizin katınızda olan fena bulur (tükenir, fanidir). Allah katında olan ise beka bulur (kalır, bakidir).”

- Ali İmran 37. Ayet: “Zekeriyya ona (onu ziyaret etmek için) mihraba her ne zaman varsa onun katında bir rızık bulurdu. Dedi ki: “Ey Meryem, bu sana neredendir?” Dedi ki: “O Allah katındandır. Kesinlikle Allah dilediği kimseyi hesapsızca rızıklandırır.””

- Enam Suresi 2. Ayet: “O sizi çamurdan-balçıktan yaratmış olandır. Sonra (sizin katınızda) ecel (ömür) bitirdi (hükmetti) ve Kendi katında belirlenmiş bir ecel (ömür) de. Sonra (buna rağmen) siz kuşkulanıyorsunuz.”

7.DÜNYA HAYATININ BİR TÜR SİMÜLASYON OLMASI İLE İLGİLİ AYETLER

- Ankebut Suresi 64. Ayet: “Ve bu dünya hayatı meşgale ve oyundan başkası değildir.”

- Enam Suresi 32. Ayet: “Ve dünya hayatı oyun ve meşgaleden başkası değildir. Ve ahiret yurdu ise takva (saygı, sorumluluk) sahibi olanlar için daha hayırlıdır (iyidir, doğrudur). Hala akletmiyor musunuz?”

- Nur Suresi 39. Ayet: “Ve kafir olanlar. Onların amelleri çöldeki serap (hayal) gibidir. Susayan, ona vardığı zamana kadar onu su diye hesap eder. Hiçbir şey bulamaz. Ve katında Allah'ı bulur. Ve Allah hesabını tastamam görür. Ve Allah hesabı seri olandır.”

8.DÜNYA KATINDA ÇALIŞMAMIZ MÜCADELE ETMEMİZ GEREKTİĞİNİ BİLDİREN AYETLER

- Necm Suresi 39. Ayet: “Ve yoktur insana çalışmasından başkası da.”

- Nisa Suresi 75. Ayet: “Ve size ne oluyor da Allah'ın ve erkeklerden ve kadınlardan ve çocuklardan şöyle diyen çaresizlerin yolunda savaşmıyorsunuz: “Rabbimiz. Bizi halkı zalim olan bu yerden çıkar. Ve bize tarafından bir veli kıl. Ve bize katından bir yardımcı kıl.””

- Nisa Suresi 32. Ayet: “Ve Allah'ın kendisi ile bazınızı bazınıza üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin. Erkekler için kesb ettikleri şeylerden bir nasip vardır. Ve kadınlar için de kesb ettikleri şeylerden bir nasip vardır.”

9.DÜNYA KATINDA KÖTÜLÜKLERİN İNSANIN KENDİSİNDEN BİLİNMESİ GEREKTİĞİ İLE İLGİLİ AYETLER

- Nisa Suresi 79. Ayet: “Sana iyilikten isabet eden şey. O Allah'tandır. Sana kötülükten isabet eden şey. O da kendi nefsindendir.”

- Rum Suresi 41. Ayet: “İnsanların elleriyle kesb ettikleri ile karada ve denizde fesat çıktı. (Allah) Yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın diye.”

- Enbiya Suresi 87. Ayet: “(Ardından Yunus) Karanlıklar içinde şöyle nida etti: “Sen'den başka ilah yoktur. Sen Yücesin. Kesinlikle ben zalimlerden oldum (suçlu olan benim, Sen değilsin).””

BÖLÜM 2
HADİSLERDE KADER İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

İslam dininin Kur'an-ı Kerim'den sonraki ikincil kaynağı hadislerdir. Elbette bütün hadisler doğru değildir. Müslümanların tamamı Kur'an-ı Kerim'de ittifak halindedirler. Fakat konu hadislere geldiğinde birbirlerinin hadislerini kabul etmeyen pek çok farklı görüş, mezhep ve itikat doğmuştur.

Peki hangi hadisler doğrudur? Bu neye göre belirlenebilir? Ehli sünnet mezheplerinin sahih ve güçlü dediği birçok hadis Şiilerce veya Haricilerce zayıf bulunmaktadır. Elbette tam tersi de geçerlidir. Dahası aynı mezhebin içerisinde bulunan iki alimden birinin sahih dediği hadise diğer alim zayıf veya uydurma diyebilmektedir (namazda fatiha okunması, ölünün yakınlarının ağlamasıyla azap çekmesi, namazı terk edenin kafir olması meseleleri vb).

Yani özetle hadisler konusunda birçok tartışma yapılmıştır. Peki doğru bakış açısı ne olabilir?

Kur'an'da 12 farklı ayette şu şekilde bildirilmiştir:

Enam Suresi 21. Ayet: “Ve kim daha zalim olabilir ki Allah'a bir yalanı iftira eden kimseden?”

Yani Allah’a ait olmayan bir sözü Allah söyledi demek en büyük zalimliktir. İşte hadislerde de böyle büyük bir risk vardır. Hadislerde Allah’a ve elçisine bir iftira atılmışsa ve lakin bu hadis hatalı şekilde sahih kabul edilmişse, bunu savunmak da Allah’a bir yalanı iftira etmeye ortak olmak demektir. Allah’a iftira atmak veya buna ortak olmak ise ahirette kişinin büyük yükler yüklenmesine sebep olacaktır.

Peki bütün bunları göz önünde bulundurursak konuya nasıl yaklaşabiliriz?

Burada doğru yaklaşım şöyle olabilir:

1. Hadis, konusu itibari ile tersine bir hadis olmayan yapıda olmalıdır.
2. Hadis, Kur’an dışı yeni bir dini emir, yasak veya inanç getirmemelidir.

Burada konu ile ilgili Peygamberimiz Hz. Muhammed (sav)’in bir hadisini aktarabiliriz. O hadis şöyledir:

“Benden sonra ihtilafa uğrayacaksınız. Benden aktarılanları Allah’ın kitabına arz ediniz. Ona uygun olursa bendendir, ona muhalif ise benden değildir.”

Hadis, Ebû Ubeyde < Cabir b. Zeyd < İbn Abbas tarikiyle merfû olarak nakledilmiştir. Hadisin ravilerinden Cabir b. Zeyd; Yahya b. Main ve Ebû Zür‘a gibi münekkidler tarafından sika (güvenilir) kabul edilmiştir. Bu hadis Harici

mezhebinin bir kolu olan İbadiyye'de Kur'an'dan sonra en sahih hadis kitabı kabul edilen ve Rebi' b. Habib'e nispet edilen el-Camiʿu's-ṣaḥiḥ isimli eserde yer almıştır.

Diğer yandan bu hadis Ehl-i Sünnet mezheplerine ait eserlerde de merfu' olarak kabul edilmiştir.

Hadislerin Kur'an'a arzı ile ilgili rivayetlere bakıldığında rivayetlerin Ali b. Ebi Talib (ö. 40/661), Sevban b. Bücdüd (ö. 54/674), Ebû Hüreyre (ö. 58/678) ve Abdullah b. Ömer (ö. 73/693) (r. anhum) isimli dört farklı sahabiden merfuʿ (kesinlikle Hz. Peygamber'e ait) ve tabiinden Hasan b. el-Basri'den mürsel (kaynağında eksiklik olan) olarak aktarıldığı görülmektedir.

Hadislerin Kur'an'a arz edilmesi ile ilgili Kur'an'da da ayetler vardır. Bir ayet şöyledir:

Casiye Suresi 6. Ayet: "İşte şunlar Allah'ın ayetleridir (mucizeleridir). Onları sana hak ile okuyoruz. Allah'tan ve O'nun ayetlerinden (mucizelerinden) sonra hangi hadise inanıyorlar?"

Ayetten anlaşıldığı gibi Allah'ın ayetlerinin dışında, ona karşı bir hüküm veren veya ona ekleme-çıkarma yapan bir hadise yani söze inanılmaması emredilmiştir. Dolayısıyla Peygamberimize atfedilen bir hadisin doğru olup olmadığının Kur'an ile onaylanması gerektiği hem hadislerde hem de Kur'an ayetlerinde bildirilmiştir.

Bir başka ayette şöyle buyrulmuştur:

Nisa Suresi 59. Ayet: “Ey iman edenler. Allah'a itaat edin ve elçiye itaat edin ve sizden emir sahiplerine de. Herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a götürün ve elçiye de, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyor idiyseniz. Bu, hayırlı olandır ve sonuç bakımından daha güzel olandır.”

Ayetten anlaşıldığı gibi insanlar bazı konularda anlaşmazlığa düşmektedirler. İşte bu noktada Allah’ın emrettiği husus konuyu önce Allah’ın ayetlerine götürmek, orada da ihtilaf devam ediyorsa o zaman sahih hadislere gitmektir. Bunu bir örnek ile anlatalım.

Mesela üç kişi kader konusunda anlaşmazlığa düştü. Birisi kader yoktur dedi, birisi kader vardır ve lakin sınırlıdır dedi, birisi ise kader yazgıdır, her şeyi kapsar dedi. Bu durumda yapılması gereken, bu konuyu önce Allah’ın Kitabı’na arz etmek yani diğer ayetlere götürmektir. O ayetlerdeki bilgiler de anlaşmazlığı çözmezse bu defa elçinin sözlerine başvurulmalıdır. Yani sahih hadisler incelenmelidir. Eğer o konuda hep aynı mantıkta ifadeler varsa o kabul edilmelidir. Kader konusunda da Allah’ın elçisi her hadiste yazgının olduğunu bize bildirmiştir. İşte böylece aradaki anlaşmazlık çözülmüş olur. Kader yazgıdır, her şeyi kapsar denir. Eğer hadisler konusunda da farklı hadisler olduğu ileri sürülürse ve anlaşmazlık devam ederse Allah’a dua ederek en doğru yolu göstermesi dilenmelidir. Ve lakin kesinlikle ve kesinlikle anlaşmazlık Müslümanların birbirini tekfir etmesine, birbirine fasık, kafir veya sapık demesine varmamalıdır. Allah Kur’an’da Müslümanların birlik

olmasını emretmiştir. Birbirine kafir, zındık, sapkın diyen insanlar asla birlik olamazlar. Böylece Allah'ın emri yok sayılmış olur ve şu anda olduğu gibi yeryüzünde fitne ve fesat çıkar.

Bununla birlikte Kur'an'a arz konusunda Ehl-i Sünnet mezheplerinin cumhur uleması yani popüler alimleri kendi zamanlarında arz hadisini ve ilgili ayetleri Kur'an'a arz mantığı ile kabul etmemişler ve sahih hadislerin de birer ayet olduğunu söyleyerek sahih hadisleri dinin merkezine koymuşlar, hatta senedi sağlam kabul edilen hadislerin bazı Kur'an ayetlerini nesh (iptal) edebileceğini söyleyecek kadar aşırılığa gitmişlerdir. Dahası Sahih-i Buhari isimli hadis kitabını kabul etmemenin veya herhangi bir sahih hadisi inkar etmenin dalalete sapmak veya İslam'dan çıkmak olduğunu söyleyen birçok alim olagelmiştir.

Öyle ya da böyle hadisler vardır. Peygamberimiz birçok konuda konuşmuş ve açıklamalarda bulunmuştur. Ve eğer bir konuda birbirini tekzip etmeyen, hep aynı anlamı ifade eden ve Kur'an'daki ayetlerle mutabık hadisler varsa bunları Peygamberimizin söylediğine inanmamızda bir sakınca yoktur. Dolayısıyla bu hadisler bizim için imanda delil olabilir.

Kader mevzuuna baktığımız zaman hadislerin net şekilde yazgıyı gösterdiğini görmekteyiz. Bütün sahih hadisler tam bir ittifakla, Allah'ın her şeyi bir ölçü ve plan ile yarattığını, dilediğini yaptığını, dilediğine hidayet verdiğini, dilediğini

saptırdığını ve insanın Allah dilemedikçe hiçbir şeyi dileyemeyeceğini ayrıntılı şekilde bildirmektedir.

Şimdi ilgili hadislerin birkaçını inceleyelim.
(Not: Kader ile ilgili Kütüb-i Sitte'de yer alan hemen hemen bütün hadisler eserin sonundaki Ek bölümünde bulunmaktadır.)

Hadisler:

1. "Cennetlik olan kimsenin ameli, cennet ehlinin ameliyle sonlanır; (daha önce) ne çeşit amel yapmış olursa olsun. Keza cehennemlik olanın ameli de cehennem ehlinin ameliyle sonlanır, hangi çeşit amel ile amel etmiş olursa olsun!"
(Tirmizi, Kader 8, (2142))

2. "Allah anne karnında insanları said ve şaki (cennetlik ve cehennemlik olarak) yazar."
(Buhari, Kader 1, Bed'ü'l-Halk 6)

3. "Rabbin dilediğini hükmeder, melek de yazar. Sonra melek elinde sahife olduğu halde çıkar. Artık buna ne bir şey ilave eder ne de eksiltir."
(Müslim, Kader 3, (2645))

4. "Eğer şöyle yapsaydım bu başıma gelmezdi!" deme. "Allah takdir etmiştir. Onun dilediği olur" de! Zira "eğer, keşke" kelimesi şeytan işine kapı açar."
(Müslim, Kader 34, (2664))

5. “Resûlullah aleyhissalatu vesselam buyurdular ki: "Her ümmetin mecusileri vardır. Bu ümmetin mecusileri "kader yoktur!" diyenlerdir. Bunlardan kim ölürse cenazelerinde hazır bulunmayın. Onlardan kim hastalanırsa ona ziyarette bulunmayın. Onlar Deccal bölüğüdür. Onları Deccal'e ilhak etmek Allah üzerine bir haktır.”
(Ebu Davud, Sünnet 17, (4692))

6. “Yanımıza Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) geldi ve oturdu. Biz de etrafına oturduk. Beraberinde bir asa vardı. Başını eğdi. Ve asasiyle yeri çizmeye başladı. Sonra şöyle buyurdu: Hiç bir kimse ve dünyaya gelen hiç bir nefis yoktur ki, Allah onun cennetten veya cehennemden yerini takdir etmemiş olsun! Ve şaki (cehennemlik) yahut said (cennetlik) yazılmış olmasın!» Bunun üzerine bir adam: Ya Resûlallah! Biz kitabımız üzere durarak ameli bırakmayalım değil mi? dedi. Bunun üzerine: Kim saadet ehlinden ise, saadet ehlinin ameline varacak ve her kim şekavet ehlinden ise, şekavet ehlinin ameline varacaktır.» buyurdu.”
(Müslim, Kader, H.No. 6901)

7. “Hz. Adem ve Musa aleyhimasselam tartıştılar. Musa, Adem’e: "İşlediğin günahla insanları cennetten çıkaran ve onları şekavete (cehennemlik olmaya) atan sensin değil mi!" dedi. Adem de Musa´ya: "Sen, Allah’ın risalet vermek suretiyle seçtiği ve hususi kelamına mazhar kıldığı kimse ol da, daha yaratılmamdan (kırk yıl) önce Allah’ın bana yazdığı bir işten dolayı beni ayıplamaya kalk (bu olacak şey değil)!" diye cevap verdi." Resulullah devamla dedi ki: "

Adem, Mûsa'ya karşı delil getirmede üstün geldi!"
[Buhari, Kader 11, Enbiya 31, Tefsir, Taha 1, 3, Tevhid 37; Müslim, Kader 13, (2652); Muvatta, Kader 1, (2, 898); Ebu Davud, Sünnet 17, (4701); Tirmizi, Kader 2, (2135).]

8. "Ubade bin Samit (Radiyallahu Anh) oğluna şöyle dedi:

"Ey oğulcuğum! Sana isabet edenin şaşmayacağını, sana isabet etmeyenin de (kaderinde olmadığı için) isabet etmeyeceğini bilmedikçe hakiki imanın tadını bulamazsın!

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i şöyle derken işittim:

"Kuşkusuz ki, Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir.

Allah-u Teala kaleme:

"Yaz!" dedi.

Kalem:

"Ey Rabbim ne yazayım?" dedi.

Allah-u Teala da kaleme:

"Kıyamet saatine kadar olacak her şeyi yaz!" dedi.

Ubade bin Samit (Radiyallahu Anh) oğluna şöyle dedi:

"Ey oğulcuğum! Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i şöyle derken işittim:

"Her kim bunun dışında (bir inanç üzere) ölürse benden değildir!"

(Ebu Davud 4700, Tirmizi 2244, Ahmed bin Hanbel Müsned 5/317, No 23081)

9. “Rasulullah dedi ki: “Hiç kimse kendi ameliyle cennete girmez (Allah dilediğini cennete koyar).”
“Sen de mi ya Resulallah!” dediklerinde:
“Evet ben de. Ancak Allah beni rahmetiyle kuşatırsa başka.” diye buyurdu.”
(Buhari, Rikak, 18; Müslim, Münafikin, 71-73)

10. “Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) dedi ki: “Her şey kader iledir. Hatta acizlik ile zeka bile.”
(Müslim, Kader, 46/40, no:18)

BÖLÜM 3
KADER NEDİR? DOĞRU ŞEKİLDE NASIL ANLAŞILMALIDIR?

Kader meselesi doğru anlaşılmadığında iman alanı ya insan merkezli bir adalet teorisine ya da Allah'ın mutlak kudretini sınırlayan felsefi açıklamalara dönüşür. Bu bölümde kader, Kur'an'ın çizdiği ilahi çerçeve içinde; şu konular üzerinden anlatılacaktır.

1. KADER YAZGI'NIN VAR OLMASI
2. ALLAH'IN DİLEDİĞİNİN OLMASI
3. CEHENNEM İÇİN YARATILAN MANEN ÖLÜ NPC BENZERİ VARLIKLAR
4. ALLAH'IN İNSANLARI CEHENNEMLİK VE CENNETLİK OLARAK SEÇMESİ
5. ASIL YAPTIRANIN ALLAH OLMASI
6. ALLAH KATI VE İNSAN KATI AYRIMI
7. DÜNYA HAYATININ BİR TÜR SİMÜLASYON OLMASI
8. DÜNYA KATINDA ÇALIŞMAMIZ MÜCADELE ETMEMİZ GEREKTİĞİ
9. DÜNYA KATINDA KÖTÜLÜKLERİN İNSANIN KENDİSİNDEN BİLİNMESİ GEREKTİĞİ

1.KADER-YAZGI'NIN VAR OLMASI

Kur'an ve sahih sünnete göre kader, Allah'ın ezeli ilminde her şeyi kader ile yani bir ölçü ve plan ile belirlemesi ve yazmasıdır. Kaza ise, bu yazılanların bizim katımızdaki zaman içinde yaratılarak açığa çıkmasıdır. Başka bir ifadeyle kader, yazgının ilahi ilimdeki hali; kaza ise bu yazgının yaşanan hayat olarak ortaya çıkışıdır.

İnsan çoğu zaman kaderi, başına gelen olaylar olarak algılar. Oysa başa gelen şey kader değil, kazadır. Kader, o olay gelmeden önce Allah katında yazılmış olan ölçü ve plandır. İnsan evrensel bir zaman içinde yaşadığı için, yalnızca kazayı görür; kaderi ise ancak iman yoluyla bilir. Kader bizler için gaybdır. Yani asla bilinemez, sadece tahmin edilebilir.

Kur'an'da Kamer Suresi 49. ayette

"Kesinlikle her bir şey. Biz onu bir kaderle (ölçüyle) yarattık."

buyurulması, kaderin evrensel bir ilke olduğunu göstermektedir. Ölçüsüz, plansız, yazgısız hiçbir varlık ve olay yoktur. Bu ölçü yalnızca fiziksel yasalarla sınırlı değildir; insanın hayatı, tercihi, yönelişi ve nihai akıbeti de bu ilahi ölçünün içerisindedir.

Bazıları kaderi sadece evrenin fiziksel işleyişi ile karıştırmaktadır. Kader evrensel fizik yasalarını da kapsar.

Ama bununla sınırlandırılamaz. Evrensel yasalar Kur'an'da sünnetullah yani Allah'ın yasası olarak anlatılır. Kader ise bizim tercihlerimizi, dilememizi bile kapsayan ilahi bir ölçü ve plandır.

Eğer bu ilahi ölçü ve plan olmazsa evren ve dünya yok olur. Bu, Kur'an'da şöyle anlatılır:

Fatır Suresi 41. Ayet: "Kesinlikle Allah semaları (gökleri, evrenleri) ve yeri dağılmasınlar diye tutmaktadır (yok olmalarını engellemektedir). Ve eğer dağılırlarsa O'ndan sonra (Allah'tan sonra) onları kimse tutamaz (yok olmalarını engelleyemez). Kesinlikle O (Allah) Halim olandır (En Şefkatli Olan'dır), Gafur'dur (En Çok Bağışlayan'dır)."

Eğer kullara bırakılır da Allah her şeyi kader ile belirlememiş olursa o zaman hem gökler hem de dünya dağılır. Allah dünyada kaderi insan iradesine bıraksa idi kelebek etkisi kavramında olduğu gibi insan dünyayı kısa süre içerisinde çökertirdi. Kelebek etkisi kavramına göre Amazon Ormanları'nda bir kelebeğin, olması gerektiğinden farklı şekilde kanat çırpması, ABD'de fırtına kopmasına neden olabilir. Veya bir kelebeğin kanat çırpması, Dünyanın yarısını dolaşabilecek bir kasırganın oluşmasına neden olabilir.

Bu olayı şu somut örnekle daha iyi anlayabiliriz. Esmemesi gereken bir rüzgar, arabası ile yolda giden birinin gözüne toz kaçırır. O kişi aracının kontrolünü kaybeder ve yoldaki yayanın ölümüne sebep olur. O yaya 50 yıl sonra doğacak

ve nükleer savaşı durduracak olan kişinin atasıdır. Dolayısıyla o kişi öldüğü için nükleer dünya savaşını durduracak kişi de doğmaz ve insanlık kısa sürede yok olur.

Yani insanlığın yok olması pamuk ipliğine bağlıdır. Kur'an'a göre ruhlar aleminde insanlar doğmadan önce her ruh Allah ile ahitleşmiş (Ahzab,72 ve Araf,172) ve Allah'ın verdiği yükü kabul etmiştir. Allah da o ruhları dünyaya göndereceğine söz vermiş, Kendisi'nin Tek Rab olduğuna da hepsini şahit tutmuştur. Eğer insanlık zamanından önce yok olursa bu ruhlar ile Allah'ın yaptığı akit yerine gelmez ve Allah sözünü tutmamış hale gelir. Bu ise asla mümkün değildir. Allah vaadini yerine getirendir.

Bu konu örneklerle daha da genişletilebilir. Fakat önemli olan nokta şudur. Eğer Allah her anımızı belirlemez ve planlamazsa işler kontrolden çıkar. İşte bu, kader konusunda bize çok net bir bilgiyi vermektedir. O da şudur: "Her şeyi Allah yaptırır, biz ise kendimiz yaptık zannederiz." Bu göklerin ve yerin devam etmesi için şarttır.

Bu konu sadece mantık ilminin ilkeleri ile açıklanan bir konu değildir. Aynı zamanda Kur'an'da bir çok ayette de aynı mantık bize anlatılır. Bir ayette şöyle buyrulur:

Tevbe Suresi 51. Ayet: "De ki: "Allah'ın bize yazdığı dışında bir şey bize isabet etmeyecektir.""

Ayette sizin yaptığınıza göre Allah yazıyor denilmemektedir. Allah'ın istediğini yazdığı ve bizim onu yaşayacağımız anlatılmaktadır. Allah bir taşa nereye düşmesi gerektiğini en

başından yazmıştır. Allah bir kuşa nereye uçması gerektiğini en başından yazmıştır.

İnsan da bundan beri değildir. İnsanın her hareketi daha önceden belirlenmiştir. Allah bir ayette şöyle buyurur:

Hadid Suresi 22. Ayet: "Yeryüzünde isabet eden herhangi bir musibet yoktur ve sizin nefislerinizde de (duygu ve düşüncelerinizde de) olamaz. Biz onu yaratmadan önce, bir kitapta olmasının dışında. Kesinlikle bu, Allah'a göre pek kolaydır."

Ayete göre nefislerimizde olan bile bir kitapta yani Levh-i Mahfuz denilen kayıtçıda kayıtlıdır. Allah bütün senaryoları görmüş ve en hayırlısını takdir edip yaratmıştır. İnsanlar kendi kitaplarında yazanı yaşayacaklardır. Bir ayette şöyle buyrulur:

İsra Suresi 13. Ayet: "Ve her insanın boynundaki tairini (boynuna gelen uğursuzluğu, uğursuzluk kuşunu) kendisine elzem (bağlanmış, kaçınılmaz) hale getirdik. Ve Kıyamet Günü'nde kendisi için onunla karşılaşacağı neşredilmiş (yazılıp yayınlanmış) bir kitap çıkarırız."

Ayette insanın başına gelen olumsuz görülen bütün olayların kaçınılmaz şekilde kaderde belirlenmiş olduğu anlatılmaktadır. İnsan kaderinde ne yazıldıysa Kıyamet Günü de onu kitabında görecektir.

(Not: Bu ayet sosyal medyada çok hatalı olarak yapılan bir meal ile bilinmektedir. O mealde ***"Ve Biz, her bir insanın kaderini kendi çabasına bağlı kıldık."*** şeklinde yazılmıştır.

Bu meal yapılan en büyük çeviri hatalarından biridir. Şimdi ayetin transliterasyonu ve çevirisini doğru şekilde yapalım:
Ve kulle insanin elzemnahu tairehu fi unukıh
Ve kulle insanin: Ve her insanın
elzemnahu: Onu elzem (kaçınılmaz) hale getirdik.
tairehu: kendi tairini (Tair kelimesi Araf, 131 veya Yasin, 19 ayetlerine göre olumsuz anlamda insanın başına gelen olaylar, yani uğursuzluk anlamında kötülükler demektir.)
fi unukih: boynunda veya boynundaki

Sosyal medyada yaygın olan mealde ayetteki hemen hiçbir kelime yoktur. Bunun yerine ayette olmayan birçok kelime kullanılmıştır. Bu açıkça ayetin anlamını tahrif etmektir ve büyük bir vebaldir.

Ayetin doğru meali: "**Ve her insanın boynundaki tairini kendisine elzem hale getirdik." (İsra, 13))**

Hadislerde de kader konusu ile ilgili birçok Kur'an'daki anlatımla mutabık açıklama vardır. Bir hadis şöyledir:

"Ubade bin Samit (Radiyallahu Anh) oğluna şöyle dedi:

Ey oğulcuğum! Sana isabet edenin şaşmayacağını, sana isabet etmeyenin de isabet etmeyeceğini bilmedikçe hakiki imanın tadını bulamazsın!

Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i şöyle derken işittim:

"Kuşkusuz ki, Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir.

Allah-u Teala kaleme:

"Yaz!" dedi.

Kalem:

"Ey Rabbim, ne yazayım?" dedi.

Allah-u Teala da kaleme:

"Kıyamet saatine kadar olacak her şeyi yaz!" dedi.

Ubade bin Samit (Radiyallahu Anh) oğluna şöyle söyledi:

"Ey oğulcuğum! Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'i şöyle derken işittim:

"Her kim bunun dışında (bir inanç üzere) ölürse benden değildir!""
(Ebu Davud 4700, Tirmizi 2244, Ahmed bin Hanbel Müsned 5/317, No 23081)

2. ALLAH'IN DİLEDİĞİNİN OLMASI

Kur'an'ın kader konusunda kurduğu temel cümle nettir: **Allah dilediğini yapar.** Bu ifade, mecazi değil; hakikidir. Allah'ın dilemesi, gerçekleşmesi mümkün bir ihtimal değil; doğrudan varlığı belirleyen ilahi iradedir. O'nun dilemediği hiçbir şey olmaz; olan hiçbir şey de O'nun dilemesinin dışında gerçekleşmez.

Kur’an’da insanın dilemesinden söz edildiği yerlerde dahi, bu dilemenin Allah’ın dilemesine bağlı olduğu açıkça bildirilmiştir. Bir ayette şöyle buyrulur:

Tekvir Suresi 29. Ayet: “Ve Alemlerin Rabbi olan Allah’ın dilemesi dışında siz dileyemezsiniz.”

Bu ifade insan iradesini yok saymak için değil; onu yerine oturtmak, yerinin neresi olduğunu göstermek içindir. İnsan diler; fakat bu dileme bağımsız bir güç değildir. İnsan ister; fakat Allah dilerse olur.

Bu ilke doğru anlaşılmadığında iki temel hata ortaya çıkar. Birincisi, Allah’ın dilemesini yalnızca genel veya fiziksel yasalarla sınırlı görmek ve tek tek olayları insanın dilemesine havale etmektir. Bu yaklaşım, fiilen kaderi yani yazgıyı inkar anlamına gelir.

İkincisi ise, Allah’ın dilemesini kabul edip insanı tamamen sorumluluk dışı görmekten ibarettir. Bu da Kur’an’ın sorumluluk dilini boşa çıkaran İslam dışı bir inançtır.

(Not: Tarihsel bilgilere göre Cebriye (veya Cebriyye) denilen ekol (özellikle onun etkisinde olduğu söylenen bazı Emevi idarecileri), insanın sorumluluğunu reddederek yapılan kötülüklerin hiçbir önemi olmadığını ve insan öldürmenin bile kişiyi suçlu göstermeyeceğini iddia etmiştir. Her şeyi yaptıran Allah olduğuna göre hesabın insandan değil, Allah’tan sorulması gerektiğini söylemiştir. Cebriye ekolünün herhangi bir yazılı eseri bulunmamaktadır. Onunla ilgili bilgiler Tabakat kitaplarında yer almaktadır. Eğer o

kitaplarda yer alan bilgiler doğruysa bu apaçık şekilde sapkınlık ve deliliktir. Kur'an'da Allah insanın en güzel şekilde davranmasını, kötülüklerin sorumluluğunu kendi üzerine alması gerektiğini bir çok ayette bildirmiştir.)

Bunun dışında şu da önemlidir ki Allah'ın dilemesi, zaman içinde oluşan bir karar değildir. Allah, ezelde diler ve dilediği şey zaman içinde yaratılarak ortaya çıkar. İnsan, bu yaratılışı "oluyor" zanneder; oysa olan, yazılmış olanın açığa çıkışıdır (kazadır). Bu yüzden Kur'an'da, geçmiş, gelecek ve olacak olan her şey Allah'ın bilgisi ve takdiri içindedir.

İnsan açısından bakıldığında, olaylar tercih, çaba ve kararlar zinciriyle ilerler. İnsan çalışır, plan yapar, yönelir ve sonuç bekler. Bu süreçte kendisini fail olarak görür. Bu algı, insan katında gerçektir ve sorumluluğun temelidir. Ancak hakikat katında, insanın yöneldiği her yol, Allah'ın önceden dilediği ve yazdığı yoldur. İnsan, o yolu seçtiğini zanneder; fakat seçilen yol, zaten kendisi için belirlenmiştir.

Kur'an'da hidayet ve dalalet örnekleri bu gerçeği açık biçimde ortaya koyar. Bir ayette şöyle buyrulur:

Nahl Suresi 93. Ayet: "Allah dilediğine hidayet verir, dilediğini saptırır."

Bu ifade, insanların hiçbir sebep yokken saptırıldığı anlamına gelmez. Sebepler vardır; fakat sebepleri yaratan, etkili kılan ve sonuç doğuran Allah'tır. İnsan, sebebe yönelir; sonucu Allah yaratır. Yani sebepler yaratıcı değil,

vasıtadır. Allah bizim katımızda sebepleri kullanarak kaderi ortaya çıkarmayı dilemiştir.

(Not: Bazıları bu ayeti "Allah dileyen kişiye hidayet verir, dileyen kişiyi saptırır." şeklinde çevirmektedirler. Bu apaçık şekilde mantıksız bir izahtır. Allah dileyen kişiye hidayet veriyorsa ve böyle bir söz verdiyse neden her gün yaratıcıdan hidayet dileyen putperest rahipler, Yahudi hahamlar veya misyoner papazlar hidayet bulamamaktadırlar? Bu din adamlarının her biri her gün defalarca Yaratıcıdan kendilerine doğru yolu göstermesini dilemektedirler. Fakat Allah onlara İslam'ı nasip etmemektedir. Diğer yandan hangi insan vardır ki Allah'ın kendisini saptırmasını dilesin? Ayeti bu şekilde çevirmek büyük bir çeviri hatası ve Allah'ın vermediği bir sözü Allah'a isnat ederek büyük bir vebal almak olabilir. Bir ayette Allah şöyle buyurur: **"Allah kime hidayet ederse, o (doğru) yolu bulandır. Ve kimleri de dalalete düşürürse (saptırırsa), işte onlar hüsrana uğrayanlardır." (Araf, 178)**)

Başka bir ayette şöyle buyrulur:

Müddessir Suresi 55. Ayet: "Dileyen kimseler ondan (Kur'an'dan) öğüt alır. Ve (bununla birlikte) Allah dilemedikçe de öğüt alamazlar."

Allah'ın dilemesi ile insanın sorumluluğu arasındaki ilişki, kesb kavramıyla açıklanır. İnsan fiili sahiplenir; Allah fiili yaratır. İnsan için "yaptı" denir; Allah için "yaptırdı" denir.

Bu iki dil, farklı katların dilidir. Karıştığında kader ya inkar edilir ya da yanlış anlaşılır.

Kur'an'da "maşaAllah" ifadesi vardır. Bu ifade Allah'ın dilediği olur demektir. Hiçbir ayette maşaennas yani insanın dilediği olur şeklinde bir ifade geçmez. Bir ayette şöyle buyrulur:

Kehf Suresi 39. Ayet: "Allah'ın dilediği (olur). Allah ile olanın dışında kuvvet yoktur."

Ayete dikkatlice bakılırsa görülecektir ki gerçekte Allah'ın kuvveti dışında bir kuvvet yoktur. Dolayısıyla insan, olmayan kuvveti ile herhangi bir şeyi yaratamaz. Bu hem fiziksel yaratma hem zihnen fikir yaratmak için de geçerlidir.

Burada **cüz'i irade** (ya da ihtiyar-ı cüzziyye) ifadesine de bakmak gereklidir. Cüzi irade ifadesi ne Kur'an ayetlerinde ne de hadislerde yer alır. Bu kavram, kader meselesini insan aklına daha kabul edilebilir kılmak için sonraki dönemlerde geliştirilmiş özellikle Maturidi kelamcılarının ortaya çıkardığı kelami bir terimdir. Bu ifade sahabe ve tabiin dönemlerinde bulunmamaktadır.

Buna karşın Kur'an'da ihtiyarın yani kararın tamamen Allah'a ait olduğu bildirilir:

Kasas Suresi 68. Ayet: "Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer. İhtiyar (seçim, karar) onlara ait değil idi."

Cüz'i irade, insana Allah'tan bağımsız, Allah'ın müdahale etmediği bir tercih gücü atfetmek için kullanılmıştır. Aslında bu kavramı çıkaranların niyeti iyidir. Amaç kötülükten Allah'ı tenzih etmektir. Ancak bu kullanım, farkında olmadan insanı ilahi fiile ortak eder. Çünkü "gerçek tercih gücü" verilen bir insan, zorunlu olarak fiilin bir kısmının faili yani yaratanı haline gelir. Böylece Allah dışında milyarlarca cinnin ve insanın da yaratma özelliği olduğu iddia edilmiş olur. Oysa imanın temel esaslarından biri Allah'tan başka İlah ve Yaratıcı kabul etmemektir. İster fiziksel ister zihinsel hiçbir şeyi Allah'tan başka kimse yaratamaz. Dolayısıyla hem eylemlerimizin hem de düşüncelerimizin tasarlayıcısı ve yaratıcısı İslam'a göre gerçekte hiçbir kuvveti olmayan bizler olamayız.

Cüzi iradeyi savunmak ve bununla birlikte Allah'tan başka bir yaratıcı edinmemek için ortaya atılan "Cüzi irade yaratılmaya matuf değildir." düşüncesi ise Kur'an'da ve hadislerde yer almadığı gibi iyi düşünüldüğünde tutarlı görünmemektedir. Hangi şey vardır ki var olsun ama yaratılmasın? Hem de ayetlerde Allah'ın istisnasız her bir şeyi kader ile yarattığını söylemesine rağmen.

Sonradan çıkarılmış (bidat) bir kavram olan cüz'i irade, Kur'an'daki kesb kavramının yerini aldığında, kader meselesi yerinden kayar. İnsan hatalı şekilde, Allah'ın dilediğini yapan değil, kendi dilediğini Allah'a yarattıran bir varlık haline getirilir. Bu ise Kur'an'ın çizdiği kul tasavvuruyla bağdaşmaz. Çünkü Kur'an'a göre insan

Allah'a bağımlıdır. Allah dilediğini kuluna yaptırır. Kul dilediği şeyi Allah'a yaptıramaz.

Sonuç olarak, **olan her şey Allah'ın dilemesiyle olur**. İnsan bu dilemenin dışında bir alan kuramaz. Ancak insan, bu dilemenin içinde yaşadığı için, bilmediği yazgı karşısında emir ve yasaklarla muhatap olur. İman, bu gerçeği kabul etmeyi; teslimiyet ise buna rağmen sorumluluk bilinciyle yaşamayı gerektirir.

Kur'an'ın kader öğretisi, insanı çaresizliğe değil; haddini bilmeye çağırır. İnsan ne ilahi kudretin ortağıdır ne de başıboş bırakılmıştır. O, Allah'ın dilediği yazgının içinde yaşayan ve bu yazgı açılırken imtihan edilen (yazgısı ortaya çıkarılan) bir kuldur.

3. CEHENNEM İÇİN YARATILAN MANEN ÖLÜ NPC BENZERİ VARLIKLAR

Kur'an'da insanlardan söz edilirken tek tip bir varlıktan bahsedilmez. Görünüşte insan olan herkesin, hakikatte aynı idrak, yöneliş ve sorumluluk kapasitesine sahip olduğu varsayımı Kur'ani değildir. Kur'an, bazı varlıkları "işitmeyen", "görmeyen", "akletmeyen" olarak niteler; hatta onları hayvanlara benzetir ve "daha da sapmış veya daha da aşağı" olarak tarif eder. Bu ifadeler, mecazi bir hakaret değil; ahiretteki durumları açısından ontolojik (fiziksel varlıksal) bir tespittir.

Bu bağlamda, Kur'an'ın çizdiği tabloda **manen ölü** varlıklar vardır. Bunlar biyolojik olarak yaşayan; fakat hakikatle bağ kurma kabiliyeti bulunmayan, uyarıdan etkilenmeyen, öğütten faydalanmayan varlıklardır. Kalpleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. Bu tekrar eden vurgu, meselenin ahlaki tercihten önce gelen bir **yaratılış vasfı** olduğuna işaret eder. Bir ayette bu varlıklar şöyle tarif edilir:

Araf Suresi 179. Ayet: "Ve andolsun, cinlerin ve insanların çoğunu cehennem için yarattık (bitki veya hayvanlar gibi üretip yaydık). Kalpleri vardır, onunla anlamazlar. Ve gözleri vardır, onunla görmezler. Ve kulakları vardır, onunla işitmezler. Onlar hayvanlar gibidirler. Bilakis hayvanlardan daha çok dalalete düşmüşlerdir (sapmışlardır) (hayvanlardan algısal olarak daha da aşağı bir seviyededirler). İşte onlar gafillerdir (umursamazdırlar)."

Bu varlıklara modern bir tabirle NPC benzeri varlıklar diyebiliriz. Burada kullanılan "NPC benzeri" benzetmesi, bu durumu modern bir dil ile anlatma çabasıdır. Kasıt, bu varlıkların insan suretinde olmalarına rağmen, hakikate yönelen özne olma vasfını taşımamalarıdır. Nasıl ki bir oyunda NPC'ler (oyuncu olmayan karakterler) senaryonun parçasıdır ama oyunun anlamını idrak eden özne değildir; Kur'an'ın tarif ettiği bu varlıklar da ilahi imtihanın **nesnesi** konumundadır, **öznesi** değil.
(Not: Elbette Kur'an'da kullanılan ifadeleri burada yapılan modern benzetmelerden tenzih etmemiz gerekir. NPC tabiri

modern insana konuyu daha iyi anlatmak için kullanılmıştır.)

Başka bir ayette bu varlıkların ölüler olduğu açıkça bildirilmiştir:

Neml Suresi 80. Ayet: "Kesinlikle sen ölülere işittiremezsin."

Bilgisayar oyunlarındaki NPC karakterler de canlı değillerdir. Fakat konuşur, güler, ağlar, canlı gibi tepki verirler. Bununla birlikte onları iman etmeye çağırsak bunu anlamazlar. Çünkü yazılımlarında bu yoktur. Çağrıyı işitecek kulakları bulunmaz.

Bunu bir örnekle daha iyi anlatalım. Gözümüze bir sanal gerçeklik gözlüğü takalım veya arttırılmış gerçeklik kıyafeti giyerek bir oyuna girelim. Oyundakiler gerçek değildir, fakat size etki ederler. Onlar da ağlar, güler, yanar, ölür ve tekrar doğarlar. Fakat onların oyunda yanmaları, ölmeleri, tekrar doğup bir daha acı çekmeleri kimseyi rahatsız etmez. Çünkü onların insanlar gibi bir gerçeklikleri yoktur. Cehennem ehlinin durumu da ahirette bu şekilde algılanacaktır. Onlar su isteyecekler ama cennetlikler onlara su veremeyeceklerdir. Aynı şekilde bilgisayardaki oyun karakterleri de insanlardan su istese insanlar onlara veremez. Çünkü bu onlara haram kılınmıştır. Yaratılışlarına aykırıdır. (Not: Bununla birlikte bu dünyada kimin cennetlik, kimin cehennemlik olduğunu yalnızca Allah bilir. Bu sebeple dünyada her insana en güzel şekilde davranmak emredilmiştir.)

Kur’an, cehennemin “cin ve insanlar ile topluca doldurulacağını” açıkça bildirir. Bir ayette bu şu şekilde ifade edilmiştir:

Secde Suresi, 13. Ayet: “Ve şayet dileseydik, her nefse hidayetini verirdik. Ve lakin Ben'den şu söz hak oldu: “Kesinlikle cehennemi cin ve insanlardan toplu şekilde-tümden dolduracağım.””

Bu ifade, cehennemin yalnızca sonradan kazanılan tercihlerle doldurulan bir yer olmadığını; bazı varlıkların yaratılış gayesiyle bağlantılı bir sonuç olduğunu gösterir. Bu durum, Allah’ın adaletine aykırı değildir. Çünkü adalet, her varlığa aynı muameleyi yapmak değil; her varlığı **yaratıldığı mahiyete göre** muhatap almaktır.

(Not: Cehenneme gideceklerin sayısı sahih bir hadiste 1000 kişiden 999’u şeklinde verilmiştir. Hadis şöyledir:

“Abdullah bin Amr (Radiyallahu Anh) şöyle dedi:
Rasulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurdu:
“…Sonra sura diğer bir defa daha üfürülür. Bu üfürülüşle beraber insanlar birdenbire dikilip bakar halde oluverirler.
Onlara şöyle denilir:
“Ey insanlar! Rabbınıza geliniz!.. Onları durdurunuz! Çünkü onlar, sorumludurlar!”
Sonra yine onlara şöyle denilir:
“Ateşlikler/cehennemlikler kafilesini çıkarınız!”
Sonra şöyle sorulur:
“Mahşer halkının kaçta kaçını?”

Onlara şöyle denilir:
"Her bin kişiden, dokuz yüz doksan dokuzunu."
İşte bu, çocukların saçlarını ağartacak olan gün ve baldırın açılacağı gündür. (Kalem Suresi 42)"
(Hadis kaynağı: Müslim 2940/116))

Bu manen ölü varlıklar, hakiki anlamda iman edebilecek bir kapasiteye sahip değillerdir. Onlar, zaten idrak ve yöneliş kabiliyeti bulunmayan bir yapıdadır. Kur'an'ın "Ve her bir ayeti (mucizeyi) görseler ona inanmazlar. (Enam, 25)" ifadesi, bir tehdit değil; bir tespittir. Olacak olanın bildirilmesidir. Çünkü onların yaratılışı iman etmeye müsait değildir. Bir ayette şöyle bildirilir:

Enam Suresi 111. Ayet: "Ve eğer ki Biz kesin olarak onlara melekleri indirseydik ve ölüler de onlarla konuşsaydı ve her şeyi önlerinde olacak şekilde toplayıp bir araya getirseydik, onlar Allah'ın dilemesi dışında inanmazlardı. Ve lakin onların çoğu cahillik ederler."

Bu nokta anlaşılmadığında, cehennem ve adalet konusu kaçınılmaz olarak insan merkezli bir problem haline gelir.

Genelde insanların kafasında şu sorular vardır:
"Neden iman etmeyen cezalandırılıyor?"
"Neden kısacık ömürde yapılan hatalar sonsuza kadar cezaya sebep oluyor?"
"Neden Allah beni Müslüman bir ülkede yaratmadığı halde inanmadığım için cehenneme atılıyorum?"

Bu sorular, her insanın iman edebilecek eşit kapasitede olduğu varsayımına dayanır. Oysa Kur'an, bu varsayımı reddeder. Her görünen insan, hakikatte aynı değildir. Bir insan hakiki bir insan olarak yaratılmışsa Gujarat'taki putperest bir ailede de doğsa, Texas'taki mormon kilisesinin rahibinin çocuğu da olsa veya Kudüs'teki bir hahamın yanında da yetişse bir şekilde İslam'ın hak olduğunu idrak edecek ve en doğru yolu bulacaktır. Çünkü kodlarında, yaratılışında bu vardır.

Hakiki insan, emanet yüklenmiş; akletme, tercih etme ve yönelme kapasitesine sahip olan varlıktır. Bu vasıfları taşımayanlar ise, görünüşte insan olsalar da, Kur'an'ın tarif ettiği anlamda "insan" değildir. Onlar, ilahi sistemin işleyişinde farklı bir yere sahiptir.

Cehennemliklerin hidayet bulmaya yakın oldukları durumlarda bile Allah'ın onları hidayetten uzaklaştırdığı ve yaratılış gayelerine getirdiği ayetlerde şöyle bildirilir:

Bakara Suresi 17-18. Ayet: "Onların misali ateş yakanın misali gibidir. Ne zamanki çevresinde olanı aydınlatır, Allah onların nurunu giderir (tam hidayet bulacaklarken Allah onlara izin vermez). Ve onları karanlıklar içinde bırakır. Göremezler. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Dönemezler."

Allah herkesi yaratılışına uygun hale getirmektedir. Cehennem için yaratılmış bir varlığın hidayet bulması mümkün değildir. Böyle bir şey olacakmış gibi görünse de

Allah onu sonunda yine karanlıklar içinde bırakır ve imana döndürmez.

Bir başka ayette şöyle buyrulur:

Muhammed Suresi 24. Ayet: "O Kur'an'ı etraflıca düşünmüyorlar mı? Yoksa kalplerin üzerinde kilitleri mi var?"

Yaratılış itibariyle cehennemlik olanların kalplerine kilitler vurulmuştur. Vicdanlarını çalıştırıp hakkı göremezler. Dünyanın yaratılma amacını anlayamazlar. Atalarını üzerinde buldukları yanlış yoldan dönüp en doğru yola giremezler.

Başka ayetlerde bu konu şöyle anlatılır:

Bakara Suresi 6-7. Ayetler: "Kesinlikle kafir olanlar. Onlara birdir, onları uyardın mı, yoksa uyarmadın mı (fark etmez). İnanmazlar. Allah onların kalplerine mühür vurmuştur. Ve kulaklarına da. Ve gözlerine de perde vurmuştur. Ve büyük azap onlaradır."

Başka bir ayette Allah bir kısım insanların elbise giydirilmiş, dayandırılmış odun kütükleri gibi olduğunu, görünüşte insan gibi göründüklerini ama aslında onların düşmanlar olduğunu ve Müslümanların onlardan sakınması gerektiğini şöyle bildirir:

Münafikun Suresi 4. Ayet: "Ve onları gördüğün zaman endamları acayibine gider. Ve konuşurlarsa da sözlerine kulak verirsin. Onlar elbise giydirilmiş (veya

dayandırılmış) odun kütükleri gibidirler. Her bir bağırtıyı kendileri üzerlerine hesap ederler. Onlar düşmandırlar. Onlardan sakın. Allah onların canını alsın. Nasıl da çevriliyorlar?"

Buraya kadar anlattığımız gerçekler, mümin için ahirette kibir sebebi değil, tevazu ve Allah sevgisinin artmasının sebebi olacaktır. Çünkü iman, insanın kendi başarısı değil; Allah'ın dilemesiyle gerçekleşen bir hidayettir. Kimse iman ettiği için övünemez. Herkes, yaratıldığı mahiyet içinde değerlendirilecektir. Ve herkes ne için yaratıldı ise o amel kendisine kolaylaştırılır. Bir hadiste bu, şu şekilde bildirilir:

"Çalışınız, herkes (ne için yaratıldı ise ona) kolayca eriştirilecektir. Saadet ehline (cennetliklere) saadet ehlinin ameli, şekavet ehline (cehennemliklere) de şekavet kolaylaştırılacaktır."
(Ebu Davud, Sünnet Bölümü, H. No: 4694)

Bir başka hadis şöyledir:

"Şüphesiz Allah insanları bir karanlık içerisinde yarattı. Sonra kendi nurundan onlara serpti. Bu nur kime isabet etti ise o doğru yolu buldu (cennetlik oldu), kime isabet etmediyse o da delalete düştü (cehennemlik oldu)."
(Tirmizi, İman, 18; Müsned, II, 176, 197)

Hadiste açıkça cennetlik ve cehennemliklerin yaratılmadan önce Allah tarafından belirlendiği bildirilmiştir. Bazı insanlar manevi ölü yani cehennemlik olarak, bazıları da muhlis yani cennetlik olarak yaratılmıştır.

Bir başka hadis ise şöyledir:

"Müslim b. Yesar el-Cüeni'den (rivayet edildiğine göre) Ömer b. Hattab'a şu: "Hani rabbin Ademoğullarının sulbünden (soylarını) çıkarmıştı." A'raf (7) 172. (mealindeki) ayeti sorulmuş da Ömer (radıyallahü anh) şöyle demiş: "Ben bu ayetin Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'e de sorulduğunu işittim. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (bu soruya şöyle) cevap verdi:

"Muhakkak ki Aziz ve Celil olan Allah, Adem'i yarattı. Sonra sağ (el)iyle sırtını sıvazlayıp ondan zürriyeti(ni) çıkardı ve "Şunları Cennet için yarattım; cennet ehlinin amelini işleyecekler" buyurdu. Sonra (tekrar) Adem'in sırtını sıvazlayıp ondan zürriyeti(ni) çıkardı ve: "Bunları cehennem için yarattım, cehennem halkının işlerini yapacaklar" buyurdu." (Orada bulunan) bir adam: "Ey Allah'ın elçisi! (O halde) amel niçin?" diye sordu. Allah rasûlü (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurdu:

"Aziz ve Celil olan Allah, kulu cennet için yaratınca ona cennet halkının amelini işletir ve nihayet (o kul) cennet halkının amellerinden bir amel üzerinde ölür de onu bununla cennete sokar. Cehennem için yaratınca ona da cehennem halkının amelini işletir. Nihayet kul, cehennem halkının amellerinden bir amel üzerinde ölür. Bununla onu cehenneme koyar.""

(Hadis kaynağı: Tirmizi, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre, Sünen, Tah. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut, trs., Kitabu Tefsiri'l-Kur'an, 8. Bab, Hadis no: 3075, V, 266. Malik,

Muvatta, Kader, 2, II, 898, 899. Hanbel, Müsned, II, 233, 275, 393, 410.)

Bu hadiste de apaçık şekilde görüldüğü üzere Allah cehennem ve cennet için kullar yaratmıştır. Cennetlik yaratılanlar sebep olarak cenneti kazandıracak işler yaparlar ve cenneti hak etmiş olurlar. Cehennemlik yaratılanlar sebep olarak cehennemi kazandıracak işler yaparlar ve cehennemi hak etmiş olurlar.

Sonuç olarak adalet açısından bakıldığında, cehennem için yaratılan, manen ölü bu varlıklar; Allah'ın ilminin, kudretinin ve hikmetinin bir parçasıdır. Onların varlığı, ilahi adalete gölge düşürmez; bilakis adaletin, insan merkezli değil, **hakikat merkezli** olduğunu gösterir. Kur'an, bu gerçeği saklamaz; açıkça bildirir. Mesele, bu bildirimi insan duygularına göre yumuşatmak değil; olduğu gibi anlamaktır.

(Not: Kesinlikle ve kesinlikle unutulmamalıdır ki kimin gerçek insan kimin NPC benzeri ölü insan olduğunu sadece Allah bilir. Dünyada iken kimse cennetlik mi yoksa cehennemlik mi yaratıldığını bilemez.)

4. ALLAH'IN İNSANLARI CEHENNEMLİK VE CENNETLİK OLARAK SEÇMESİ

Kur'an, insanın kaderini anlatırken sonuca giden süreci değil; sonucu belirleyen ilahi iradeyi merkeze alır. Bu çerçevede cennetlik ve cehennemlik oluş, insanın dünyada verdiği kararların rastlantısal bir toplamı değildir. Aksine bu

kararlar, Allah'ın ezelde dilediği ve takdir ettiği yazgının zaman içinde açığa çıkmasından ibarettir.

Ayetlerde Allah cennetlik kullarını niçin yarattığını şöyle anlatmıştır:

Hud Suresi 118-119. Ayet: "Ve eğer Rabbin dileseydi, insanları tek bir ümmet (grup, millet) kılardı. Ve (bununla birlikte) ihtilaf etmekten (anlaşmazlıktan) ayrılmazlar. Rabbinin koruduğu-merhamet ettiği kimseler hariç (onlar ihtilafa düşmez, doğru yolda giderler). Ve işte onları bunun için yarattı. Ve Rabbinin kelimesi (sözü) tamamlanmış (yerine getirilmiş) oldu: "Kesin olarak cehennemi cinlerden ve insanlardan tümden topluca dolduracağım.""

Allah koruduğu-merhamet ettiği kullarını ihtilaf etmemeleri, en doğru yolda gitmeleri için yaratmıştır. Bu şekilde meleklerden bile üstün bir varlık sınıfı ortaya çıkarmıştır. İşte meleklerin Adem için secde etmeleri de bu üstünlüğün Allah tarafından meleklere bildirilmesi amacıyladır. Bununla birlikte cinlerden olan iblis Adem'in üstünlüğünü kabul etmemiş, Allah onun kıyamete kadar yaşamasına ve insanları saptırmasına izin vermiştir. Fakat iblis bile bilmektedir ki ne yaparsa yapsın Allah'ın cennetlik yarattığı muhlis kulları saptıramayacaktır. Bu olay ayetlerde şöyle bildirilir:

Hicr Suresi 39-40. Ayetler: "(iblis) Dedi ki: "Rabbim (Sahibim, Efendim), beni azdırdığın şey ile (bu vazifeyle), yeryüzünde onlara (günahları) süsleyeceğim.

Ve onları toplu olarak-tümden azdıracağım (hak yoldan saptıracağım). Muhlas olan (cennetlik) kulların hariç. (Onları azdırmamın mümkün olmadığını biliyorum).””

Kur’an’da Allah’ın dilediğini hidayete erdirdiği, dilediğini saptırdığı defalarca vurgulanır. Bu ifadeler, mecaz ya da pedagojik anlatım değildir. Hakikatin kendisidir. Allah, kime iman nasip edeceğini, kimin kalbini mühürleyeceğini, kimin hakikate açık, kimin kapalı olacağını ezelde seçer ve diler. İnsanlar, bu ilahi dilemenin içinde yaşar.

Bir ayette bu şu şekilde bildirilir:

Kasas Suresi 68. Ayet: “Ve Rabbin dilediğini yaratır ve seçer, seçim onlara ait değil idi.”

Bu noktada yapılan temel hata şudur: İnsanlar, cennet ve cehennemi sonradan kazanılan “hak edilmiş sonuçlar” gibi düşünür. Oysa Kur’an’ın dili farklıdır. Kur’an, cehennemin “cin ve insanların çoğu için yaratıldığını” bildirir. Bu ifade, cehennemin yalnızca bir ceza mekanı değil; aynı zamanda yaratılışla ilişkili bir sonuç olduğunu gösterir. Cennet de aynı şekilde, Allah’ın rahmetiyle seçilmiş kullar için hazırlanmıştır.

Allah’ın seçmesi, keyfi bir ayrım değildir. Seçim, ilahi ilimle, hikmetle ve yaratılış mahiyetiyle ilgilidir. Her görünen insan, aynı ontolojik kapasiteyle yaratılmamıştır. Kur’an, bazı varlıkların akletmediğini, anlamadığını, uyarıdan faydalanmadığını açıkça söyler. Bu varlıklar, iman etmeyi “tercih etmedikleri” için değil; iman edebilecek bir

mahiyetle yaratılmadıkları için iman etmezler. Bu bir mecaz değil, bir tespittir.

Cennetlikler ise, hakikate yönelme kabiliyeti verilen, kalbi açık, iman edebilecek mahiyette yaratılan kimselerdir. Onların iman etmesi, kendi başarıları değildir. Allah'ın dilemesi ve rahmetinin bir sonucudur. Bu yüzden Kur'an, kimsenin imanıyla övünmesine izin vermez. İman bir kazanım değil, bir lütuftur.

İnsan açısından bakıldığında ise süreç farklı görünür. İnsan, karar verir, yönelir, inanır ya da inkar eder. Bu görünüm, imtihanın sahnesidir. İnsan bilmediği yazgı karşısında sorumludur. Emir ve yasaklar, bu sahnede anlam kazanır. Ancak hakikat katında, insanın yöneldiği her yol, zaten kendisi için belirlenmiş olan yoldur.

Allah'ın cennetlik ve cehennemlikleri seçmesi, insanı sorumluluktan düşürmez. Çünkü insan, bilmediği kader içinde yaşamaktadır. İnsan için sorumluluk, bilinenle ilgilidir; Allah için ise sonuç, bilinen ve yazılmış olanın yaratılmasıdır. Bu iki kat karıştırıldığında, ya kader inkar edilir ya da adalet kavramı insan merkezli bir ölçüye indirgenir.

Kur'an'ın adalet anlayışı, modern eşitlik fikriyle aynı değildir. Adalet, herkese aynı imkanı vermek değil; herkesi yaratıldığı mahiyete göre muhatap almaktır. Hakikati idrak edemeyen bir varlıktan iman beklenmez. Hakikate açık yaratılmış bir kuldan ise iman ve teslimiyet beklenir. Herkes, kendi mahiyetine göre hesaba çekilir.

Sonuç olarak, **Allah insanları cennetlik ve cehennemlik olarak seçer, diler ve yaratır**.

Bir ayette bu şu şekilde bildirilir:

Nahl Suresi 93. Ayet: "Ve şayet Allah dileseydi hepinizi tek bir ümmet kılardı. Ve lakin (Allah) dilediği kimseyi saptırır (cehennemlik yapar) ve dilediği kimseyi hidayete erdirir (cennetlik yapar)."

İnsanların dünyadaki tercihleri, bu ilahi seçimin görünür hale gelmesidir. Kimse kendi iradesiyle cenneti hak etmiş, kimse de kendi tercihiyle cehennemi inşa etmiş değildir. Cennet Allah'ın rahmetinin, cehennem ise Allah'ın hikmetinin tecellisidir.

Bu hakikat, mümini kibirden, inkarcıyı da yanlış bir adalet tartışmasından kurtarır. İnsan haddini bilir: Ne imanıyla övünür ne de başkasının akıbeti hakkında hüküm verir. Çünkü bilir ki, **olan, daima Allah'ın dilediğidir**.

5. ASIL YAPTIRANIN ALLAH OLMASI

Kur'an'ın fiil anlayışında temel bir ayrım vardır: **yapma zannı** ile **yaratma hakikati**. İnsan, yaptığı fiilleri kendisine nispet eder; "ben yaptım" der. Bu nispet, insan katında geçerlidir ve sorumluluğun temelidir. Ancak hakikat katında, yani Allah katında, fiilin varlık kazanması, devam etmesi ve sonuç üretmesi bütünüyle Allah'ın yaratmasıyladır. Bu yüzden Kur'an, asıl fail olarak daima Allah'ı gösterir.

Kur’an’da bu hakikat İbrahim Nebinin hadisi ile şöyle aktarılmıştır:

Saffat Suresi, 95-96. Ayetler: “(İbrahim) Dedi ki: “Yonttuğunuz (yontma taştan yaptığınız) şeylere mi kulluk ediyorsunuz? Ve (bununla birlikte) Allah sizi yarattı (tasarladı, yonttu). Ve yapmakta olduğunuz şeyleri de.””

Her fiili Allah yaratır. Allah yaratmadan bir iyilik veya kötülük meydana gelemez. Eşkaların fiillerini de muhlislerin ibadetlerini de ancak Allah yaratır.

Kur’an’da insan fiilleri anlatılırken iki dil kullanılır. İnsan için “yaptı”, “kesb etti, kazandı” denir; Allah için ise “yarattı”, “oldurdu”, “diledi” denir. Bu iki dil, iki farklı katın dilidir. İnsan, fiili kesb eder, fiilin sahibi olduğunu kendi algı aleminde zanneder; Allah ise fiilin yaratıcısıdır. İnsan, kendi katında yönelir; Allah, yönelişi fiile dönüştürür. İnsan kendi katında ister; Allah dilerse olur.

Bu ayrım kaybolduğunda, fiilin failliği insana taşınır ve insan, farkında olmadan ilahi fiile ortak edilir. Oysa Kur’an’a göre yaratma, yalnızca Allah’a mahsustur. Yaratma, yoktan var etmeyi, varlığı sürdürmeyi ve etkiyi sonuçlandırmayı kapsar. İnsan, bu niteliklerin hiçbirine sahip değildir. İnsan fiilinin başında, ortasında ve sonunda Allah’ın yaratmasına muhtaçtır.

İşte **kesb** kavramı, bu noktayı açıklar. Kesb, kulun fiili kendi aleminde kazanmasıdır; yaratması değildir. Kul, kendi

katında fiile yönelir, niyet eder, karar verir ve eyleme geçer. Bu süreçte fiili kendisinin yaptığını ve seçtiğini zanneder. Bu zan, sorumluluk için yeterlidir. Ancak fiilin ortaya çıkması, bedenin hareket etmesi, sebebin sonuç üretmesi ve neticenin meydana gelmesi Allah'ın yaratmasıyladır. Bu yüzden **asıl yaptıran Allah'tır**.

Özellikle Bedir muharebesi örnek gösterilerek Kur'an'da bize bu konuda bilgi verilmiştir:

Enfal Suresi 17. Ayet: "Onları siz öldürmediniz ve lakin Allah öldürdü. Ve attığın zaman da sen atmadın ve lakin Allah attı."

Rivayetlere göre Bedir Muharebesinde Ebu Cehil kumandasındaki Mekkeli müşrikler 1000 kişiden fazlaydılar. 700 develi asker, 100 de atlı askere sahiptiler. Buna karşı Müslümanlar ise 313 kişiydiler ve bu askerlerden sadece 70'i develi asker ve 2'si atlı askerdi. Bu kadar az sayı ve imkana rağmen Müslümanlar Bedir kuyularında mucizevi şekilde kendilerinden bu kadar fazla sayı ve imkana sahip müşrikleri yenmişlerdir. İşte Allah bu olayı sebep kılarak bütün insanlara olayları Kendisi'nin evirip çevirdiğini, asıl failin Kendisi olduğunu bildirmiştir. Asıl öldüren Allah'tır, insan sebeptir. Asıl atan Allah'tır, insan yapıyor görünendir.

Bu, bir başka ayette de net şekilde bildirilmiştir:

Nisa Suresi 78. Ayet: "De ki: "Hepsi (hasenat ve seyyiat, iyilikler ve kötülükler) Allah katındandır.""

Bu durum, insanı sorumluluktan düşürmez. Çünkü insan, bilmediği kader içinde yaşar. Kendi katında, tercih ettiğini zanneder ve bu zan üzerinden muhatap alınır. Emir ve yasaklar, bu zanna hitap eder. Ancak hakikat katında, insanın yaptığı her şey, Allah'ın dilemesi ve yaratmasıyla gerçekleşir. İnsan için "yaptı" denmesi, Allah için "yaptırdı" gerçeğini ortadan kaldırmaz.

"Asıl yaptıran Allah'tır" demek, insanı kukla haline getirmek değildir. Bu ifade, insanın haddini bildiren bir iman ilkesidir. İnsan, fiilinin yaratıcısı olmadığını bildiğinde kibirden kurtulur; başına geleni de mutlak anlamda kendisine veya başkasına yüklemez. İyiliği Allah'tan bilir; kötülüğü ise nefsine nispet eder. Bu nispet, insan katındaki ahlak dilidir; hakikat katındaki yaratmayı inkar etmez.

Hidayet ve dalalet örnekleri bu gerçeği netleştirir. İnsan, hidayeti seçtiğini zanneder; fakat hidayeti veren Allah'tır. İnsan, dalalete yönelir; fakat dalaleti var eden ve sonucu yaratan Allah'tır. Sebepler vardır; fakat sebeplerin etkili olması da Allah'ın yaratmasıyladır. Sebep, bağımsız bir güç değildir; ilahi fiilin aracıdır.

Sonuç olarak, **yapan kul gibi görünür; yaptıran Allah'tır**. İnsan katında fiil kula aittir ve sorumluluk buradan doğar. Allah katında ise fiilin faili yalnızca Allah'tır. Bu iki kat birlikte kabul edilmeden kader, irade ve adalet meseleleri doğru anlaşılmaz. Kur'an, bu iki hakikati yan yana koyar ve mümini, insanı ilahlaştırmadan iman etmeye çağırır.

Bu iman, insanı edilgenliğe değil; teslimiyete götürür. Kul, görevini yapar; sonucu Allah'a bırakır. Çünkü bilir ki, **olan her şeyde asıl yaptıran Allah'tır**.

6. ALLAH KATI VE İNSAN KATI AYRIMI

Kader, irade, fiil ve sorumluluk meselelerinin doğru anlaşılmasının belki de en kritik anahtarı, **Allah katı** ile **insan katı** arasındaki ayrımı kavramaktır. Birçok insan bu ayrımı Kur'an ayetleri içerisinde doğru yapamadığı için ayetleri doğru yorumlayamamıştır.

Kur'an'da Allah ve ayetleri hakkında düşünürken çok dikkatli olunması "Ela" ifadesi ile birçok ayette emredilmektedir. Dikkat edilmediğinde nüanslar gözden kaçabilir:

Fussilet Suresi, 54. Ayet: "Dikkat edin. Kesinlikle onlar Rableri ile karşılaşmaktan yana kuşkudadırlar. Dikkat edin. Kesinlikle O, her şeyi kuşatandır."

Bütün dikkatimizi Kur'an ayetlerine verdiğimizde önümüzde apaçık bir gerçek vardır. O da şudur:

Kur'an, bazı konularda aynı olay hakkında iki farklı dilden konuşur. Bu iki dil, iki farklı gerçeklik katının dilidir. Birini diğerinin yerine koymak, kaderi inkar etmeye ya da insanın kendisini bir tür yaratıcı görmesine yol açar. İki farklı gerçeklik katı Kur'an'da şu ayette bildirilir:

Nahl Suresi 96. Ayet: "Sizin katınızda olan fena bulur (tükenir, fanidir). Allah katında olan ise beka bulur (kalır, bakidir)."

Yani Kur'an'a göre iki farklı kat vardır. Birisi evren yani dünya katı, diğeri ise Allah katıdır. Dünya katında olanlar tükenen, gelip geçici gerçek olmayan şeylerdir. Allah katı ise kalıcı, sürekli devam edendir.

Başka bir ayette yine Allah katı ve insan katı ayrımına dikkat çekilir:

Enam Suresi 2. Ayet: "O sizi çamurdan-balçıktan yaratmış olandır. Sonra (sizin katınızda) ecel (ömür) bitirdi (hükmetti) ve Kendi katında belirlenmiş bir ecel (ömür) de. Sonra (buna rağmen) siz kuşkulanıyorsunuz."

Ayette insan katındaki ecelden bahsedilmiştir. Bu ecel sağlıklı şeyler yenilip içilmesine, güvenliğe dikkat edilip edilmemesine ve benzeri şeylere göre uzar kısalır. Fakat ayetin devamında bir de ecel-i müsemma yani belirlenmiş bir ömür olduğu bildirilmiştir ki bu ömrü Allah belirlemiştir. İşte Allah katındaki bu ömür değişmez. Çünkü Allah tarafından kararlaştırılmıştır. Sebepler ise o ömre göre sırayla dünyadaki mantık çerçevesinde yaratılır.

Buna bir örnek verelim:

Kur'an'da Allah bir sivrisineği örnek vermekten çekinmediğini Bakara suresi 26. ayette bildirmiştir. Biz de ömür konusunu sivrisinek üzerinden örneklendirelim.

Diyelim ki duvarda bir sivrisinek duruyor. Siz eceli test etmek için süre tutuyorsunuz ve tam 3 saniye sonra bir cisimle vurarak sineği öldürmeyi planlıyorsunuz. Kronometreyi kuruyorsunuz. Ve aynen dediğiniz gibi tam 3 saniye geçiyor ve sineğin ecelinin biteceği zamanı tayin etmiş oluyorsunuz. İşte bu, insan katındaki eceldir. Fakat aslında Allah katındaki bakışa göre o sineğin ecelini belirleyen hakikatte Allah'tır. Çünkü dikkat ederseniz, Allah her şeyi olduğu gibi sizi de kuşatmıştır. Ve sizin o sineği öldürmeyi dilemenizi ve bekleme-harekete geçme durumunuzu anı anına Allah dilemiştir. Siz ise kendi katınızda kendiniz dilediğinizi sanmışsınızdır. O sebeple ayetlerde ecelin arkaya bırakılamayacağı ya da öne alınamayacağı bildirilmiştir. Konu ile ilgili bir ayet şöyledir:

Yunus Suresi 49. Ayet: "De ki: "Ben Allah'ın dilediği dışında, kendi nefsim için bir zarara ve faydaya malik (sahip) değilim. Her ümmetin (grubun, milletin) bir eceli (ömrü, yaşam süresi) vardır. Ecelleri geldiğinde ne bir saat (bir an) ileriye ertelenirler ne de geriye (öne) alınırlar.""

İşte bu Allah katındaki bakışı ifade eden bir ayettir.

Allah katı ve insan katı ayrımını en net ifade eden ayetlerden ikisi de peş peşe gelen Nisa Suresi 78 ve 79. ayetlerdir. Şimdi dikkatle bu ayetleri inceleyelim:

Nisa Suresi 78. Ayet: "Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır. Sapasağlam burçlarda (kalelerde) olsaydınız bile. Ve (bununla birlikte) kendilerine herhangi bir iyilik

isabet ederse "Bu, Allah katındandır." derler. Ve kendilerine herhangi bir kötülük isabet ederse de "Bu, senin katındandır." derler. De ki: “Her biri (iyilik de kötülük de) Allah katındandır.” Bu topluluğa ne oluyor ki neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar.”

Bu ayet biz açıkça bildirir ki başımıza gelen her şey yani hayatımızdaki iyi kötü bütün olaylar Allah katındandır. Bir kötülükle karşılaştığımızda asıl bu olayı yaratan ve yaptıranın Allah olduğunu bilmemiz gerekir. Bu ayet bize Allah katındaki bakış açısını anlatır. Bir sonraki ayet ise bize insan katındaki bakış açısının ne olması gerektiğini bildirmektedir:

Nisa Suresi 79. Ayet: “Sana iyilikten isabet eden şey. O Allah'tandır. Ve sana kötülükten isabet eden şey. O da kendi nefsindendir. Ve (bununla birlikte) Biz seni insanlar için elçi olarak gönderdik. Ve şahit olarak Allah yeter.”

İşte bu ayet Allah katı ve insan katı ayrımı gözden kaçırıldığında anlaşılmaz. Allah ayette bize hakikati değil, dünyada nasıl yaşamamız gerektiğini bildirmektedir. Hakikatte her şey Allah katındandır. Fakat biz kullar dünyada yaşarken iyilikleri Allah’tan bilmeliyiz ki kazandıklarımızla şımarıp azgınlaşmayalım. Ve kötülükleri de kendi nefsimizden bilmeliyiz ki suçu sürekli başkalarında aramayıp önce kendi nefsimizi muhakeme edelim. Ve böylece gelişelim, hatalarımızdan ders çıkarıp kendimizi ve medeniyetimizi ileri taşıyalım.

Başka bir ayette yine insan katı ve Allah katı ayrımı yapılır:

Ali İmran Suresi 37. Ayet: “Zekeriyya ona (onu ziyaret etmek için) mihraba her ne zaman varsa onun katında bir rızık bulurdu. Dedi ki: “Ey Meryem, bu sana neredendir?” Dedi ki: "O Allah katındandır. Kesinlikle Allah dilediği kimseyi hesapsızca rızıklandırır.””

Hayatı kerametlerle dolu olan Meryem annemiz, Süleyman Mabedi’ne adanmıştır. Mabed’deki tek kız olduğu için ona ayrı bir mihrap yapılmıştır. Belki bir kızın Mabed’de olmasından rahatsız olan bazı hahamların ona çeşitli zorluklar çıkarıp aç bırakarak Mabed’den ayrılmasını sağlamaya çalışması, belki de Meryem annemizin kendi yiyeceğini açlarla paylaşması sebebiyle veya başka bir sebeple Meryem annemize Allah katından rızıklar gönderilmiştir. Bu olay insan katında oluşması mümkün olmayan bir keramettir. İşte Zekeriyya Nebi’nin bu yiyeceklerin nereden geldiğine ilişkin sorusuna Meryem annemiz Allah katının farklı olduğunu, Allah katına göre bakıldığında Allah’ın dilediğini hesapsızca rızıklandırdığını söylemiştir.

Burada tekrar insan katı ve Allah katı ile ilgili bilgilerimize geri dönelim.

İnsan katı, insanın zaman içinde yaşadığı, sebeplerle düşündüğü, tercih ettiğini hissettiği ve sorumlulukla muhatap olduğu alandır. İnsan bu katta görür, işitir, karar verir, ister ve yapar. Emir ve yasaklar bu kata hitap eder.

İnsan, bu katta “ben yaptım” der ve bu söz, sorumluluk açısından geçerlidir.

Allah katı ise, zamanın dışında olan, başlangıcı ve sonu kuşatan, her şeyin yaratıldığı ve takdir edildiği hakikat katıdır. Bu katta “olur” ve “olmaz” yalnızca Allah’ın dilemesine bağlıdır. Yaratma, oldurma, hidayet etme, saptırma ve sonuçlandırma bu katın fiilleridir. Bu katta fail yalnızca Allah’tır.

Kur’an, bu iki katı birlikte anlatır. Bir ayette insana “yapın” denir; başka bir ayette “siz dileyemezsiniz, ancak Allah dilerse olur.” buyrulur. Bir ayette insanın fiilleri zikredilir; başka bir ayette “sizi de yaptıklarınızı da Allah yarattı” denir. Bu ifadeler çelişik değil; **gerçeklik katları farklı** ifadelerdir.

Şimdi insan katı ile ilgili bazı ayetleri inceleyelim:

Necm Suresi 39. Ayet: “Ve yoktur insana çalışmasından başkası da.”

Rum Suresi 41. Ayet: “İnsanların elleriyle kesb ettikleri ile karada ve denizde fesat çıktı. (Allah) Yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın diye.”

Taha Suresi 43-44. Ayetler: “İkiniz birlikte Firavun'a gidin. Kesinlikle o azgınlaştı. Ona yumuşak söz söyleyin. Umulur ki o zikreder veya haşyet eder.”

Şimdi de Allah katı ile ilgili bazı ayetleri inceleyelim:

Şuara Suresi 200-201: “İşte böylece, Biz onu (vahyi yalanlamayı) mücrimlerin kalplerinin içine sevk ettik. Elim azabı görünceye kadar ona inanmazlar.”

Necm Suresi 43-44: “Ve kesinlikle güldüren de O'dur, ağlatan da. Ve kesinlikle öldüren de O'dur, yaşatan da.”

İsra Suresi 46. Ayet: “Ve kalplerinin üzerine (aksi taktirde) Kur’an'ı anlarlar diye kılıflar kıldık. Ve kulaklarına da bir ağırlık. Ve Kur’an'da Rabbini, onun vahdetini zikrettiğin zaman, nefret ederek arkalarına dönerler.”

İnsan katında **kesb** vardır: Kul fiili sahiplenir, yönelir ve sorumluluk taşır. Allah katında ise **yaratma** vardır: Fiilin varlık kazanması, sürmesi ve sonuç üretmesi Allah’ın dilemesi ve yaratmasıyladır. İnsan katında “tercih” konuşur; Allah katında “takdir” konuşur. İnsan katında “niyet” vardır; Allah katında “netice” vardır.

Bu ayrım yapılmadığında iki hata ortaya çıkar. Birincisi, insan katını mutlaklaştırmak ve fiilin gerçek faili olarak insanı görmek. Bu yaklaşım, insanı farkında olmadan ilahi fiile ortak eder. İkincisi, Allah katını tek başına konuşup insan katını iptal etmektir. Bu da sorumluluğu anlamsızlaştırır. Kur’an, her iki hatadan da uzaktır.

Hidayet ve dalalet bu ayrımı en açık biçimde gösterir. İnsan katında kişi inanır ya da inkar eder; bu yüzden muhataptır. Allah katında ise hidayeti veren de dalaleti var eden de Allah’tır. İnsan katında sebepler konuşur; Allah katında

sebepleri etkili kılan irade konuşur. İnsan katında “neden” sorulur; Allah katında “dileme” esastır.

Cennet ve cehennem meselesi de bu ayrımla anlaşılır. İnsan katında kişi amel eder, yönelir ve karşılık bekler. Allah katında ise akıbet, ezelde bilinen ve dilenen yazgının açığa çıkışıdır. İnsan katında adalet, sorumlulukla ilişkilidir; Allah katında adalet, her varlığı yaratıldığı mahiyete göre muhatap almaktır.

Bu nedenle Kur’an, mümini iki bilinçle yaşamaya çağırır:
İnsan katında **çalış**, **sorumluluk al**, **emirlere uy**.
Allah katında **teslim ol**, **kibri bırak**, **sonucu Allah’a havale et**.

Sonuç olarak, **Allah katı hakikatin; insan katı imtihanın alanıdır**. İman, bu iki alanı birbirine karıştırmadan birlikte kabul etmektir. İnsan, yaşadığını mutlak hakikat sanmadığında kader inkar edilmez; Allah’ın mutlak kudreti kabul edildiğinde sorumluluk da ortadan kalkmaz.
Kur’an’ın denge dili işte budur.

7. DÜNYA HAYATININ BİR TÜR SİMÜLASYON OLMASI

Kur’an, dünya hayatını anlatırken onu mutlak ve nihai bir gerçeklik olarak sunmaz. Aksine, geçici, aldatıcı, gölgemsi ve asıl hayatın yanında tali bir alan olarak tanımlar.

Bir ayette şöyle buyrulur:

Ankebut Suresi 64. Ayet: "Ve bu dünya hayatı bir meşgale ve bir oyundan başkası değildir…"

"Dünya hayatının meşgale ve oyun olması" ifadesi, bu hayatın **temsili** bir düzen olduğunu bildirir. Asıl hayat, ahiret hayatıdır; dünya ise onun ön sahnesidir.

Ayet şöyle devam eder:

Ankebut Suresi 64. Ayet: "…Ve kesinlikle ahiret yurdu asıl hayattır. Şayet bilmiş olsalardı."

Ayette açıkça bu dünyanın ahiret gibi gerçek bir hayat yani "hayevan" olmadığı bize bildirilmiştir. Bu dünya simülasyon benzeri gelip geçici bir mekandır.

Bu bağlamda "simülasyon" kavramı, Kur'an'ın anlattığı bu temsililiği modern bir dille ifade etmek için kullanılmaktadır. Buradaki kasıt, dünyanın var olmadığı değil; **mutlak gerçek olmadığıdır**. Dünya, Allah katındaki hakikatin birebir kendisi değil; imtihan için kurulmuş **geçici bir tecrübe alanıdır**. Nasıl ki bir sahne, oyunun kendisi değil ama oyunun oynandığı yerdir; dünya da hakiki akıbetin belirlendiği ama kendisiyle sınırlı olmayan bir sahnedir.

Dünya sahnesi bir rüyaya benzetilebilir. Rüyada da insanlar acı çeker, güler, eğlenir, konuşur. Fakat o anda gözler kapalıdır. İnsanlar uyanınca bilirler ki bu yaşadıkları şey gerçek değildir. Bir rüyadan ibarettir. İşte dünya hayatı da rüya gibidir ve lakin rüyaya kıyasla çok daha keskin, uzun ve ayrıntılı bir hayaller bütünüdür.

Dünya hayatının rüya oluşunu Peygamberimiz İmam Gazali'nin İhya'sında ve Muhyiddin İbni Arabi'nin Füsus-ül Hikem eserlerinde de yer alan çok bilindik bir hadis ile bizlere açıklamıştır:

"İnsanlar uykudadırlar, ölünce uyanırlar."
(İmam Gazali, İhya-u Ulûm'id-Din, c. 4, Hadis No: 17.)

Bir ayette de ahirette dirilen insanların dünyayı merkada yani kısa bir uykuya benzettikleri bildirilir:

Yasin Suresi 52. Ayet: "Dediler ki: "Bize veyl olsun (yazıklar olsun). Merkadımızdan (kısa uykumuzdan) bizi kim kaldırdı? İşte bu Rahman'ın vaad ettiği şeydir. Ve gönderilenler sadıklarmış.""

Başka ayetlerde yine ahirette Allah ile konuşan kişilerin dünyada kaldıkları süreyi aynı bir uyku süresi kadar kısa hissettikleri ve uykudan uyanmış gibi oldukları şöyle bildirilir:

Müminun Suresi 112-113. Ayetler: "(Allah) Dedi ki: "Yeryüzünde kaç sene kaldınız?" Dediler ki: "Bir gün veya bir günün birazı kadar. Hesaplayanlara sorunuz.""

Yine başka bir ayette inkar edenlerin gerçek sandıkları bu dünya hayatının ve dünyada yaptıkları işlerin gerçek olmadığı, aynı bir serap gibi olduğu şöyle bildirilir:

Nur Suresi 39. Ayet: "Ve kafir olanlar. Onların amelleri çöldeki serap (hayal) gibidir. Susayan, ona vardığı zamana kadar onu su diye hesap eder. Hiçbir şey

bulamaz. Ve katında Allah'ı bulur. Ve Allah hesabını tastamam görür. Ve Allah hesabı seri olandır."

Bununla birlikte insan katında dünya son derece gerçektir: acı vardır, sevinç vardır, emek vardır, sorumluluk vardır. Emir ve yasaklar bu kat için anlamlıdır. İnsan bu düzende yaşar ve muhatap alınır. Ancak Allah katında dünya, başlangıcı ve sonu kuşatılmış, süresi belirlenmiş, sonucu ezelde bilinen bir düzendir. Bu iki kat birlikte düşünüldüğünde, dünya hem "gerçek"tir hem de "asıl hakikat değildir".

Kur'an'ın "aldanma" vurgusu, dünyanın bir simülasyon gibi çalıştığını gösterir. Bir ayette şöyle buyrulur:

Fatır Suresi 5. Ayet: "Ey insanlar. Allah'ın vaadi haktır. Dünya hayatı sizi aldanışa kaptırmasın. Ve aldatıcı olan da sizi Allah ile aldatmasın."

Aldanma, olmayan bir şeyle değil; **olduğundan fazla anlam yüklenen** bir şeyle olur. Dünya, kendisine nihai anlam yüklendiğinde aldatır. Hakikatin kendisi sanıldığında insanı yanıltır. Oysa Kur'an, dünyanın bir "geçiş", "imtihan" ve "gösterim" alanı olduğunu sürekli hatırlatır.

Bir hadiste de Peygamberimiz dünya hayatının değersizliğini şöyle belirtmiştir:

"Eğer dünya, Allah katında sivrisineğin kanadı kadar bir değere sahip olsaydı, Allah hiçbir kafire dünyadan bir yudum su bile içirmezdi."
(Tirmizi, Zühd, 13; İbn-i Mace, Zühd, 3)

Rüyada gördüğümüz malın mülkün dünyada ne kadar önemi varsa, dünyada sahip olduğumuz malın mülkün de Allah katında o kadar değeri olacaktır. İnsanlar ahirette anlayacaklardır ki dünyada hırsla bütün ömürlerini adadıkları şeyler gelip geçici bir hayalden başkası değilmiş. Evler, arabalar, peşinden tutku ile koşulan hedefler Allah'ın süslü gösterdiği geçici bir metadan ibaretmiş.

Bunun yanında bu gölge düzen içinde insanlar da aynı seviyede değildir. Kur'an'da ve hadislerde belirtildiği gibi, bazı varlıklar hakikate yönelen öznelerdir; bazıları ise sistemin işleyişinde yer alan, fakat hakikatle ilişki kuramayan varlıklardır. Bu durum, simülasyon benzetmesini daha güçlü hale getirir: Her görünen insan, oyunun anlamını idrak eden "oyuncu" değildir. Bazıları, senaryonun akışı için vardır.

İnsan, bu simülasyon içinde özgür olduğunu zanneder. Tercih ettiğini hisseder, yaptığını söyler. Bu his, imtihanın gereğidir. Ancak hakikat katında, olan biten Allah'ın ezeli ilmi ve dilemesiyle gerçekleşir. İnsan için süreç açıktır; Allah için sonuç Allah'ın zamana ihtiyaç duymayan durumu içerisinde ezelden bellidir. Bu da dünyanın "açık uçlu" görünen ama **kapalı devre** işleyen bir düzen olduğunu gösterir.

Dünya hayatının simülasyon oluşu, sorumluluğu iptal etmez; bilakis anlamlandırır. İnsan, bu düzenin geçici olduğunu bildiğinde yaptığı işe hakiki değerini verir. Ne

dünyayı ilahlaştırır ne de tamamen boş ve anlamsız görür. Dünya, ciddiye alınır ama mutlaklaştırılmaz.

Sonuç olarak, dünya hayatı **hakikatin kendisi değil; hakikate açılan bir sahnedir**. Kur'an'ın "oyun", "eğlence", "aldanış" dili; modern ifadeyle, bu hayatının bir tür simülasyon gibi çalıştığını anlatır. Hakiki insan, bu düzenin farkında olan; ölü olan yani modern tabirle NPC benzeri varlık ise bu düzenin içinde kaybolandır. İman, simülasyonun farkına varmak; teslimiyet ise sahneyi terk ederken yanına alınacak olanı bilmektir.

8. DÜNYA KATINDA ÇALIŞMAMIZ MÜCADELE ETMEMİZ GEREKTİĞİ

Kur'an'ın kader anlayışı, insanı edilgenliğe çağırmaz. Aksine, dünya katında insanı **çalışan, çabalayan ve mücadele eden** bir varlık olarak konumlandırır. Allah katında sonuçlar ezelde belirlenmiş olsa da, insan katında bu sonuçlara giden yol **emek, sabır ve sorumluluk** üzerinden yürür. Bu iki kat, birbirini iptal etmez; tamamlar.

Bir ayette şöyle buyrulmuştur:

Necm Suresi 39. Ayet: "Ve yoktur insana çalışmasından başkası da."

İnsan, dünya katında yaşar. Zamanın aktığı, sebeplerin işlediği, acının ve sevincin tecrübe edildiği alan burasıdır. Emir ve yasaklar bu kata hitap eder. İnsan, bu sahnede

görevini yapmadan "nasıl olsa kaderimde varsa olur" diyemez. Böyle bir yaklaşım, Kur'an'ın insanı muhatap alan diline aykırıdır. Çünkü Kur'an, insanı **fiilin içinde** sorumlu tutar.

Çalışma ve mücadele, sonucu üretmek için değil; **imtihanın gereğini yerine getirmek** içindir. İnsan, yaptığı işin neticesini garanti edemez; fakat yapmamanın hesabını verir. Bu ayrım çok kritiktir. Allah katında sonucu yaratan Allah'tır. İnsan katında ise kul, üzerine düşeni yapmakla yükümlüdür. Yapmamak, uymamak, Kur'an dışı eylemlerde bulunmak haramdır. Sonucun Allah'a ait olması, gayretin kula ait olma zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.

Bir ayette sürekli gayret etmemiz gerektiği şöyle bildirilir:

İnşirah Suresi 7. Ayet: "Artık boş kaldığında (işlerin bittiğinde) yorul (hazırlık, çalışma, ibadet yap)."

Kur'an'da peygamberlerin hayatı bu dengenin canlı örnekleridir. Hepsi mücadele etmiş, sabretmiş, bedel ödemiştir. Hiçbiri "nasıl olsa Allah dilediğini yapar" diyerek kenara çekilmemiştir. Çünkü peygamberler, Allah katındaki takdiri en iyi bilenler olmalarına rağmen, insan katındaki sorumluluğu en titizlikle yerine getirenlerdir.

Kur'an'da ululazm (yüksek gayretli) peygamberlerden olan Nuh Nebi'nin hadisleri şöyle anlatılır:

Nuh Suresi 5-10. Ayetler: "(Nuh) Demişti ki: "Rabbim. Kesinlikle ben kavmimi gece ve gündüz davet ettim. Benim davetim, onların firarından başkasını arttırmadı.

Ve kesinlikle ben her ne zaman onları senin bağışlaman için davet etsem, parmaklarını kulaklarında kıldılar (kulaklarını tıkadılar) ve elbiselerini başlarına çektiler ve direttiler ve büyüklendikçe büyüklendiler. Sonra kesinlikle ben onları açıktan davet ettim. Sonra onlara ilan ettim ve gizlice sır olarak da söyledim.””

Görüldüğü gibi Nuh peygamberimiz kavminin helak olmaması için elinden ne geliyorsa yapmıştır. Bütün yolları denemiş, son ana kadar bütün şartları zorlamıştır. İnanmayacakları kesinleşene kadar asla ‘kader buymuş, inanmıyorlar, yapacak bir şey yok’ dememiştir.

Allah Müslümanlara da bu dünyada büyük bir görev vermiştir. Çaresizler için savaşmak. Bir ayette şöyle buyrulur:

Nisa Suresi 75. Ayet: “Ve size ne oluyor da Allah'ın ve erkeklerden ve kadınlardan ve çocuklardan şöyle diyen çaresizlerin yolunda savaşmıyorsunuz: “Rabbimiz. Bizi halkı zalim olan bu yerden çıkar. Ve bize tarafından bir veli kıl. Ve bize katından bir yardımcı kıl.””

Allah bu savaşın yapılması için gerekli en önemli harekat tarzını da Kur’an’da bildirmiştir. Ayrılmamak ve birlik halinde hareket etmek. Konu ile ilgili Kur’an ayetlerinde şöyle buyrulur:

Ali İmran Suresi 103. Ayet: “Ve Allah’ın ipine topluca sarılın. Ve fırkalara ayrılmayın.”

Saff Suresi 4. ayet: “Kesinlikle Allah Kendi yolunda kenetlenmiş binalar gibi saf halinde savaşanları sever.”

Enfal Suresi 73. Ayet: “Ve inkar edenlerin bazısı bazısının evliyasıdır. Onu yapmanızın dışında (birbirinize evliyalık, koruyuculuk yapmazsanız), yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesat olur.”

Yani dünyada yapılması gereken en büyük mücadelelerden biri birlik olmak üzerine gayret etmek olmalıdır. Nasılsa kaderimizde varsa birlik oluruz diyerek oturmak Kur’an’a aykırıdır. Uzmanların açıklamalarına göre İslam dünyası birlik olabilse dünyadaki petrol, doğalgaz hatlarının önemli bir kısmı tek elde toplanır, dünyanın en büyük ordusu kurulur, dünyanın en güçlü sosyal yardım ağı oluşturulur ve zulme anında müdahale edilebilecek bir güç ortaya çıkardı.

Mücadele, sadece dünyevi kazanım için değildir. Hakikate yönelmek, adalet için çabalamak, zulme karşı durmak, nefsiyle savaşmak da manevi kazanımlardır. İnsan katında edilgen durup herhangi bir şeye karışmamak teslimiyet değildir; sorumluluktan kaçıştır. Teslimiyet, sonucu Allah’a bırakmaktır; görevi terk etmek değildir.

Bu noktada önemli bir ayrım yapılır:
İnsan, **sonuç için değil; vazife için çalışır**.
Sonuç gelirse şükreder, gelmezse isyan etmez, sabreder. Çünkü bilir ki, vazifesini yapmak onun payıdır; akıbet Allah’ın takdiridir.

NPC benzeri ölü varlıklarla hakiki insan arasındaki fark da burada ortaya çıkar. Hakiki insan, bu dünyayı ciddiye alır ama mutlaklaştırmaz. Çalışır, mücadele eder, fakat sonucu kendinden bilmez. NPC benzeri ölü varlık ise ya tamamen kalabalıkların akışına kapılır ya da sonucu kendisine mal eder. Her iki uç da dünya katını yanlış okumaktan kaynaklıdır.

Sonuç olarak, **dünya katında çalışma ve mücadele zorunludur**. Bu zorunluluk, kaderi inkar etmek için değil; kaderin sahnesinde yer almak içindir. İnsan, bu sahnede rolünü oynar; perde kapandığında hüküm Allah'ındır. Kur'an'ın istediği insan, çalışan ama kibirlenmeyen; mücadele eden ama sonucu ilahlaştırmayan insandır.

9. DÜNYA KATINDA KÖTÜLÜKLERİN İNSANIN KENDİSİNDEN BİLİNMESİ GEREKTİĞİ

Kur'an, kötülük problemini anlatırken iki farklı gerçeklik katına göre iki farklı üslup kullanır. Allah katında olan biten her şey Allah'ın dilemesi ve yaratmasıyladır. Bu hakikat değişmez. Ancak insan katında, yani sorumluluk ve imtihan alanında, kötülüklerin **insana nispet edilmesi** emredilir. Bu nispet, hakikat inkarı değil; Allah'a olan sevginin göstergesi olması içindir.

Kur'an'ın temel ilkesi şudur:
İyilik Allah'tan bilinir, kötülük ise insandan. Bu konuda bir ayet şöyledir:

Nisa Suresi 79. Ayet: "Sana iyilikten isabet eden şey. O Allah'tandır. Sana kötülükten isabet eden şey. O da kendi nefsindendir."

Ayetteki kötülüklerin insanın nefsinden olması durumu, yaratma açısından değil; **ahlak ve sorumluluk açısından** böyledir. Çünkü yaratma yalnızca Allah'a aittir. İnsan ne iyiliği yaratabilir ne de kötülüğü. Hayır da şer de Allah katındandır. Fakat insan, yönelir, ister ve fiili sahiplenir. İşte bu sahiplenme, kötülüğün insana nispet edilmesinin temelidir.

İnsan katında kötülüğün Allah'a nispet edilmesi, insanın dünyadaki amacını ve sorumluluğunu bozar. Eğer insan yaptığı kötülüğü doğrudan Allah'a yüklerse, imtihan anlamsızlaşır. Bu yüzden Kur'an, insana sürekli olarak "kendisine bakmasını" öğretir. Başına gelen olumsuzluklarda önce nefsini sorgulamasını ister. Bu sorgulama insanın kendi gelişimi ve medeniyetin ilerlemesi için dünyada yaratılmış sebepler zincirinin bir şartıdır.

İşte kesb yani **yapma zannı** burada ahlaki bir işlev görür. İnsan, fiili yaptığını zanneder. Bu zan, iyilikte şükür; kötülükte tevbe doğurur. Eğer insan, kötülüğü "zaten Allah yaptırdı" diyerek tamamen Allah'a nispet ederse, ne pişmanlık kalır ne de ahlaki dönüşüm ve tekamül mümkün olur. Kur'an, bu kapıyı bilinçli olarak kapatır.

Bize örnek olan peygamberlerin hayatlarını anlatan bütün ayetlerde her peygamber hatayı kendi nefsinde görmüş ve Allah'ı yücelterek bağışlanma dilemiştir.

Bir ayette Zennun Yunus Nebi'nin hadisleri şöyle bildirilmiştir:

Enbiya Suresi 87. Ayet: "Ve Zennun. Hani öfkelenmiş halde gitmişti. Kendisine (olumsuz anlamda) kader belirlemeyeceğimizi zannetmişti. (Balığın karnına atıldıktan sonra) Karanlıklar içinde şöyle nida etti: "Sen'den başka ilah yoktur. Sen Yücesin. Kesinlikle ben zalimlerden oldum (suçlu olan benim, Sen değilsin).""

Peygamberlik çok zor bir görevdir. Çünkü cahil insanlara körü körüne bağlı kaldıkları akılsızca inançların yanlış olduğunu söyleyince cahiller hemen öfkelenirler. Hem cahil hem de öfkeli bir insan topluluğu da bir peygamberi bile dayanılmaz noktaya getirip o kavmi terk etmeye sevk edebilir. İşte Yunus Nebi de kavminin bu tavrı karşısında Allah'ın emri olmaksızın hata yaparak görevini terk etmiş, gemi ile başka bir beldeye giderken fırtına çıkmış, gemiden biri atılmazsa gemi batacak hale gelmiş, kura çekilmiş, kurada Yunus Nebi çıkmış ve denize atılmıştır. Yunus Nebi denizde bir balık tarafından yutulmuş ve bir süre orada kalmıştır.

Yunus Nebi balığın karnında iken bütün bu olayların kader ile Allah tarafından özenle yaratıldığını ve buna rağmen suçu üstlenmesi gerektiğini de bilmiştir. Çünkü Allah'ın bizi sevmesini istiyorsak her ne kadar kötülükleri de Allah dileyip yaptırsa da suçu biz üstlenmeliyiz. Böylelikle hem Allah taraftarı olalım, Allah yolunda bağlılığımızı ve sevgimizi gösterelim hem de bundan ders çıkarıp hayatımız

boyunca çok dikkat ederek bir daha hata yapmamaya çalışmak üzere kendimizi geliştirelim.

Başka bir ayette Kur'an'da en çok ismi geçen Musa Nebi'nin hadisleri şöyle aktarılır:

Kasas Suresi 16. Ayet: "(Musa) Dedi ki: "Rabbim, kesinlikle ben nefsime zulmettim. Bağışla beni.""

Musa Nebi Mısır'da çarşıda gezerken kendi şiasından bir insan zulme uğradığını söyleyip, yardım istemiştir. Musa Nebi o adam ile dövüşen kişiye öldürme kastı olmadan yumrukla itekleme hareketi yapmıştır. Fakat o adam iteklemenin etkisiyle (büyük ihtimalle kafasını bir yere vurarak beyin kanaması geçirmek suretiyle) oracıkta ölmüştür. İşte bütün bunları Allah'ın yaptırdığını bilen Musa Nebi bu olayda Allah'ı suçlamamış, suçu nefsine atfetmiş ve Allah'tan bağışlanma dilemiştir.

İnsanlığın atası olan Adem Nebi ve eşi de yaptıkları hata sebebiyle Allah'ı suçlamamış ve Allah'tan bağışlanma dilemişlerdir:

Araf Suresi 23. Ayet: "(Adem ve eşi) Dediler ki: "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik. Bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, kesinlikle hüsrana uğrayanlardan oluruz.""

İnsanlığın oluşması için Adem ve eşini yaratan Allah'tır. şeytanın onları aldatmasına izin veren de Allah'tır. Bunları bilmelerine rağmen saygı, edep ve teslimiyet gereği Adem

Nebi ve eşi suçu kendi üstlerine almış ve Allah'a yönelerek bağışlanma dilemişlerdir.

Allah katında kötülük de iyilik de yaratılmıştır. Fakat Allah, kötülüğün **kendisine nispet edilmesini yasaklamış**; kulun kötü işleri kendi hatası olarak alması gerektiğini bildirmiştir. Bu, hakikat böyle olduğu için değildir, edep açısından böyledir. Allah, yarattığı fiilin ahlaki çirkinliğini kula bırakır. Kul ise, bu çirkinliği kabul ederek arınma yoluna girer. Tevbe, işte bu kabul üzerine bina edilir. İnsan, bu durum üzerine cennetlik olacak şekilde eğitilir ve gelişir.

İnsan katında kötülüğü kendinden bilmek, kaderi inkar değildir. Aksine kaderin sahnesinde doğru duruşu sergilemektir. İnsan, "Bu Allah'ın takdiridir" derken bile, "Benim hatamdır" diyebilmelidir. Bu iki cümle çelişmez; bakış açıları farklıdır. Allah katında hikmetli ilahi bir plan dahilinde bir takdir vardır; insan katında ise kusur vardır.

İnsanlardan kaynaklanan dünya katındaki kusur bir ayette şöyle bildirilmiştir:

Rum Suresi 41. Ayet: "İnsanların elleriyle kesb ettikleri ile karada ve denizde fesat çıktı. (Allah) Yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın diye. Umulur ki dönerler."

Ayette bildirildiği gibi Allah simülasyon düzeni kurulsun, burada bir sebep sonuç zinciri oluşsun ve herkes kendisini geliştirmeye fırsat sahibi olacak şekilde karşılığını görsün diye dünyada fesat çıkmasına izin vermektedir.

İnsanoğlu kendisine emanet edilen dünyayı mutlak mülkü gibi görmeye başladığında fesat da başlamıştır. İnsanların yaptıkları şeylerin sonucunda ormanlar yok edilmekte, toprak zehirlenmekte, denizlere kimyasal atıklar dökülmekte, temiz su kaynakları yetmez hale gelmektedir. Bunun sonucunda günümüzde hem bitkiler, hem hayvanlar hem de bizzat insanın kendisi dünyada yaşayamaz duruma gelmiştir. Buna karşı hala bir şeyler yapılabilir. Elbette çözüm vardır. Lakin devletlerin çoğu bu çözümlere pek yanaşmamaktadır.

Müslümanlara düşen Peygamberimiz Hazreti Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemin bir hadisinde söylediği gibi Kıyameti bile görse doğayı düzeltmek için elinden geleni yapmaktır. Hadis şöyledir:

"Birinizin elinde bir fidan varken kıyamet kopacak olsa bile derhal onu diksin."
(Hadis kaynağı: Müsned, III/184, 191)

Kur'an'ın istediği insan tipi şudur:
İyilikte Allah'ı bilen, kötülükte kendini bilen insan. Birisi bir kötülük yaptığı zaman o kişi cezalandırılır. Suç Allah'a atılamaz. İşte toplum bu bilinçte insanlardan oluştuğunda ne kötülük kalır ne de savaşlar. O zaman İslam'ın emrettiği barış yurdu oluşur.

Sonuç olarak, **dünya katında kötülükler insanın kendisinden bilinmelidir**. Bu, yaratmayı inkar etmek değil; sorumluluğu üstlenmektir. Allah katında her şey Allah'tandır; insan katında ise kul, yaptığı kötülüğün

muhatabıdır. Kur’an’ın ahlak düzeni, bu iki katın birbirine karıştırılmaması üzerine kuruludur.

BÖLÜM 4
KADER KONUSUNDA BİLİMSEL DENEYLER-GÖRÜŞLER

Bu bölüme kadar gördük ki hem Kur'an ayetleri hem de sahih hadisler kaderin Allah tarafından belirlenmiş, kararlaştırılmış bir yazgı olduğunu göstermektedir. Peki bilim bize bu konuda ne demektedir? İşte bu bölümde bilimsel araştırmaların Kur'an ve hadislerle nasıl aynı şeyi söylediğini inceleyeceğiz.

Günümüzde bilim insanlarının çoğunun da kabul ettiği gibi özellikle son kırk yılda sinirbilim, biyoloji ve psikoloji alanında yaşanan devrimsel gelişmeler, özgür irade inancının altındaki zemini beklenmedik şekilde sarsmıştır. Modern bilim, "özgür irade" dediğimiz kavramın, aslında beynimizin karmaşık işleyişini anlamlandırmak için uydurduğu muazzam bir illüzyon olabileceğini göstermektedir. Şimdi modern bilimde kader ve özgür irade tartışmalarında yapılan deneyleri ve bilimsel görüşleri inceleyelim.

Libet Deneyleri

Özgür irade tartışmalarını felsefe salonlarından çıkarıp laboratuvar masasına yatıran ilk isim nörolog (sinirbilimci)

Benjamin Libet olmuştur. 1980'lerde gerçekleştirdiği deney, bugün hala sinirbilimin en çok tartışılan ve üzerine en çok değerlendirme yapılan çalışmasıdır. Libet, deneklerin beyin dalgalarını EEG (elektroensefalogram) cihazı ile ölçerken onlardan basit bir motor eylem (parmağı oynatmak) gerçekleştirmelerini istedi. Deneklerin, bu eyleme "karar verdikleri anı" bir saat düzeneği üzerinden not etti.

Sonuçlar sarsıcıydı: Beyin, kişi henüz bilinçli bir karar verdiğini fark etmeden yaklaşık yarım saniye önce eylemi başlatmak için "hazır olma potansiyeli" (readiness potential) adı verilen bir elektriksel sinyal üretiyordu. Bu, "karar verme" hissinin, beynin eylemi çoktan başlatmasından sonra gelen bir yankı olduğu anlamına geliyordu. Libet'in bulguları, özgür iradeyi "başlatıcı" konumundan çıkarıp, başlamış bir süreci sadece onaylayan veya durduran bir "veto" mekanizmasına indirgedi (birçok bilim insanı veto mekanizmasının da veto kararından önce oluştuğunu söylemektedir). Bilim dünyası için bu, özgür iradenin bir başlangıç noktası değil, bir sonuç olduğu fikrinin ilk somut kanıtıydı.

(Kaynak: https://www.zaferdergisi.com/makale/15455-libet-deneyi-ve-ozgur-irade.html)

Libet Deneyinden sonra yıllar içerisinde benzeri onlarca deney daha yapıldı. Bu deneylerden en bilinenleri ve bulguları şöyledir:

1. John-Dylan Haynes ve fMRI Deneyi (2008)

Libet'in deneyine getirilen en büyük eleştiri, parmak hareketinin çok basit olması ve EEG cihazının hassasiyetinin düşüklüğüydü. Berlin Charité Üniversitesi'nden John-Dylan Haynes, bu deneyi bir adım öteye taşıdı.

- **Deney:** Denekler bir fMRI (beyin görüntüleme) cihazına yatırıldı. Önlerinde iki düğme vardı. İstedikleri zaman, istedikleri elle (sağ veya sol) bir düğmeye basmaları istendi.
- **Şaşırtıcı Bulgusu:** Haynes ve ekibi, denek daha hangi eliyle düğmeye basacağına karar verdiğini **bilinçli olarak fark etmeden tam 7-10 saniye önce**, beynin ön lobundaki (prefrontal korteks) aktiviteden hangi elin seçileceğini %60-70 doğrulukla tahmin etmeyi başardılar.
- **Anlamı:** Libet'teki yarım saniyelik fark, burada devasa bir boşluğa dönüştü. Karar, bilince çıkmadan çok uzun süre önce beynin derinliklerinde hazırlanıyordu.

(Kaynak: http://behavioralhealth2000.com/wp-content/uploads/2017/10/Unconscious-determinants-of-free-decisions-in-the-human-brain.pdf)

2. Itzhak Fried ve Tek Nöron Kayıtları (2010)

Libet ve Haynes, beyni dışarıdan veya toplu aktiviteyle gözlemliyordu. Itzhak Fried ise doğrudan **nöronların içine** baktı.

- **Deney:** Epilepsi tedavisi gören hastaların beyinlerine (cerrahi amaçla) yerleştirilen elektrotlar kullanıldı. Bu sayede binlerce bireysel nöronun aktivitesi tek tek izlendi.
- **Bulgu:** Denek eyleme karar vermeden yaklaşık **1,5 saniye önce**, belirli bir nöron grubunun (SMA - Supplementer Motor Alan) ateşlenmeye başladığı görüldü. Sadece 256 nöronun aktivitesine bakarak, deneğin ne zaman ve ne yapacağı %80 doğrulukla tahmin edilebildi dendi.
- **Önemi:** Bu deney, karar sürecinin çok küçük bir hücre grubunda, kişi farkında olmadan başladığını "mikroskobik" düzeyde kanıtladı.

(Kaynak: https://www.cell.com/current-biology/fulltext/S0960-9822(10)00233-2)

3. Soon ve Diğerleri: "Zihinsel İşlem" Deneyleri (2013)

Bu çalışmada sadece fiziksel bir hareket değil, **soyut bir matematiksel karar** incelendi.

- **Deney:** Deneklerden ekran üzerinde gördükleri sayılarla toplama mı yoksa çıkarma mı yapacaklarını seçmeleri istendi.
- **Bulgu:** Denek hangi işlemi yapacağını "seçtiğini" hissetmeden 4 saniye önce, beynin belirli bölgeleri hangi işlemin seçileceğini sinyal vermeye başlamıştı.

- **Anlamı:** Özgür irade tartışmasının sadece "parmak oynatmak" gibi mekanik işlerle sınırlı olmayıp; matematiksel ve mantıksal kararlarımız da bilinçaltı süreçlere tabi olduğu gösterildi.

(Kaynak: https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.1212218110?

Sam Harris ve Düşüncelerin Kaynağı

Sinirbilimci ve filozof Sam Harris, meseleyi Libet'in saniyelerinden alıp daha geniş bir nörolojik ve mantıksal düzleme taşıdı. Harris'e göre, özgür iradeye dair hissettiğimiz duygu, dikkatli bir içgözlemle bile çürütülebilir. **"Düşüncelerini sen seçmiyorsun,"** diyen Harris, zihnimizde beliren bir sonraki kelimenin, bir sonraki isteğin veya bir sonraki öfke patlamasının kaynağının bilincimiz olmadığını savunur.

Harris'in argümanı şudur: Eğer bir sonraki düşüncenizin ne olacağını o düşünce ortaya çıkmadan önce bilemiyorsanız, düşünce sürecinizin kontrolü sizde değildir. Beynimizdeki milyarlarca nöron, biyokimyasal yasalar çerçevesinde ateşlenir. Açlık hissi, genetik kodlar, o sabah okuduğumuz bir haber veya kanımızdaki hormon seviyeleri birleşerek bir "karar" üretir. Bilinç ise bu kararın sadece son aşamasını görür. Harris, Libet'in veto hakkı tezine de itiraz etmiş, vetonun da beyinde daha önceden gerçekleştirildiğini savunmuştur.

Özetle Harris'e göre bizler, kendi biyolojik süreçlerimizin ortaya çıkardığı bir fırtınanın içinde sürüklenen, ancak **dümende olduğumuzu zanneden** yolcularız.

(Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Free_Will_(book))

Robert Sapolsky: Geçmişin Deterministik Prangaları

Stanford Üniversitesi'nden üç alanda; biyoloji, sinirbilim ve sinircerrahisi alanlarında profesörlüğü bulunan Prof. Robert Sapolsky, 2023 yılında yayınladığı *Determined* (Belirlenmiş) adlı eseriyle konuya biyolojik bir nokta koymaya çalışır. Sapolsky, bir insanın karar anını sadece o anki beyin görüntüsüyle açıklamanın eksik kalacağını savunur. Ona göre bir seçimi anlamak için saniyelerden yüzyıllara uzanan bir geriye gidiş şarttır.

Sapolsky'nin perspektifinde özgür iradeye yer yoktur çünkü her davranışın bir "nedeni" vardır: O anki kan şekeri seviyeniz (dakikalar önce), sabah maruz kaldığınız stres (saatler önce), ergenlik döneminde prefrontal korteksinizin nasıl şekillendiği (yıllar önce), anne karnındayken maruz kaldığınız stres hormonları (on yıllar önce) ve hatta atalarınızın hangi coğrafyada hayatta kalmaya çalıştığı (yüzyıllar önce). Sapolsky, "biyolojinin olmadığı bir boşlukta kararların verildiğini varsaymak hatalıdır" der. Ona göre bizler, milyarlarca yıllık sayısız değişkenin nihai çıktısıyız. Bu zincirde bir halkayı bile biz seçmediğimize

göre, nihai sonucun "özgür" olduğunu iddia etmek imkansızdır.

(Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Determined:_A_Science_of_Life_Without_Free_Will)

Daniel Wegner: Zihnin Sihirbazlık Numarası

Psikolog Daniel Wegner ise meseleye daha çok "neden öyle hissediyoruz?" sorusu üzerinden yaklaşır. Wegner, özgür iradeyi bir **"zihinsel illüzyon"** olarak tanımlar. Beynimiz, bir niyet (düşünce) ile bir eylem (hareket) arasında kısa bir zaman dilimi olduğunda, otomatik olarak "niyet eyleme neden oldu" sonucunu çıkarır.

Wegner bunu bir sihirbazın gösterisine benzetir. Sihirbaz asasını sallar ve tavşan çıkar; biz asanın tavşanı yarattığını sanırız çünkü ikisi arka arkaya gelmiştir. Oysa arka planda karmaşık bir mekanizma işlemektedir. Beynimizde de eylemi başlatan mekanizma ile o eylemi "ben yaptım" diyen mekanizma birbirinden farklıdır. Wegner'e göre "irade", beynin karmaşık operasyonlarını basitleştirmek ve kişiye bir "özne" olduğu hissini vererek sosyal dünyada işlev görmesini sağlamak için tasarlanmış **muazzam bir kullanıcı arayüzüdür**.

(Kaynak: https://drive.google.com/file/d/19-BZe_Ei546L1ev2p0VqrAjuGyqN-8gn/view?usp=sharing)

Sonuç

Bilimin bugünkü verileri, bizleri özgür iradeyi insani bir bakış hatası olarak görmeye zorlamaktadır. Libet'in ve diğer sinirbilimcilerin deneyleri, Harris'in mantığı, Sapolsky'nin biyolojik determinizmi ve Wegner'in psikolojik tahlilleri; kesin gerçek sanılan özgür irade kalesinin surlarında büyük gedikler açmıştır. Günümüzde sinirbilimcilerin büyük çoğunluğu özgür iradenin varlığından şüphe duyduklarını yazılarında anlatmaktadır. Buradan çıkarılacak sonuç ise açıktır. İnsanın seçimleri bilimsel olarak bakıldığında aslında kendisine ait değildir. Ona ait olan şey zanlarıdır.

BÖLÜM 5
MEZHEPLERİN KADER İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Mezhepler kader konusunda bir çok açıdan farklı görüşlere sahiptirler. Burada yaptığımız mezhep analizleri Türkiye Diyanet Vakfı'nın internette yayınladığı İslam Ansiklopedi isimli web sitesinde yer alan bilgiler esas alınarak hazırlanmıştır.

Kader konusu ile ilgili görüşlerine yer verdiğimiz mezhepler şunlardır:

1. Eşarilik (Ashabul Hadis ve Ehli Sünnet)
2. Maturidilik (Modern Ehli Sünnet)
3. Cebriyye (Emeviyye)
4. Kaderiyye (Mutezile)
5. İmamiyye (Şia)

Şimdi bu mezheplerin kader ile ilgili görüşlerini ayrıntılı inceleyelim. Eserimizde anlattığımız görüşe en yakın görüş olan Eşari görüşü ile başlayalım.

1. Eşarilik (Ashabul Hadis ve Ehli Sünnet)

Bu mezhebin kurucusu Ebû'l-Hasan Ali bin İsmail el-Eşʿari'dir. Gençliğinde Mu'tezili çevrede yetişti. Kırklı yaşlarında bu çizgiden ayrılarak, Mu'tezile'nin aşırı

akılcılığı ile Cebriyye'nin aşırı akılsızlığı arasında orta bir yol aradı. Kader konusu ile ilgili görüşlerini Makalatul İslamiyyin ve İhtilaful Musallin isimli eserinde yazmıştır. Eserin Ashabul Hadis ve Ehli Sünnet kısmında Ehli Sünnet'in kader ile ilgili görüşlerini ve kendisinin de aynı görüşte olduğunu şu yazıları ile anlatmıştır:

"Dediler ki: Allah'ın meşieti (dilemesi) olmadıkça yeryüzünde bir hayır ve şer meydana gelmez. Eşya (varlıklar), ancak Allah'ın dilemesiyle meydana gelir. Nitekim Allah (cc), ***"Alemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." (Tekvir, 81/29)*** *buyurmuştur. Müslümanlar da "Allah'ın dilediği olur; dilemediği olmaz." demişlerdir.*

Dediler ki: Hiçbir kimse, Allah bir şeyi yapmadan önce onu yapmaya, Allah'ın ilminden dışarı çıkmaya kadir olmaya veya Allah'ın olmayacağını bildiği bir şeyi yapmaya güç yetiremez. Onlar, Allah'tan başka yaratıcı (halık) olmadığını, kulların kötü fiillerini Allah'ın yarattığını, kulların fiillerinin Allah'ın yaratığı olduğunu ve ***kulların bir şey yaratmaya kadir olmadıklarını ikrar ettiler****.*

Allah, müminleri, kendisine taat etmeye muvaffak kılmış, kafirleri yardımsız bırakmıştır. Müminlere lutfetmiş, onları gözetmiş, ıslah etmiş ve onlara hidayet etmiş; ***kafirlere lutfetmemiş, onları ıslah etmemiş ve onlara hidayet etmemiştir.*** *Onları ıslah etseydi, salihler olurlardı ve onlara hidayet etseydi, hidayete ermiş olurlardı. Allah, mümin olacakları şekilde kafirleri ıslah etmeye ve onlara lutufta bulunmaya kadirdir****. Fakat, kafirleri ıslah etmemeyi ve***

onlara lutufta bulunmamayı murad etmiştir ki bu yüzden mümin olmamışlardır. O, ilminde olduğu üzere onların kafir olmalarını murad etmiş, onları yardımsız bırakmış, onları sapıklıkta bırakmış ve kalplerini mühürlemiştir. *Hayır ve şer, Allah'ın kazası ve kaderiyledir. Onlar, hayrı ve şerriyle, tatlısıyla ve acısıyla Allah'ın kazasına ve kaderine iman ederler.* ***Onlar, Allah dilemedikçe, kendileri için bir yarar ve zarara malik olmadıklarına iman ederler.*** *Onlar, işlerinde Allah Teala'ya sığınırlar. Onlar, her vakitte ve her durumda, Allah'a muhtaç olunduğunu isbat ettiler."*
(Makalatul İslamiyyin, sayfa 416)

"Onlara göre iman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, resullerine ve hayrıyla ve şerriyle, tatlısıyla ve acısıyla kadere iman etmektir. Dolayısıyla ***onların hataları, kendilerine musibet getirmemiştir ve başlarına gelen musibetler de onların işledikleri hatadan dolayı olmamıştır…*** *Onlar, Allah Teala'nın, "kalpleri çeviren" olduğunu ikrar ederler."*
(Makalatul İslamiyyin, sayfa 418)

*"Onlar şöyle derler: Allah şerri emretmemiş, bilakis ondan nehyetmiş ve hayrı emretmiştir. O****, murad etmiş olsa da****, şerden razı değildir."*
(Makalatul İslamiyyin, sayfa 420)

"Bunlar, onların emrettikleri, yaptıkları ve gerekli gördükleri hususların özetidir. Onların anlattığımız görüşlerine katılıyoruz ve benimsiyoruz. Bizi başarıya ulaştıracak olan ancak Allah'tır. O, bize yeter. O, ne güzel

vekildir. O'ndan yardım dileriz ve O'na tevekkül ederiz. Dönüş O'nadır."
(Makalatul İslamiyyin, sayfa 424)

2. Maturidilik (Modern Ehli Sünnet)

Bu mezhebin kurucusu Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Matüridi es-Semerkandi'dir. Abbasiler'in merkezi otoritelerinin oldukça zayıfladığı bir dönemde siyasi bakımdan hilafete bağlı müstakil beyliklerden ilk Türk Müslüman Devleti olan Samanoğulları'nın (Samaniler'in) Maveraünnehir'e hakim oldukları devirde yaşamıştır. Kader konusu ile ilgili görüşlerini Kitabü't-Tevhid isimli eserinde yazmıştır. Eserinde Eşari görüşten farklı olarak, özellikle fiillerin yaratıcısının Allah olduğunu ve buna rağmen seçimlerin karar vericisinin insanın kendisi olduğunu yazmıştır. Ona göre Allah bilir, ama insanların seçimine müdahale etmemiştir. Allah kaderi yazmıştır, ama insanların onu seçeceğini bildiği için yazmıştır. Yani kader konusu daha çok insan merkezli ve cüzi irade temelli olarak ele alınmıştır. Kitabü't-Tevhid isimli eserde şu görüşler yer alır:

""*Allah Teala kaza etti, halk etti**" ve sözü edilen diğer kavramlar (takdir etti, irade eyledi), ama niçin?* ***Bunların seçilip tercih edileceğini bildiği için****. O'nun irade, halk ve kazası sayesinde* ***insanlar seçtiklerine ulaşır, tercih ettiklerini gerçekleştirirler****."*
(Kitabü't-Tevhid, sayfa 394-395)

“Allah’ın takdirinde yer alan hususların hiçbiri, insanları, işledikleri fiillere yöneltmiş, sevketmiş veya icbar etmiş değildir. Aksine kaza ve kader diye bir şey olmasaydı insanlar yine sahip oldukları konumu koruyacaktı ve sözünü ettiğim kaza, kader, halk faktörleri faraza olmasaydı bile yine de onlardan sadır olan fiillerin vukuu düşünülebilecekti.

İnsanlar aslında yapmakta oldukları fiillerin tam zıddını işleme imkanına da sahip kılınmışlardır. Kaza ve kader kişileri fiilen icbar altına da tutmamış ve hiçbir realiteyi onlardan uzaklaştırıp erişilmez konumda bulundurmamıştır, çünkü onlardan her biri kendisini hür, tercihler yapabilen, hem fail hem de terke muktedir diye bilmiştir.

Bu durumda kader sadece diğer cevher ve arazları yaratmak, fiillerin oluşacağı zaman ve mekanları belirlemek gibi bir fonksiyonu icra etmektedir. Sözü edilen bu faktörlerin bulunuşu onlar için mazeret teşkil etmiyorsa tartışmakta olduğumuz kaza ve kader de aynı şekilde herhangi bir bahane ve mazeret teşkil etmez.”
(Kitabü’t-Tevhid, sayfa 395)

“Tartışılan bu meselede asolan şudur ki her mükellef kendisinin fail, yaptığına güç yetiren ve yaptığının alternatifine de muktedir kılınan bir durumda bulunduğunu pekala bilmektedir; öyle ki kişi bu sonucu imkandan mahrum bırakılsa fevkalade ağrına giden bir şey olurdu. İnsan gerçekleştirdiği işin aksini de tercih edebileceğinin şuurundadır. Şu halde bu realiteyi inkar etmek mümkün

değildir, zaten herkes bu gerçeği kendi benliğinde hissetmektedir. Ayrıca bu husus ilgilenen herkes için yanılmış olabileceği düşünülemeyecek derecede müşahede ve hisle sübût bulmuş gerçekler gibidir."
(Kitabü't-Tevhid, sayfa 396)

3. Cebriyye (Emeviyye)

Cebir (zorla yaptırma) düşüncesini ilk defa ortaya atan şahsın Ca'd bin Dirhem olduğu söylenmektedir. Mutezile görüşüne sahip olanların büyük kısmı Ehl-i Sünnet ekollerini de Cebriyye'ye dahil etmişlerdir. Cebriyye'nin bazı Emevi yöneticilerince kabul gördüğü iddia edilmiştir. Emevi hükümdarlarından II. Mervan'a "Ca'di" lakabının verilmesi, Ca'd bin Dirhem'in tesirini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Cebriye'nin yazılı bir eseri olmadığı için onun hakkındaki bilgilere Tabakat kitaplarındaki iddialardan ulaşılabilmektedir. Buna göre Cebriye'nin görüşleri özetle şöyledir:

a. İnsanın gerçek iradesi yoktur.

b. Fiiller bütünüyle Allah'ın fiilleridir.

c. İnsanın kesbi yoktur.

d. İnsan rüzgarın savurduğu yaprak benzeri cansız bir varlık gibidir.

e. Ceza ve mükafat tamamen ilahi iradeye bağlıdır.

f. Kötülük Allah'a ait olduğu için kul yaptığı kötülükten dolayı suçlanamaz.

4. Kaderiyye (Mutezile)

Kaderiyye görüşü rivayetlerde bildirildiği kadarıyla ilk olarak Ma'bed el-Cüheni isimli bir kişi tarafından ortaya atılmıştır. Ma'bed'in kader ile ilgili görüşlerini Sûsen isimli Hristiyan iken Müslüman olan, sonra yine Hristiyanlığa dönen bir kişiden aldığı da rivayet edilir. Onun zamanına kadar kader konusunda insanlar ayrılığa düşmemişlerdir. Fakat ilk kez o herkesin inandığı kadere karşı çıkmış ve daha sonra takipçileri onun görüşlerini merkezi şehirlerde yaymışlardır. Bu görüşleri benimseyen ekol ise Mutezile ekolü olmuştur. Mutezile mezhebi kader konusundaki görüşlerini Kaderiyye'den almıştır. Buna göre Kaderiyye'nin görüşleri özetle şöyledir:

a. İnsan fiillerinde özgürdür.

b. Fiillerin yaratıcısı insandır.

c. Allah kulun fiilini önceden zorunlu kılmaz.

c. Adalet (ʿadl) ilkesi merkezdedir.

d. Kader anlayışı yaratılış, rızık ve doğa yasaları ile sınırlıdır.

e. Akla uygun olmayan izah kabul edilmez.

f. Kulun Allah'ın kuvveti dışında kendine ait bir kuvveti vardır.

5. İmamiyye (Şia)

Şiilikte kader inancı El-emru beyne'l-emreyn (iki iş arasında bir iş) düşüncesi ile şekillenir. Şiilerin en sahih rivayet kitabı olarak kabul ettikleri Sahih el Kafi isimli eserde kader ile ilgili hadislere yer verilmiştir. Buna göre Şia'da kader inancı cüzi irade temelinde ele alınmıştır. İnsanların özgür iradeleri vurgulanmıştır. el Kafi'de kader ile ilgili bazı hadisler-rivayetler şunlardır:

a. "Hz. Emirü'l-Müminin (İmam Ali bin Ebu Talib) Aleyhisselam şöyle dedi: "Sen herhalde kesinleşmiş bir kaza, kaçınılmaz bir kader olduğunu sanıyorsun? Böyle olsaydı, artık Allah'ın sevap ve ceza vermesi, emir ve nehiy etmesi boşa çıkar; vaat ve vaid de anlamını yitirirdi. Ne kötülük yapan yerilir, ne de iyilik yapan övülürdü ve de iyilik eden, kötülük yapandan cezalandırılmaya daha layık olurdu. Bu, puta tapanların dostlarının, Rahman'ın düşmanlarının, Şeytan hizbinin ve bu ümmetin kadercileri ve mecusilerinin sözüdür. Oysaki Allah Tebareke ve Teala, özgür bırakarak mükellef kılmış, uyarmak için de nehyetmiştir. Aza ise çok ata etmiştir. Ne yenilerek isyan edilmiş; ne de mecbur kılarak itaat edilmiştir. Ne devretmek anlamında mülk vermiş; ne gökleri, yeri ve o ikisi arasındakileri boşuna yaratmış; ne de peygamberleri oyun olsun diye müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndermiştir. "...Bu, kafirlerin zannıdır;

cehennem ateşinden dolayı kafirlere yazıklar olsun!."
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:1, 393)

b. "Hz. Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık) aleyhisselam şöyle buyurdular: "Allah'ın çirkinliği emrettiğini iddia eden kimse Allah'a karşı yalan uydurmuş olur. ***Hayır ve şerrin O'ndan olduğunu iddia eden kimse de Allah'a karşı yalan söylemiş olur.****"*
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:2, 394)

c. "Hz. Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık) aleyhisselam şöyle buyurdular: "Allah'ın çirkinliği emrettiğini iddia eden kimse Allah'a karşı yalan uydurmuş olur. ***Hayır ve şerrin Allah'ın dilemesi (yaratması ve karışmaması) dışında oluştuğunu iddia eden kimse ise Allah'ı egemenliğinden düşürmüş olur.*** *Günahların Allah'ın gücü olmadan işlendiğini iddia eden kimse de Allah'a yalan bağlamış olur. Kim de Allah'a yalan bağlarsa Allah onu ateşe sokar."*
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:6, 398)

d. Hz. Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık) aleyhisselam'a: "Allah kulları günah işlemeye mi mecbur etmiştir?" dedim. "Hayır." buyurdular. "Öyleyse işi onlara bırakmıştır?" dedim. "Hayır." buyurdular. "Peki, nedir işin aslı?" dedim. Buyurdular ki: "Bunun (ikisinin) arasında Rabbinden bir lütuftur."
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:8, 400)

e Hz. Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık) aleyhisselam'a cebir ve tefviz konusu soruldu. Buyurdular ki: "Ne cebirdir, ne de tefviz. Aksine, bu ikisi arasında olan bir duraktır. Hak,

bu ikisi arasında yer alandadır. Onu ancak alim (İmam) ya da alimin (İmamın) öğrettiği kimse bilir.'"
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:10, 402)

f. Hz. Ebu Abdullah (İmam Cafer Sadık) aleyhisselam şöyle buyurdular: "Ne cebirdir, ne de tefviz. Aksine, bu ikisi arasında bir şeydir." Ravi der: "İkisi arasında bir şey nedir?" dedim. Buyurdular ki: "Bunun örneği şöyledir; bir adamın günah işlediğini görür, günahtan sakındırırsın; ama o sakınmaz. Sen de onu terk edersin; o da o günahı işler. Bu durumda seni dinlemeyince onu terk etmenle sen onu günah işlemeye emretmiş olmazsın."
(El Kafi, Cilt 1, Tevhid Kitabı, No:13, 405)

BÖLÜM 6
SORULAR VE CEVAPLAR

1. Kitabın kader konusundaki ana iddiası nedir?
Kitabın ana iddiası, kaderin mutlak olduğu; dilemenin, yazmanın ve yaratmanın yalnızca Allah'a ait bulunduğu, insanın ise "yaptığını zanneden" bir varlık olduğudur.

2. Kader kitapta neden "zor bir bilmece" olarak değil "sade bir iman esası" olarak sunuluyor?
Çünkü yazar, karmaşanın ayetleri parçacı okumaktan doğduğunu; ayetler birlikte okunduğunda kaderin son derece açık olduğunu savunuyor.

3. "Allah diler, biz yaparız" formülü neyi anlatıyor?
İnsanın fiil alanında yaşadığını, fakat fiilin faili olmadığını; fiilin yaratımının Allah'a ait olduğunu anlatıyor.

4. Kader–kaza ayrımı kitapta nasıl tanımlanıyor?
Kader: Allah katındaki ezeli yazım.
Kaza: Bu yazının insan katında zaman içinde yaşanması.

5. İnsan kaderi neden bilemez?
Çünkü kader gaybdır; insan yalnızca yaşananı (kazayı) görür.

6. Kitap kaderi inkar eden yaklaşımları neden problemli buluyor?

Çünkü bu yaklaşımlar Allah'ın mutlak iradesini sınırlayıp insanı merkeze alıyor.

7. Kitabın kader anlayışı insanı edilgenliğe mi çağırıyor?
Hayır. İnsan, bilmediği kader karşısında emirlerle mükelleftir.

8. "Kesb" kavramı kitapta nasıl yorumlanıyor?
Kesb, insanın fiilleri kendisine nispet etme alanıdır; hakiki yaratım değildir.

9. Kader konusu neden imanla ilişkilendiriliyor?
Çünkü kader, Allah tasavvurunun merkezinde yer alır.

10. Yazar bu kitapla yeni bir mezhep mi kurmak istiyor?
Hayır. Açıkça böyle bir iddiası olmadığını söylüyor.

11. Kitaptaki en tartışmalı iddia hangisidir?
Her insanın hakiki anlamda "insan" olarak yaratılmadığı iddiası. Bu iddia birçok kişiye daha önce hiç duymadıkları bir konu olduğu için kabul etmesi zor gelebilir.

12. NPC benzetmesi neyi açıklamak için kullanılıyor?
Cehennemlik olarak yaratılan, manen ölü varlıkların durumunu açıklamak için.

13. NPC'ler Kur'an'da hangi ifadelerle temellendiriliyor?
"Ölüler", "sağır–kör–dilsiz", "hayvanlardan aşağı" gibi nitelemelerle.

14. NPC kavramı Kur'an'a dışarıdan ek mi?
Kavram modern; fakat içerik yazar tarafından ayetlerden çıkarılıyor.

15. NPC'ler irade sahibi midir?
Hayır; irade zannı vardır ama hakiki irade yalnızca Allah'a aittir.

16. NPC'lerin cehenneme girmesi adaletsizlik değil midir?
Hayır; çünkü onlar hakiki insan statüsünde değildir. Bir bilgisayar oyununda oyun karakterlerinin acı çekmesi nasıl adaletsizlik değilse NPC'ler için de aynı şey geçerlidir.

17. Bu görüş insan eşitliği fikriyle çelişir mi?
Modern insan hakları anlayışıyla çelişir; Kur'an merkezli bakışla çelişmez.

18. Meleklerin "kan dökecek varlık" itirazı NPC'lerle mi ilgilidir?
Evet. Yazar bunu iki sınıflı insanlık fikrine delil sayar.

19. Adem'in özel donanımı neyi gösterir?
Hakiki insan tipini.

20. NPC'ler cennetliklerin varlığı için mi gereklidir?
Evet; ayırt edici unsur olarak ve onların gelişimini sağlamak için gereklidir.

21. Allah katı–insan katı ayrımı neden merkezi bir kavramdır?
Çünkü ayetler bazen hakikati, bazen dünyadaki yaşama

biçimini anlatır. bu ayrım yapılmadığında kader konusu anlaşılamaz.

22. İnsan katında kötülük kime nispet edilir?
İnsanın kendi nefsine.

23. Allah katında kötülüğün faili kimdir?
Her şey gibi o da Allah'tır.

24. Bu iki yaklaşım çelişki midir?
Hayır; iki farklı gerçeklik katının dilidir.

25. Adalet kavramı kitapta nasıl ele alınıyor?
İnsan merkezli değil, Allah merkezli olarak.

26. "Allah dilediğini saptırır" ayetleri nasıl yorumlanıyor?
Zahirleri esas alınarak; mecazla yumuşatılmadan.

27. Cehennem ceza mı, sonuç mu?
Cehennem yaratılışın biçiminin sonucudur.

28. İnsan neden yine de sorumludur?
Çünkü kendi katında özgürlük zannı ile yaşar. Gaybı bilmez.

29. Bu sorumluluk gerçek mi, zahiri mi?
Zahiri; ama imtihan için yeterlidir.

30. Kitap "zulüm" ithamına nasıl cevap verir?
Allah kuluna hiçbir şekilde zulmetmez. Yaşananlar bir simülasyonda, bir rüyada gerçekleşmektedir. Rüyada zulümden söz edilemez. Cehenneme gidenler ise gerçek insanlar değillerdir.

31. Yazar hadisleri tamamen red mi ediyor?
Hayır. Kur'an'a arz edilmesini savunuyor.

32. Hadislerin Kur'an'a arzı hangi delillere dayanıyor?
Hem rivayetlere hem ayetlere.

33. Kütüb-i Sitte hadisleri nasıl ele alınıyor?
Kader konusunda Kur'an ayetleri ile tam bir ittifak içinde bulunuyor.

34. Kader hadislerinde ortak mesaj nedir?
Cennetlik–cehennemlik yazımının ezelde yapılmış olması. Allah'ın dilediğini ezelde yazmış olması.

35. "Kalem hadisi" kitapta neden birkaç kez tekrar ediliyor?
Ezeli yazgının açık ifadesi olduğu için.

36. Adem–Musa hadisi neyi ispatlamak için kullanılıyor?
Kaderin fiilden önce yazıldığını.

37. Ehl-i sünnet eleştiriliyor mu?
Evet; özellikle Maturidi ekolü hadis–ayet ilişkisini hataları kurması bağlamında eleştiriliyor.

38. Mutezile'ye temel itiraz nedir?
İnsanı fail konumuna yükseltmesi.

39. Kader inkarcıları neden "Mecusi" benzetmesiyle anılıyor?
Mecusilikte (Zerdüştlükte) iyilik tanrısı ayrı, kötülük tanrısı ayrı olacak şekilde bir düaliteye inanılır. Kaderiyye (Mutezile) inancında olanlar da iyilikleri Allah, kötülükleri

kullar yaratır diyerek Mecusilerin inancını savunmuş oldukları için hadislerde onlara benzetiliyorlar.

40. Kitap mezhepler üstü mü?
Evet; ölçüt olarak yalnızca Kur'an'ı ve Kur'an'a uygun sahih hadisleri merkeze alıyor.

41. Dünya hayatının "oyun" oluşu neyi anlatır?
Geçiciliği ve hakikat olmadığını.

42. Simülasyon benzetmesi neden kullanılıyor?
Modern zihin için anlaşılabilir bir analoji sunduğu için.

43. Sinirbilim çalışmaları kaderi nasıl destekliyor?
Özgür iradenin bilinçten önce belirlendiğini göstererek.

44. Bilim burada delil mi, destek mi?
Destekleyici unsur olarak kullanılıyor.

45. Kitap determinist midir?
Evet; İslami determinist denilebilir.

46. Bu yaklaşım dua ve ibadeti anlamsız kılar mı?
Hayır; çünkü dua da kaderin parçasıdır. Dua kaderi değiştirmez, ortaya çıkarır. Nasıl ki ilaç içsek de içmesek de kaderimiz değişmez ve lakin zahirde hastalıktan kurtuluruz; dua da manevi bir ilaç gibidir.

47. Kitapta en güçlü yön nedir?
Ayetlere ve hadislere ekleme veya çıkarma yapmamak ve hatalı mecazlardan kaçınmak.

48. En zayıf yön nedir?
NPC kavramının sosyolojik ve etik sonuçlarını yeterince iyi anlatamamak, aklı zayıf olanların NPC konusunu yanlış anlayabilme riski.

49. Bu kitap kimler için ikna edicidir?
Kur'an ve sahih hadis merkezli düşünenler için.

50. Kitap okurdan ne talep ediyor?
Kendi adalet duygusunu değil, Kur'an'ın ne dediğini merkeze almasını.

51. "Her insan fıtrat üzere doğar." hadisine ne diyorsunuz?
Evet, her insan fıtrat üzere doğar. Yani yaratıldığı gibi günahsız doğar. İslam'da diğer dinlerdeki günahkar doğum inancı yoktur. Daha sonra çeşitli sebeplerle kişi Müslüman ya da gayrimüslim olur. Bu, kişinin en baştan cehennemlik ya da cennetlik olarak yaratılmadığına delil olmaz. Cehennemlik de yaratılsa başta günahsız olarak doğduğunu anlatır.

52. Hızır'ın çocuğu öldürmesini nasıl açıklıyorsunuz?
Hızır insan katının değil, Allah katının bilgisi ile hareket etmiş ve anne babasını cehennemlik yapmaması için çocuğu öldürmüştür. Çocuk cehennemlik yaratılmış bir kuldur. Bu her şeyin Allah katında belirlenmiş olduğunu gösterir.

53. Bu kitaptaki iddiaları destekleyen başka birkaç ayet daha var mı?
Evet. Yaklaşık 1000 ayet vardır. Bazı ayetler şöyledir:

1-“Ve dünya hayatı aldatıcı bir metadan başkası değildir.”
2-“Allah, her şeyin yaratıcısıdır ve O her şeye vekildir (asıl işi yaptırandır).”
3-“Ve kesinlikle siz ve kulluk yaptıklarınız. O'na karşı fitneye düşüremezsiniz. Cehennem'in giricileri olan kimseler hariç (ancak onları fitneye düşürebilirsiniz).”
4-“İşte onlar, Allah'ın kalplerine mühür vurduğu ve hevalarına tabi olan kimselerdir.”
5-“Allah'ın izni dışında nefis için iman etmek yok idi.”
6-“Kesinlikle Biz onların boyunlarına halkalar (manevi engeller) geçirdik. Ki o çenelerine kadar dayanır. Bu sebeple de kafaları kalkıktır (Allah'ın karşısında başlarını eğmezler, Allah'a boyun eğmeyecek şekilde yaratılmışlardır.) Önlerinden bir sed (manevi duvar) ve arkalarından bir sed (manevi duvar) kıldık. Öyle ki onları (gerçeğe karşı) sarıp örttük. Onlar görmezler (gerçeği görmeyecek şekilde yaratılmışlardır). Uyarsan da onlar için birdir veya onları uyarmasan da. İnanmazlar (inanmayacak şekilde yaratılmışlardır).”
7-“O'nun alnından yakalayıp tutmadığı hiçbir dabbe (canlı) yoktur.”
8-“(Allah) Gökten yere işi arka arkaya koymuştur (bir kadere göre planlamıştır).”
9-“(Allah dedi ki:) Senelerce Medyen halkı arasında kaldın. Sonra da bir kader üzerine Bize geldin Ey Musa.”
10-“Kim daha zalim olabilir ki Allah'a bir yalanı iftira eden kimseden? Veya O'nun ayetlerini (mucizelerini) yalanlayandan. İşte onlara Kitap'tan (Levh-i Mahfuz'dan) nasipleri (payları) erişecektir.”

54. Kitaptaki düşünce epifenomenalist bir düşünce midir?

Aynı değil, benzerdir. Epifenomenalizm'e göre **özgür irade** bir yanılsamadır. Bu, kitaptaki görüş ile aynıdır. Fakat epifenomenalizm kararlarımızın aslında beynimizdeki fiziksel süreçler tarafından belirlendiğini, bilincin ise sadece "seyirci" olduğunu söyler. Oysa kitapta kararlarımızın Allah tarafından belirlendiği anlatılmaktadır. Amaçsız ve bilinçsiz fiziksel süreçler tarafından değil.

55. Kehf 29. ayette "dileyen iman etsin, dileyen inkar etsin" buyruluyor. Bu Allah'ın müdahale etmediğini göstermez mi?

Hayır. Bu ayet insanlara baskı yapılmaması, dinlerinde özgür bırakılması gerektiğini bildirir. Çünkü dinde baskı ve zorlama yapmak haramdır.

56. En'am 148. ayette müşriklerin "Allah dilese şirk koşmazdık" demeleri kınanıyor ve onların saçmaladığı söyleniyor. Bu Allah'ın onları saptırmadığı anlamına gelmez mi?

Hayır. Allah 149. ayette **"Eğer Allah dileseydi, tümünüzü toplu olarak hidayete erdirirdi."** diye buyurarak onların bu sözünü onaylamıştır. Ayette müşriklerin saçmaladığı konu, müşrik olmalarının kendilerine yazıldığını söyleyip gaybı bildiklerini iddia etmeleri ve müşriklikten kaderleri olduğu için dönemeyeceklerini söylemeleridir. Yani ayette gaybı bildiğini söylemek kınanmaktadır.

SONSÖZ

Bu eser boyunca kader meselesi, ahirzaman Müslümanlarının alışılmış kalıplarının ve yerleşik kabullerinin dışına çıkılarak ele alınmıştır. Bunun bilinçli bir tercih olduğu en baştan beri açıktır. Çünkü kader konusu, tarih boyunca çoğu zaman Allah'ı merkeze almak yerine insanı merkeze alan açıklamalarla yorumlanmış; ilahi irade, beşeri adalet tasavvurlarına göre yeniden şekillendirilmeye çalışılmıştır. Oysa Kur'an'ın ve sahih hadislerin ortaya koyduğu tablo son derece nettir: Mutlak irade Allah'a aittir. İnsan ise bu irade içerisinde yaşayan, yapan ve yaşayıp yaptığını zanneden bir kuldur.

Bu eser, kaderi inkar eden yaklaşımlarla kaderi kabul ettiğini söyleyip onu fiilen insan iradesine devreden anlayışların ortak bir yanılgıya sahip olduğunu göstermeyi amaçlamıştır. Bu yanılgı, Allah'ın açık ayetlerinin ya görmezden gelinmesi ya da insan aklına uydurulmaya çalışılmasıdır. Kur'an ise kendisini böyle bir muameleye kapalı biçimde sunar. Ayetler, beğenilip seçilmek için değil; teslim olunmak için indirilmiştir.

Kitap boyunca özellikle vurgulanan Allah katı – insan katı ayrımı, kader meselesinin anahtarıdır. İnsan, kendi katında çalışmakla, mücadele etmekle, iyiliği Allah'tan bilip kötülüğü nefsine nispet etmekle mükelleftir. Ancak hakikat katında, yani Allah katında, her şey O'nun dilemesi, yazması ve yaratmasıyla meydana gelir. Bu iki katın

birbirine karıştırılması, kader konusunda ortaya çıkan neredeyse bütün ihtilafların temel sebebi olarak görülmektedir.

Bu eserde dile getirilen görüşler, bir "rahatlama ve tembellik dini" üretme amacı taşımamaktadır. İnsan "nasıl olsa yazılmış" diyerek sorumluluktan kaçmaya davet edilmemektedir. Aksine, insanın gaybı bilmediği için Kur'an'ın emirlerine uymakla yükümlü olduğu; fakat sonuçta ortaya çıkacak olanın Allah'ın ezelde takdir ettiği şekilde gerçekleşeceği açıkça ortaya konmaktadır. İnsan için imtihan, sonucu değiştirmek değil; yazılanın açığa çıkmasına sahne olmaktır.

Bu kitabın okuyucuda oluşturmasını arzuladığı temel farkındalık şudur: Kader meselesi karmaşık değildir. Karmaşık olan, insanın Allah'ı aklına göre sınırlama çabasıdır. Kur'an'ın söylediği kabul edildiğinde, kader meselesi sadeleşir; insanın zihnindeki adalet, sorumluluk ve irade çelişkileri büyük ölçüde anlamını yitirir.

Elbette bu çalışmada dile getirilen hususlar herkes tarafından kabul edilmeyecektir. Tarih boyunca da böyle olmuştur. Kur'an'ın kendisi bile herkes tarafından aynı şekilde kabul edilmemiştir. Bu durum şaşırtıcı değildir. Zira hidayet de dalalet de Allah'ın dilemesiyle gerçekleşir. Yazılmış bir kitap, paylaşılan bir ayet veya küçük bir hatırlatma; birine hidayet kapısı olurken, diğerine perde olabilir.

Bu eser, mutlak doğrular iddiasıyla değil; Kur'an'ın açık beyanlarını merkeze alan bir hatırlatma niyetiyle kaleme alınmıştır. Okuyucudan beklenen, yazılanları savunmak veya reddetmekten önce, Kur'an'a yeniden ve bütüncül bir gözle bakmasıdır. Çünkü nihayetinde ölçü, mezheplerin, alimlerin veya çağın adalet anlayışlarının değil; Allah'ın kitabının ortaya koyduğu ölçüdür.

Son söz olarak şunu ifade etmek gerekir:
Bu kitapta anlatılanlar doğruysa, doğruluğu yazardan değil; Allah'tan kaynaklanmaktadır. Yanlış olan bir şey varsa, hata yazara aittir.

Kovulmuş taşlanmış şeytandan Allah'a sığınırım. Rahman Rahim Allah'ın ismi ile.

"Rabbimiz. Kalplerimizi, bizi hidayete ilettikten sonra kaydırma. Ve bize katından rahmet bahşet. Kesinlikle Sen Vehhab'sın (Asıl Bahşeden'sin)." (Al-i İmran, 8)

Ek 1: KADER İLE İLGİLİ HADİSLER

(Bu hadisler ayethadisbul.com ve islamiilimler.com web sitelerinden alınmıştır.)

Kader ile İlgili Hadisler

4693-) İbn Ömer (radıyallahü anh)'dan (rivayet edildiğine göre) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): Kaderiyye (fırkası mensupları) bu ümmetin mecusileridir. Eğer (onlar) hastalanırlarsa ziyaret etmeyiniz, ölürlerse cenazelerinde bulunmayınız" buyurmuştur. kader 13: İbn Mace. mukaddime 10; Ahmed b. Hanbel, 86, 125.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4694-) Huzeyfe (radıyallahü anh)'den (rivayet edildiğine göre) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurmuştur: Her ümmetin bir mecusisi vardır. Bu ümmetin mecusisi de " kader yoktur" diyenlerdir. (Binaenaleyh) onlardan kim ölürse cenazelerinde bulunmayın, onlardan kim hastalanırsa onu ziyaret etmeyin. (Çünkü) o (nlar)

Deccalin ordularıdır. Allah kesinlikle onları Deccale kavuşturacaktır."

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4695-) Ebû Mûsa el-Eş'ari(nin) haber verdi (ğine göre) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurmuştur: Allah, Adem'i yeryüzünün her tarafından avuçladığı bir avuç topraktan yarattı. Bu sebeple Ademoğulları (dünyaya, renk ve tabiat cihetiyle) yeryüzü (nün renkleri ve karakterleri) kadar (değişik şekillerde vücuda) geldiler. Onlardan kimisi kızıl, kimisi beyaz, kimisi siyah, kimisi de bunların karışımı, kimisi yumuşak, kimisi sert, kimisi kötü kimisi de iyi (huylu olarak dünyaya) geldi." tefsir 2/1; Ahmed b. Hanbel. IV 400, 406. Davûd der ki): Yahya (b. Said)'in rivayetinde " (Kimisi de) yumuşak ile sert ve kötü ile iyi arası" ilavesi (vardır). Yezidin rivayetinde de bu hadis " ihbar" lafzıyla nakledilmiştir.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4696-) Ali (radıyallahü anh)'ın (şöyle) dedi(ği rivayet edilmiştir): Biz " Bakiu'i-Garkad" (denilen mezarlık)da Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'in de bulunduğu bir cenazede idik. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)

(yanımıza) gelip oturdu. bir de baston vardı. Bastonla yeri çizmeye başladı. Sonra başını kaldırıp: Sizden hiçbir kimse ve dünyaya gelen hiçbir nefis yoktur ki: Allah onun cehennemden, ya da cennetten yerini yazmamış olsun; şaki ya da said olarak yazılmamış olsun" buyurdu. üzerine (orada bulunan) cemaatten bir adam: Ey Allah'ın peygamberi, yazgımız üzerinde durup ameli (mizi) bırakıvermeyelim mi? (Çünkü nasıl olsa yazgısında) saadet ehlinden olan cennete gidecek, şekavet ehlinden olan da cehenneme gidecek" dedi. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'de: Çalışınız, herkes (ne için yaratıldı ise ona) kolayca eriştirilecektir. Saadet ehline saadet ehlinin ameli, şekavet ehline de şekavet (ehlinin ameli) kolaylaştıracaktır" buyurdu. Sonra (şu ayet-i kerimeyi) okudu: Bundan dolayı kim (fakirlere) verir (günahlarından) korunursa ve en güzel (söz)ü doğrularsa, ona en kolay (en rahat şeylerin yolun)u kolaylaştırırız. kim cimrilik eder, kendini zengin görüp (Allah'a kulluğa) tenezzül etmezse ve en güzel sözü de yalanlarsa, ona en güç şeylerin yolunu kolaylaştırırız." (92). 5, 10; Buhari, cenaiz 82, H3; Tefsir, sure 92/67; Müslim, kader 60Tirmizi, kader 6; Tefsir, sure 92; Ahmed b. Hanbel !, 29; II, 52, 77.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4697-) Yalıya İbn Ya'mer'den (rivayet edildiğine göre) demiştir ki: Kader hakkında ilk konuşan Basra'da Ma'bed el-Cüheni (isimli bir kimse) idi. (Bir gün) Humeyd b.

Abdurrahman el-Hımyeri ile birlikte hacc ya da umre için yola koyulduk. (Kendi kendimize): Allah rasulunün sahabilerinden biriyle karşılaşsak da bu (türedi) kimselerin kader hakkında söylediklerini ona sorsak" dedik. Yüce Allah bizi mescide girmekte olan Abdullah b. Ömer'i denk düşürdü. Arkadaşımla ben hemen onun etrafını çevirdik. Arkadaşımın sözcülüğü bana vereceğini anladım ve: Ey Abdurrahman'ın babası bizim (o) tarafta birtakım insanlar türedi. Kur'an okuyorlar, ilim okumaya çalışıyorlar ve: Kader (diye birşey) yoktur, her iş (hiç bir şeye bağımlı olmadan) başlı başına müstakil olarak meydana gelir, diyorlar" dedim. Sen onlarla karşılaştığın zaman onlara benim kendilerinden uzak olduğumu onların da benden uzak olduklarını söyle. Allah'a yemin olsun ki eğer onlardan birinin Uhud dağı kadar altını olsa da (Allah yolunda) harcasa, kadere iman etmedikçe Allah bunu ondan kabul etmez." dedi. babası Ömer b. Hattab (radıyallahü anh)'in şöyle dediğini rivayet etti: Biz (bir gün) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'ın yanında otururken birdenbire yanımıza bir adam geliverdi. Elbisesi bembeyaz, saçları simsiyahtı. Üzerinde yorgunluk ve perişanlık gibi bir yolculuk alameti göze çarpmıyordu ve kendisini (asla) tanımıyorduk. Nihayet Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanına varıp oturdu ve dizlerini dizlerine dayadı, ellerini (kendi) uylukları üzerine koydu ve: Ey Muhammed bana islamı anlat" dedi. (sallallahü aleyhi ve sellem): İslam, Allah'dan başka (hakiki) bir ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Rasulü olduğuna şahitlik etmen, namazı kılman, zekatı vermen, Ramazan'ı tutman ve eğer

gitmeye gücün yeterse haccetmendir" buyurdu. Doğru söyledin" dedi. Biz kendisine hayret ettik. (Çünkü bilmiyormuş gibi) soruyor, (biliyormuş gibi de) tasdik ediyor (du. Sonra) " Bana imanı anlat" dedi. kainat efendimiz de): Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ahiret gününe inanmandır. Ve bir de hayrıyla, şerriyle kadere inanmandır" cevabını verdi. Adam: Doğru söyledin" dedi ve: Bana (şimdi de) ihsandan haber ver" dedi. (Hazret-i Peygamber de): Allah'a görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Çünkü sen onu göremezsen de o seni görür" buyurdu. (Adam bu sefer de): Bana kıyametin zamanından bahset" dedi. (Hazret-i Peygamber de:) Bu konuda sorulan sorandan daha bilgili değildir" cevabını verdi. Adam: Öyleyse) Kıyametin alametlerinden bahset" dedi. Peygamber de): Cariyenin hanımefendisini doğurması ve yalınayak, çıplak deve çobanlarının, bina yükselmekte yarışa girmeleridir" buyurdu. Ömer rivayetine devamla şöyle) dedi: Sonra (bu adam aramızdan çıkıp) gitti. Üç (gün) sonra (Hazret-i Peygamber bana): Ey Ömer (soru) soranı biliyor musun?" diye sordu. Ben de " Allah ve Rasulü daha iyi bilir" dedim. O Cebrail idi. Size dininizi öğretmeye gelmişti" buyurdu. iman 37; Müslim. İman 1; Tirmizi iman 4; İbn Mace. mukaddime 9. Ahmed b. Hanbel, I, 3, 9, 37, 51, 53, II, 107.962. IV. 16,4, 129.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4698-) Yahya b. Ya'mer ile Humeyd b. Abdurrahman'dan, şöyle dedikleri rivayet edilmiştir: Biz Abdullah b. Ömer'le karşılaş (mış) tık, kendisine kaderden söz açtı (ve kaderi inkar eden türedilerin) bu mevzuda söyledikleri sözleri anlattık..." (Bu hadisi Ya'mer ile Humeyd'den nakleden Abdullah b. Büreyde bu rivayetine devam ederek, hadisin bundan sonraki kısmında bir önceki hadisin) benzerini nakletti. ravilerinden Osman b. Gıyas ise bu rivayete bazı cümleler daha) ilave ederek (şöyle) dedi: yahut Cüheyne kabilesinden biri (Hazret-i Peygambere): Ey Allah'ın rasulü o halde ne diye amel ediyoruz? (Kendisini bir yazgı) geçmiş olan bir iş için mi yoksa (hakkında hiç bir yazgı bulunmayan ve) şimdi yeni başlayacak bir iş için mi?" diye sordu. Hazret-i Peygamber de: Kendisini bir yazgı) geçen bir iş için (çalışacaksınız)" buyurdu. (Orada bulunan) bir adam yahut da bazı kimseler: Öyleyse amel niçin?" diye sordu. (Hazret-i Peygamber de): Cennetlik olanlar (dünyada) Cennet halkının amelin (i işlemey)e, cehennemlikler de (dünyada) cehennem halkının amelin (i işlemey)e muvaffak edilecektir." buyurdu.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4699-) Şu (bir önceki) hadisi (bazı yerlerine) ilave ederek (bazı yerlerini de) kısaltarak Alkame de Süleyman İbn Büreyde aracılığıyla Ya'mer'den rivayet etmiştir. (Bu rivayet şöyledir: Yabancı bir yolcu sıfatıyla gelen bir adam Hazret-i

Peygambere): İslam nedir" diye sordu. (Hazret-i Peygamber de): Namaz kılmak, zekat vermek haccetmek, ramazan orucunu tutmak ve cünüblükten dolayı gusetmek" cevabını verdi. Davûd der ki: Ravi Alkame Mürciecidir.

-

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4700-) Ebû Zer (radıyallahü anh) ve Ebû Hureyre (radıyallahü anh)'den rivayet edilmiştir, dediler ki: (Bir gün) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem), sahabileri arasında otururken, ansızın yabancı bir adam çıkageldi. (Hazret-i Peygamberin kim olduğunu orada bulunanlara) soruncaya kadar Hazret-i Peygamberin (orada bulunanların) hangisi olduğunu bilmiyordu. olaydan sonra biz Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'den kendisine bir yabancının geldiği zaman, kolayca tanıyabileceği (özel) bir oturma yeri tahsis etmesini istedik. (Bu isteğimizi kabul etti). Bunun üzerine kendisine çamurdan bir oturacak yer yaptık ta (toplantılarda) oraya oturur, biz de onun etrafına otururduk. (Hadisin ravisi), hadisin bundan sonraki kısmında: Bir adam çıka geldi" (diyerek sözlerine devam edip) şu (bir önceki hadisin) bir benzerini rivayet etti ve (gelen adamın) halini anlattı. (Daha sonra rivayetine şöyle devam etti. Adam:) - Cemaatin (en alt) tarafından: Esselamü aleyküm ya Muhammed, diyerek selam verdi. Peygamber (sallallahü

aleyhi ve sellem) onun selamını adı..." iman 6; Müslim, iman 5, 7; İbn Mace, mukaddime 9.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4701-) İbn Deylemi'den (rivayet edilmiştir): Ubeyy b. Ka'b'in yanına varmıştım. Kendisine: İçimde kaderle igili bazı şüpheler belirdi. Bana (bu mevzuda) birşey (ler) anlat. Umulur ki Allah (bu sayede) kalbimden bu şüpheyi giderir" dedim. Eğer Allah göklerinde ve yerlerinde bulunan halka azab etseydi onlara zulmetmiş sayılmazdı. Eğer onlara rahmetle muamele etseydi bu (onlar için) amellerin (in karşılığın) dan daha hayırlı olurdu. Eğer sen Allah yolunda Uhud (dağı) kadar altın harcasan, kadere iman etmedikçe (kaderde) sana isabet eden şeyin sana (mutlaka) erişeceğini, (kaderde) sana isabet etmeyen şeyin de sana erişemeyeceğini bilmedikçe, Allah bunu senden kabul etmez. bundan başka bir inanç üzerinde ölürsen cehenneme girersin" dedi. Abdullah b. Mes'ûd'un yanına vardım. O da (bana) buna benzer sözler söyledi. Sonra Huzeyfe b. el-Yaman'ın yanına vardım. O da aynı şeyleri söyledi. Sonra Zeyd b. Sabit'e vardım. O da bana Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'den buna benzer sözler nakletti. Mace, mukaddime 10; Tirmizi. kader 10; Ahmed b. Hanbel, V,317. VI,442.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4702-) Ebû Hafsa'dan (rivayet edildiğine göre); Ubade İbn Samit (kendi) oğluna: Ey oğulcuğum. (Kaderinde) sana isabet eden şeyin (sana ulaşmakta) şaşmayacağını, (kaderinde) sana isabet etmeyen şeyin de sana erişemeyeceğini (iyice) bilmedikçe hakiki imanın tadını bulamazsın. (Nitekim, ben) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'ın (şöyle) derken işittim: Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir. (Yüce Allah kalemi yaratınca) ona: Yaz! emrini verdi. (Kalem): Rabbim neyi yazayım, dedi (Yüce Allah'da:) kopuncaya kadar (olacak) herşeyin kaderini yaz! buyurdu." Oğulcuğum! Ben Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'i; Bundan başka (bir inanç) üzerinde ölen kimse benden değildir" derken (de) işittim. Kader 17. Sûre 68.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4703-) Ebû Hureyre (radıyallahü anh). Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'in (şöyle) dediğini haber vermiştir: Adem (aleyhis-selam) ile Mûsa (aleyhis-selam) münakaşa etti(ler). Hazret-i Mûsa (aleyhis-selam, Hazret-i Adem'e): Ey Adem sen babamız Ademsin. Bizi zarara uğrattın ve cennetten çıkardın" dedi. Hazret-i Adem de: Sen de Mûsa'sın. Allah (seninle özel olarak) konuşmasıyla seni seçkin kıldı ve (içerisinde kadere iman etmenin lüzumunu öğreten) Tevratı senin için (kendi) eliyle yazdı. (Böylelikle

Allah'ın) beni yaratmadan kırk yıl önce benim hakkımda takdir ettiği bir işten dolayı beni kınıyor (mu)sun?" dedi. Bunun üzerine Adem (aleyhis-selam) Hazret-i Mûsa'ya galib geldi." b. Salih (bu hadisi) Amr yoluyla Tavus'dan (naklen rivayet etmiştir). Tavus da Ebû Hureyre'den işitmiştir. Enbiya 31, Tevhid 37; Müslim, kader 13. 15, Tirmizi. kader 2. İbn Mace Mukaddime 10. Ahmed b. Hanbel. II. 248, 264, 268. 398.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4704-) Ömer İbn Hattab (radıyallahü anh)'dan (rivayet edildiğine göre) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurmuştur: Mûsa (aleyhis-selam Yüce Allah'a): Ey rabbim! Bize bizi ve kendisini cennetten çıkaran Adem'i göster" diye niyaz etti de yüce Allah Adem'i O'na gösterdi. (Hazret-i Mûsa, Adem aleyhis-selam): Sen bizim babamız (olan) Adem misin?" dedi. Adem de: -Evet!" cevabını verdi (bunun üzerine Hazret-i Mûsa): Sen, Allah'ın kendi ruhundan üfürdüğü ve isimlerin hepsini öğrettiği, meleklere (secde etmelerini) emredip de onların secde ettiği Adem (değil mi)sin?" dedi. (Hazret-i Adem de): Evet" cevabını verdi. (Bu sefer Hazret-i Mûsa): Bizi ve kendini Cennetten çıkarmana seni zorlayan (sebep) ne idi?" diye sordu. Hazret-i Adem de: Sen kimsin?" dedi. (Hazret-i Mûsa): -Ben Mûsa'yım" dedi. (Bunun üzerine Hazret-i Adem): Sen İsrailoğullarının peygamberlerinden, Allah'ın araya kendi

yaratıklarından, bir elçi koymaksızın kendisiyle perde arkasından konuştuğu peygamber (değil mi)sin?" dedi. (Mûsa aleyhisselam da): Evet!" cevabını verdi. Sen bunun ben yaratılmadan önce Allah'ın Kitabında daha önceden takdir edilmiş olduğuna dair (bir bilgiyi sana gelen vahiyler arasında) bulmadın mı? dedi. Evet, dedi. (Bunun üzerine Hazret-i Adem: Öyleyse) hakkımda daha önceden Yüce Allah'ın takdir edilmiş hükmü bulunan birşey hususunda beni nasıl kınarsın?" dedi. (sallallahü aleyhi ve sellem) sözlerine devam ederek): Adem, Mûsa'ya galib geldi. Adem Mûsa'ya galib geldi. Allah'ın selamı ikisinin de üzerine olsun" buyurdu.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4705-) Müslim b. Yesar el-Cüıeni'den (rivayet edildiğine göre) Ömer b. Hattab'a şu: Hani rabbin Ademoğullarının sulbünden (soylarını) çıkarmıştı.," A’raf (7) 172. (mealindeki) ayeti sorulmuş ta Ömer (radıyallahü anh) şöyle demiş: Ben bu ayetin Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'e de sorulduğunu işittim. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem).(bu soruya şöyle) cevap verdi: Muhakkak ki Aziz ve Celil olan Allah, Adem'i yarattı. Sonra sağ (el)iyle sırtını sıvazlayıp ondan zürriyeti(ni) çıkardı ve Şunları Cennet için yarattım; cennet ehlinin amelini işleyecekler, buyurdu. Sonra (tekrar) Adem'in sırtını sıvazlayıp ondan zürriyeti(ni) çıkardı ve: Bunları cehennem

için yarattım, cehennem halkının işlerini yapacaklar, buyurdu" (Orada bulunan) bir adam: Ey Allah'ın elçisi! (O halde) amel niçin?" diye sordu. Allah rasûlü (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurdu: Aziz ve Celil olan Allah, kulu cennet için yaratınca ona cennet halkının amelini işletir ve nihayet (o kul) cennet halkının amellerinden bir amel üzerinde ölür de onu bununla cennete sokar. cehennem için yaratınca ona da cehennem halkının amelini işletir. Nihayet kul, cehennem halkının amellerinden bir amel üzerinde ölür. Bununla onu cehenneme koyar." Tefsir Sûre 7/2; Muvatta; Kader 2.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4706-) Nuaym b. Rabia'dan demiştir ki: Ömer b. el-Hattab (radıyallahü anh)'nın yanında idim.." (Nuaym sözlerine devam ederek) Şu (bir önceki) hadisi rivayet etmiştir. Ancak (bir önceki) Malik hadisi bundan daha ayrıntılıdır.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4707-) Übeyy b. Ka'b'dan (rivayet edildiğine göre) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurmuştur: Hızır'ın öldürdüğü çocuk (yaşarsa) kafir olarak (yaşamayı tercih edecek diye) yaratıl(mış)tı. Eğer yaşasaydı, azarak ve küfr ederek anne ve babasının kanını

dökecekti." fedail 172: Tirmizi. tefsir sure 18/2; Ahmed b. Hanbel, V, 119, 121.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4708-) Übeyy b. Ka'b (şöyle) dedi: Ben Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'ı: Oğlana gelince, onun anne ve babası mü'min idi..." Kehf (I8), 80. ayeti hakkında: (" Bu çocuk) yaratıldığı gün (eğer yaşarsa) kafir olarak (yaşamayı tercih edecektir, diye) yaratılmışti" derken işittim.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4709-) Übeyy b. Ka'b, Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'ın (şöyle) buyurduğunu söylemiştir; Hızır; çocuklarla oynayan bir oğlan gördü ve (tutup) başını kopardı. Bunun üzerine Mûsa; Temiz bir canı öldürdün ha?" Kehf (18). 74. dedi." enbiya 27; İlim 44; tefsir sure 18/2; Müslim, fedail 170, 172; Tirmizi, tefsir sure 18/2.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4710-) Abdullah İbn Mes'ud'dan rivayet edildiğine göre; doğru olan ve doğruluğu (Allah tarafından) tasdik edilmiş

olan Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) (şöyle) buyurmuştur: Birinizin yaratılış (maddesi) annesinin karnında kırk günde tamamlanır. Sonra (yaratılış maddesi olan bu nutfe yine) bu şekilde (bu kırk günlük süre içerisinde) kan pıhtısı halini alır. Sonra (yine) bu şekilde bir çiğnem (et) haline gelir (Bu kırkar günlük üç merhaleden) sonra ona bir melek gönderilir. (Bu meleğe) dört cümle (yi yazması) emredilir. Bunun üzerine (melek bu çocuğun) rızkını, ecelini, amelini, bedbaht mı, bahtiyar mı olacağını yazar. Sonra ona ruh üfürür- Muhakkak ki biriniz cennet ehline ait emelleri işler, o kadar ki cennetle kendi arasında nihayet bir arşın yahut da bir arşın kadar (bir mesafe) kalır. Fakat (hakkındaki) yazgı önüne geçer de cehennem ehlinin amelini işler ve cehenneme girer. biriniz cehennem ehline ait amelleri işler, o kadar ki cehennemle kendi arasında bir arşın ya da bir arşın kadar (bir mesafe) kalır. Fakat (hakkındaki) yazgı önüne geçer. Bunun üzerine cennet ehlinin amelini işler ve cennete girer." tevhid 28; bedu'l-halk 6; enbiya I; kader I; Müslim, kader 1; Tirmizi, kader 4, İbn Mace. mukaddime 10; Ahmed b. Hanbel, I, 382, 414, 430; IV. 64; V, 388.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4711-) İmran b. Husayn'dan rivayet olunmuştur, dedi ki: Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'a: Ey Allah'ın Rasulü, cennetliklerin cehennemliklerden ayrılacağı

belirlenmiş midir?" denildi. (Rasulü Ekrem): Evet" cevabını Verdi. (Soruyu soran kimse bu defa şöyle) dedi: Öyleyse amel edenler neye amel ediyorlar?" kainat Efendimiz bu soruya da şöyle) cevap verdi: Herkes yaratıldığı şeye erişmeye muvaffak edilir," tevhid 54; tefsir sure 9,2/3-5,7 edeb 120, kipler 4; Müslim, kader 6-8; Tirmizi. kader 3: tefsir sure 11/3: İbn Mace. mukaddime 10; ticaret 2; Ahmed b. Hanbel,.I, 6,29, 82, 129, 133, 140, 157: II. 52. 77; III, 293: IV, 67-431.

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

4712-) Ömer İbn el-Hattab (radıyallahü anh)'dan (rivayet edildiğine göre) Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: Kaderiyyecilerle birlikte oturmayınız ve (adaletin tecellisi için davanızı) onlara götürmeyiniz. (Yahut da onlarla münakaşaya önce siz başlamayınız)."

Kaynak: Sünen-i Ebu Davud, Sünnet Bölümü

Konu: Kader

Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması ile İlgili Hadisler

2638-) Ebû Hüreyre'den (radıyallahü anh) Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: «Adem ile Musa münazara etti de Adem, Musa'ya üstün geldi. Musa Adem'e: Sen insanları azdıran ve cennetten çıkaran Adem misin?» dedi. Adem de ona: Sen Allah'ın her şeyin ilmini kendisine verdiği ve risaletiyle insanlar üzerine seçtiği Musa mısın?» dedi. Musa: Evet.» deyince, Adem: Ben yaratılmadan önce bana takdir edilen şey dolayısıyla mı beni ayıplıyorsun?» dedi. Müslim, kader,46/2,no:14.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

2639-) Cühen kabilesinden Yesar oğlu Müslim Rivayet eder: Ömer b. Hattab (radıyallahü anh)'a: «Rabbim, Adem oğullarının sulbünden soyunu çıkarmış onlara; Ben sizin Rabbiniz değil miyim? demiş ve buna kendilerini şahit tutmuştu. Onlar da: Evet: (Rabbimizsin) buna şehadet ettik demişlerdi. (İşte bu itiraf ettirme) kıyamet günü «Bizim bundan haberimiz yoktu» dememeniz içindi». A'raf, 172. ayetin manası sorulunca: (sallallahü aleyhi ve sellem)'i işittim. Ona bu ayetin manası sorulduğunda şöyle buyurdu, dedi: «Şüphesiz ki Allahü teala Adem'i yarattı. Sonra kudret eliyle sırtını sıvazlayıp ondan zürriyetini çıkardı ve «bunları cennet için yarattım, cennetliklerin amelini işleyecekler» dedi. «Sonra Adem'in sırtına yine dokunup ondan bir nesil daha çıkardı ve «bunları cehennem için yarattım. Cehennem ehlinin amelini işleyecekler» buyurdu. Bunun üzerine bir

adam: Ya Resûlallah! O zaman amelin ne yararı var?» deyince Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: Şüphesiz ki Allah, kulu cennetlik yaratınca ölünceye kadar ona cennet ehlinin amelini işletir. Bu sebeple onu cennete sokar. Bir kul da cehennem için yaratılınca, ona ölünceye kadar cehennem ehlinin amelini işletir. Bu sebeple onu cehenneme sokar.» Ebu Davud, Sünnet, 39/16; Tirmizi, Tefsir, 44/7, no:2.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

2640-) İmam-ı Malik'e şu Rivayet edildi: Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): «Size iki şey bırakıyorum. Bunlara sımsıkı bağlandığınız sürece, asla doğru yoldan sapmayacaksınız. Bunlar, Allah'ın kitabı ve Peygamberinin sünnetidir.» buyurmuştur.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

2641-) Tavus el-Yemani'den: «Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'in ashabından bir takım insanlara yetişdim. Onlar, her şey kader iledir.» diyorlardı. b. Ömer (radıyallahü anh)'ın da şöyle dediğini işittim: «Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) dedi ki: «Her şey kader iledir. Hatta acizlik ile zeka bile.» Müslim, Kader, 46/40, no:18.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

2642-) Amr b. Dinar'dan: Abdullah b. Zübeyr (radıyallahü anh)'ın hutbesinde şöyle dediğini işittim: «Hidayete erdiren ve dalalete düşüren Allah'tır.»

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

2643-) İmam-ı Malik'in amcası İbn Malik oğlu Ebi Süheyl'den: Ömer b. Abdulaziz ile gidiyordum. Bana Şu kaderiyye grubu hakkındaki görüşün nedir?» deyince: Görüşüm, onları tevbeye davet etmendir. Tevbe ederlerse (ne ala) etmezlerse onları kılıçtan geçirirsin» dedim. Ömer b. Abdulaziz: Benim görüşüm de budur» dedi. Malik der ki: Benim görüşüm de böyledir.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kader Hakkında Konuşmanın Yasaklanması

İman, İslam Ve İhsanın Beyanı, Allahın Kaderini İsbata İmanın Vücubu

Kadere İnanmayandan Teberriye Ve Onun Hakkında Ağır Sözler Söylendiğine Delil Babı ile İlgili Hadisler

102-) Bana Ebû Hayseme Züheyr b. Harb rivayet etti ki): Bbe Veki' Kehmes'den o da Abdullah b. Büreyde'den o da Yahya b. Ya'mer'den naklen rivayet etti. H. bize Ubeydullah b. Muaz el-Anberi rivayet etti. Bu hadis onundur. ki): Bize babam rivayet etti. ki): Bize Kehmes, İbn Büreyde'den o da Yahya b. Yamer'den naklen rivayet eyledi. Yahya şöyle demiş: kader hakkında ilk söz eden, Ma'bed el-Cühenı olmuştu. Bir ara ben ve Humeyd b. Abdirrahman el-Himyeri hacc —yahud Umre — yapmak üzere yola çıktık. Ve (kendi aramızda): Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'in ashabından bir kimseye rastlasak da şu heriflerin kader hakkında söylediklerini ona sorsak, dedik. Az sonra mescide girmekte olan Abdullah b. Ömer b. el-Hattab'a tesadüf ettik. Ben ve arkadaşım, birimiz sağından birimiz solundan olmak üzere hemen etrafını çevirdik. Ben arkadaşımın sözü bana havele edeceğini anlayarak: Eba Abdirrahman! Bizim taraflarda bir takım insanlar türedi. Bunlar Kur'anı okuyor ve ilmi araştırıyorlar.» dedim. (Ravi diyor ki): Yahya bu

adamların hallerini, kader diye bir şey tanımadıklarını hadisat Allah'ın hiç bir takdir ve malûmatı olmaksızın yeni yeni husule gelir, iddiasında bulunduklarım anlattı. Abdullah (radıyallahü anh) şunları söyledi. O halde sen onlarla görüştüğün zaman kendilerine hemen haber ver ki, ben onlardan beriyim. Onlarda benden beridirler. Abdullah b. Ömer'in kendisine yemin ettiği Allaha and olsun ki, onlardan birinin Uhud dağı kadar altım olsa da onu infak etse kadere inanmadıkça Allah onun infakını kabul eylemez. Abdullah (radıyallahü anh) sonra şöyle devam etti: babam Ömerü'bnü'l-hattab rivayet etti. ki: Bir gün Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanında bulunduğumuz bir sırada aniden yanımıza, elbisesi bembeyaz, saçı simsiyah bizat çıkageldi. Üzerinde yolculuk eseri görülmüyor; bizden de kendisini kimse tanımıyordu. Doğru Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanına oturdu; ve dizlerini onun dizlerine dayadı. Ellerini de uylukları üzerine koydu. Ve: Muhammed! Bana İslamın ne olduğunu haber ver!» dedi. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) Allah'dan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet etmen; namazı dosdoğru kılman, zekatı vermen, Ramazan orucunu tutman ve yol (külfetleri) cihetine gücün yeterse Beyt'i hacc etmendir.» buyurdu. O zat: söyledin.» dedi. Babam dedi ki: buna hayret ettik. (Zira) hem soruyor hem de tasdik ediyordu. imandan haber ver!» dedi. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): Allah'ın Meleklerine, kitablarına, Peygamberlerine ve ahiret gününe inanman, bir de kadere; hayrına şerrine inanmandır.» buyurdu. zat (yine): söyledin.» dedi. (Bu sefer): ihsandan

haber ver!» dedi. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): Onu görüyormuşsun gibi ibadet etmendir. Çünkü her ne kadar sen Onu görmüyorsan da O seni muhakkak görür.» buyurdu. zat: kıyametten haber ver!» dedi. Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): mes'elede sorulan sorandan daha alim değildir.» buyurdular. halde bana onun alametlerinden bari haber ver!» dedi. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem): kendi sahibesini doğurması ve yalın ayak, çıplak, yoksul koyun çobanlarının bina yapmakta birbirleriyle yanş ettiklerini görmendir.» buyurdu. Babam dedi ki: Bundan sonra o zat gitti. Ben hayli bir müddet (bekledim) durdum. Nihayet Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) bana: "Ömer! O sual soran zatın kim olduğunu biliyor musun?» dedi. . ve Resûlü bilir." dedim. o Cibril'di. Size dininizi öğretmeğe gelmiş.» buyurdular.

Kaynak: Sahih-i Müslim, İman

Konu: İman, İslam Ve İhsanın Beyanı, Allahın Kaderini İsbata İmanın Vücubu Kadere İnanmayandan Teberriye Ve Onun Hakkında Ağır Sözler Söylendiğine Delil Babı

103-) Bana Muhammed b. Ubeyd el-Guberi ile Ebû Kamil el-Cahderi ve Ahmed b. Abde rivayet ettiler. Dediler ki: Bize Hammad b. Zeyd, Matar b. el-Verrak dan o da Abdullah b. Büreyde'den o da Yahya b. Ya'mer'den naklen rivayet etti. Yahya şöyle dedi: Ma'bed kader hakkında söylediklerini söyleyince biz bunları reddettik. Sonra «Ben ve Humeyd b. Abdirrahman el-Himeyri birer hacc yaptık.»

Raviler hadisi, Kehmes hadisinin ma'na ve isnadiyie rivayet ettiler. (Yalnız) bu hadisde biraz fazlalık ve bir kaç harf noksanlığı vardır. ma'nasına gelen «hicce» kelimesi hakkında İmam Nevevi şunları söylüyor: kelime (ha)nın fetih ve kesrile (Hacce) ve (hicce) okunabilir. Araplardan işitilen şekli hicce'dir. Fakat kaidenin icabı (darbe) kelimesiyle emsalinde olduğu gibi (hacce) okumaktır. Bunu lügat uleması da böyle söylemişlerdir.»

Kaynak: Sahih-i Müslim, İman

Konu: İman, İslam Ve İhsanın Beyanı, Allahın Kaderini İsbata İmanın Vücubu Kadere İnanmayandan Teberriye Ve Onun Hakkında Ağır Sözler Söylendiğine Delil Babı

104-) Bana Muhammed b. Hatım rivayet etti. ki): Bize Yahya b. Said el-Kattan rivayet etti. ki): Bize Osman b. Gıyas rivayet etti. ki): Bize Abdullah b. Büreyde, Yahya b. Ya'mer ile Humeyd b. Abdirrahman'dan rivayet etti. Şöyle dediler: b. Ömer'le karşılaştık; ona kaderi ve kader hakkında söylenenleri anlattık. Bunun üzerine Abdullah bu hadisi ravilerin anlattıkları şekilde, Ömer (radıyallahü anh)'dan, o da Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'den naklen hikaye etti. Hadisde bir parça fazlalık vardır. Ama Abdullah onun bir kısmını da eksik bıraktı.»

Kaynak: Sahih-i Müslim, İman

Konu: İman, İslam Ve İhsanın Beyanı, Allahın Kaderini İsbata İmanın Vücubu Kadere İnanmayandan Teberriye Ve

105-) Bana Haccac b. eş-Şair rivayet etti. ki): Bize Yûnus b. Muhammed rivayet etti. ki): Bize el-Mu'temir, babasından o da Yahya b. Ya'mer'den, o da İbn Ömer'den, o da Ömer'den, o da Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'den naklen bu ravilerin hadisi gibi bir hadis rivayet etti.

Kaynak: Sahih-i Müslim, İman

Konu: İman, İslam Ve İhsanın Beyanı, Allahın Kaderini İsbata İmanın Vücubu Kadere İnanmayandan Teberriye Ve Onun Hakkında Ağır Sözler Söylendiğine Delil Babı

Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Ziyade Ve Eksik Olamayacaklarını Beyan Babı ile İlgili Hadisler

6941-) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. Lafız Ebû Bekr'indir. (Dediler ki): Bize Veki, Mis'ar'dan, o da AI-kame b. Mersed'den, o da Muğira b. Abdillah El-Yeşküri'den, o da Ma'rur b. Süveyd'den, o da

Abdullah'dan naklen rivayet etti. Şöyle dedi: Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem)'in zevcesi Ümmü Habibe: Allahım! Bana zevcim Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem), babam Ebû Süfyan ve kardeşim Muaviye ile fayda ver! dedi. Bunun üzerine Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem): Allah'dan muayyen ecellere, ma'dud günlere ve taksim edilmiş rızıklara ait bir şey istedin. O hiç bir şeyi vakti gelmeden yaratacak, yahuf bir şeyi vaktinden sonraya bırakacak değildir. Şayet Allah'tan seni cehennemdeki bir azabdan veya kabirdeki azabdan korumasını İsteseydin daha hayırlı ve daha faziletli olurdu.» buyurdular. ki: Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanında maymunların da zikri geçti. — Mis'ar Şöyle dedi: Zannederim domuzlar da suret değiştirmekten meydana gelmişlerdir, dedi. — Bunun üzerine: ki Allah, suret değiştirenler için nesil ve çoluk çocuk halket-memiştir. Maymunlarla domuzlar bundan önce de vardı.» buyurdular.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Ziyade Ve Eksik Olamayacaklarını Beyan Babı

6942-) Bize bu hadisi Ebû Küreyb rivayet etti. ki): Bize İbnül BİŞr, Mis'ar'dan bu isnadla rivayet etti, Şu kadar var ki, onun İbn Bişr ile Veki'den beraberce rivayet ettiği hadisinde: bir azabdan ve kabirdeki azabdan...» cümlesi vardır.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Ziyade Ve Eksik Olamayacaklarını Beyan Babı

6943-) Bize İshak b. İbrahim El-Hanzali ile Haccac b. Şair rivayet ettiler. Lafız Haccac'mdir. İshak: Ahberana; Haccac ise: Haddesena tabirlerini kullandılar. (Dediler ki): Bize Abdürrezzak rivayet etti. ki): Bize Sevri Alkame b. Mersed'den, o da Muğira b. Abdillah El-Yeş-. küri'den, o da Ma'rur b. Süveyd'den, o da Abdullah b. Mes'ud'dan naklen haber verdi. Şöyle dedi: Ümmü Habibe: Allahim!' Bana zevcim Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) babam Ebû Süfyan ve kardeşim Muaviye ile fayda ver, dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) ona: Allah'dan muayyen ecellere, basılmış izlere ve taksim edilmiş rızıklara dair bir şey istedin. O, zamanı gelmeden ne bunlardan birini halke-der, ne de birini zamanı geldikten sonra geriye bırakır. Allah'dan kendini cehennemdeki bir azabdan ve kabirdeki azabdan kurtarmasını isteseydin senin için daha hayırlı olurdu.» buyurdular. Derken bir adam: Ya Resûlallah! Maymunlarla domuzlar sureti değiştirilen insanlardan mıdır? diye sordu. Bunun üzerine Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem): Allah (Azzeve Cetle) bir kavmi helak etti, yahut bir kavmi azab ettiyse, onlar için nesil yaratmamıştır. Maymunlar ve domuzlar bundan Önce de vardı.» buyurdu.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Ziyade Ve Eksik Olamayacaklarını Beyan Babı

6944-) Bana bu hadisi Ebû Davud Süleyman b. Ma'bed rivayet etti. ki): Bize Hüseyin b. Hafs rivayet etti. ki): Bize Süfyan bu isnadla rivayette bulundu. Yalnız o: «Ve varılmış eserler...» demiştir. Ma'bed: «Bazıları (bu hadisi) hillinden yani vukuundan önce diye rivayet etti.» dedi. hadis ecellerle rızıklann mukadder olduğuna, binaenaleyh ziyade veya eksik kabul etmediğine açık delildir. Gerçi bir hadisde: «Sıle-i Rahm Ömrü artırır...» buyurulmuştur. Fakat bu ve emsali hadislerin te'vil olunduğunu Sıle-i Rahm bahsinde görmüştük. şöyle diyor: «Kafi delillerle tekarrur etmiştir ki, ecelleri, rızıkları vesaireyi Allah bilir. Bilmenin hakikati, bilinen şeyi bulunduğu hal üzere anlamaktır. Allahü teala Zeyd'in beşyüz tarihinde öleceğini bildi mi, artık onun bu tarihten önce veya sonra ölmesi imkansızdır. Çünkü ilim cehle münkalib olur. Binaenaleyh Allah'ın bildiği ecellerin artıp eksilmesi imkansızdır. Şu halde artma meselesini Ölüm melaikesine yahut ruhları kabz için vekil kıldığı başka bir meleğe nisbetledir, diye tevil etmek gerekir. Meleğe uzun eceller yazmasını emir buyurduktan veya bunu Levh-i Mahfuz'a yazdırdıktan sonra, ezeli ilmi iktizası bu yazılana ziyade ve noksan yapabilir. işte: dilediğini mahveder, dilediğini sabit bırakır.» ayet-i kerimesinin manası budur.» Hakkın mezhebine göre öldürülen kimse eceliyle ölmüştür. Dalalet fırkalarından Mu'tezile onun eceliyle Ölmediğini, ömrünün kesildiğini söylemişlerdir. ki: Hazret-i Ümmü

Habibe , Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) ile babasının ve kardeşinin çok yaşamalarına ve kendisine faydaları dokunmalarına dua etmiş, fakat Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) onu bu duadan men etmiştir. Burada şöyle bir sual hatıra gelebilir: Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) ecel mukadderden fazla ve eksik olamıyacağı için men ettiyse, azab meselesi de mukadderdir. Hazret-i Ümmü Habibe'ye niçin azabdan kurtulmak istemesini tavsiye buyurmuştur? Evet, azab meselesi de mukadderdir. Lakin cehennem azabından, kabir azabından ve emsali şeylerden kurtulmak istemek bir ibadettir, ibadetlerse şeriatın emridirler. ne ise o olur deyip namaz ve oruç gibi ibadetleri terketmek nasıl caiz değilse, afiyet duasında bulunmak da öyledir. Suretini değiştirmek, insani maymun ve domuz gibi çirkin hayvanlar kılığına tebdil etmektir. hadise Beni İsrai zamanında vuku bulmuştur. Fakat başka hayvanlar suretine tebdil edilen insanların nesli olmadığı, maymunlarla domuzlarınsa meshden Önce de mevcut oldukları bu hadisde sarahaten bildirilmiştir. Binaenaleyh bugün yaşayan maymunlarla domuzlar insandan dönme değillerdir.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: Ecel, Rızık Ve Başka Şeylerin Haklarında Geçen Kaderden Ziyade Ve Eksik Olamayacaklarını Beyan Babı

Kadercilerle İlgili Hadisler ile İlgili Hadisler

2644-) Ebu Hüreyre (radıyallahü anh)'dan: Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem):. «Bir kadın, kendisi evlenmek için kızkardeşinin boşanmasını istemesin. Çünkü kendisi için takdir edilen ne ise o olur.» buyurdu. Buhari, Kader, 82/4.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kadercilerle İlgili Hadisler

2645-) Ka’b oğlu Muhammed el-Kurazi anlattı: Muaviye b. Ebi Süfyan minberden şöyle hitabetti: Ey insanlar! Allah'ın verdiğine hiç bir şey engel olamaz. Allah'ın vermediğini de hiç kimse veremez. Güçlü kimseye, Allah'ın gücü karşısında hiç kimsenin gücü fayda vermez. Allah, hakkında hayır dilediği kimseyi dinde derin anlayışlı kılar.» sonra Muaviye: «Ben bu kelimeleri bu minber üzerinde Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'den işittim» dedi.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kadercilerle İlgili Hadisler

2646-) İmam-ı Malik'e Rivayet edildiğine göre şöyle denildi: «Her şeyi gerektiği şekilde yaratan, hiç bir şey,

takdir edip tayin ettiği vakti geçmeyen Allah'a hamdolsun. Bana Allah yeter. Allah, dua edeni işitir. Allah'dan başka dua edilecek bir makam yoktur.»

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kadercilerle İlgili Hadisler

2647-) İmam-ı Malik'e şöyle denildiği Rivayet edildi: Hiç bir kimse rızkını tamamlamadan ölmez. O halde rızkınızı helal yoldan arayınız. Cabir'den manaca merfu olarak gelmiştir: İbn Mace Ticarat, 12/2.

Kaynak: İmam Malik Muvatta, Kader Kitabı

Konu: Kadercilerle İlgili Hadisler

Bab: Allahın Emri Muhakkak Yerini Bulan Bir Kaderdir El-ahzab: ile İlgili Hadisler

6682-) Usame ibn Zeyd (radıyallahü anh) şöyle dedi: Ben Peygamber(sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanında idim. Derken O'na kızlarından birinin elçisi geldi. Yanında Sa'd ibn Ubade, Ubeyy ibn Ka'b, Muaz ibn Cebel vardı. Kızının

oğlu can çekişmektedir, dedi.Peygamber, kızına: "Allah'ın aldığı ve Allah'ın verdiği herşey Kendisine aiddir. Ve herşey bir ecele, bir müddete bağlanmıştır. Onun için sen sabret ve bu sabrın sevabını Allah'tan bekle!" diye haber gönderdi.

Kaynak: Sahih-i Buhari, Kitabu'l-kader

Konu: Bab: Allahın Emri Muhakkak Yerini Bulan Bir Kaderdir El-ahzab:

6683-) Ebû Said el-Hudri (radıyallahü anh) şöyle haber vermiştir: Kendisi Peygamber(sallallahü aleyhi ve sellem)'in yanında otururken Ensar'dan bir adam gelip: Ya Rasûlallah! Bizler kadın esirlere nail olduk. Biz malı arzu ediyoruz (bu kadınların gebe kalmalarını istemiyoruz). Azl hakkında ne düşünürsün? diye sordu. üzerine Rasûlüllah: "Sizler bunu yapıyor musunuz? Bunu yapmamanız size vacib değildir (yani azl yapmamanız size vacib kılınmamıştır). Fakat şu bir hakikat ki, Allah'ın (takdir edip) dünyaya çıkmasını yazmış olduğu herbir nefs, muhakkak dünyada vücûd bulacaktır" buyurdu.

Kaynak: Sahih-i Buhari, Kitabu'l-kader

Konu: Bab: Allahın Emri Muhakkak Yerini Bulan Bir Kaderdir El-ahzab:

6684-) Huzeyfe (ibnu'l-Yeman -radıyallahü anh) şöyle demiştir: Peygamber(sallallahü aleyhi ve sellem) bize bir hutbe yaptı da bu hutbesinde kıyamet kopuncaya kadar

olacak mühim hiçbirşeyi terketmeyip muhakkak zikretti. Bunu belleyen belledi, bellemeyen cahil kaldı. Eğer ben birşeyi unuttum sanıp da şimdi onu hatırlıyorsam, bu bilgim, kişinin bildiği birşey hafızasından kaybolup da sonra onu görüp bilmesi gibidir. ibn Ebi Talib (radıyallahü anh) şöyle demiştir: Bizler Peygamber'in beraberinde oturuyorduk. Peygamber'in beraberinde bir deynek vardı, onunla yere dürtüp vuruyordu. Bu sırada: "Sizden herbir kişinin ateşten yahut cennetten olan oturağı muhakkak takdir olunup yazılmıştır" buyurdu. bir adam da: Ya Rasûlallah, bizler Allah'ın bu takdirine dayanmayalım mı? diye sordu. "Hayır, sizler çalışıp amel yapın, her şeye ve herkese ameli hazırlanıp kolaylaştırılmıştır" buyurdu. şu ayetleri okudu: "Bundan sonra kim verir ve sakınırsa, o en güzeli de tasdik ederse, biz de onu en kolaya hazırlarız. Amma kim cimrilik eder, kendini müstağni görür ve o en güzeli yalan sayarsa biz de ona o en güç olanı hazırlarız.. " (el-Leyl: 5-10).

Kaynak: Sahih-i Buhari, Kitabu'l-kader

Konu: Bab: Allahın Emri Muhakkak Yerini Bulan Bir Kaderdir El-ahzab:

Kaderiye Ve Mürcie Mezhepleri Nedir? ile İlgili Hadisler

2301-) İbn Abbas (radıyallahü anh)'den rivayete göre, Rasûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetimden iki grup vardır ki onların İslam'dan hiçbir payları yoktur; Mürcie ve Kaderiyye." (İbn Mace, Mukaddime: 10) Bu konuda Ömer, İbn Ömer, Rafi' b. Hadiç'den de hadis rivayet edilmiştir. hadis garib hasen sahihtir.

Kaynak: Sünen-i Tirmizi, 8: Kader Bölümleri

Konu: Kaderiye Ve Mürcie Mezhepleri Nedir?

2302-) Muhammed b. Rafi', Muhammed b. Bişr vasıtasıyla Selam b. ebi Amre'den, İkrime ve İbn Abbas'tan bu hadisin bir benzerini rivayet etmiştir.

Kaynak: Sünen-i Tirmizi, 8: Kader Bölümleri

Konu: Kaderiye Ve Mürcie Mezhepleri Nedir?

Kader Konusunda Bozuk Görüş Sahipleri Yüzünden Neler Olabilir ile İlgili Hadisler

2305-) Nafi' (radıyallahü anh)'den rivayete göre: "İbn Ömer'e bir adam gelerek falan kimsenin sana selamı var dedi. Bunun üzerine; Abdullah b. Ömer şöyle dedi: Bana gelen bilgilere göre o kimse dine bidat sokarak kaderi inkar etmiş biridir. Eğer gerçekten bidat sokmuş biri ise benden ona selam söyleme; çünkü ben Rasûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem)'den bu ümmette veya ümmetimde kaderi inkar edenler yüzünden topluca yere batma olayları şekil değişimi şeklindeki belalar ve taşlar altında kalmak gibi felaketler ve yıkıntılar altında kalmak şeklinde toplu ölümler olacaktır." (Müslim, Kader: 7; İbn Mace, Fiten: 29) Bu hadis hasen sahih garibtir. Ebû Sahr'ın ismi Humeyd b. Ziyad'tır.

Kaynak: Sünen-i Tirmizi, 8: Kader Bölümleri

Konu: Kader Konusunda Bozuk Görüş Sahipleri Yüzünden Neler Olabilir

---

2306-) İbn Ömer (radıyallahü anh)'den rivayete göre, Rasûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Ümmetim arasında kaderi yalanlayanlar yüzünden topluca yerin dibine girme olayları ve şekil değişimi şeklindeki belalar meydana gelecektir." (Müslim, Kader: 7; İbn Mace, Fiten: 29)

Kaynak: Sünen-i Tirmizi, 8: Kader Bölümleri

Konu: Kader Konusunda Bozuk Görüş Sahipleri Yüzünden Neler Olabilir

---

Kader Babı ile İlgili Hadisler

6674-) Abdullah (ibn Mes'ûd-radıyallahü anh) şöyle dedi: Bize daima doğru söyleyen ve kendisine de doğru bildirilen Rasülullah (sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle tahdis etti: "Sizin herbirinizin (yaratılışının başlangıcında) ana-Baba maddeleri, kırk gün anasının karnında toplanır. Sonra o maddeler bir o kadar zaman içinde katı bir kan pıhtısı halini alır. Sonra yine bir o kadar zaman içinde bir çiğnem olur. Sonra (dördüncü tekamül safhasında) Allah bir melek gönderir de bu melek (ona rûh üfürür) ve dört kelime ile yani rızkını, ecelini, şaki yahut said olduğunu yazmakla emrolunur. Allah'a yemin ederim ki, sizlerden biriniz yahut bir adam ateş ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder, nihayet kendisiyle cehennem arasında bir kulaç yahut bir zira'dan başka mesafe kalmaz. Bu sırada (meleğin ana karnında yazdığı) yazı, o kişinin önüne geçer. Bu sefer o kimse cennet ehlinin ameliyle amel etmeye devam eder ve cennete girer. Ve yine bir kimse cennet ehlinin ameliyle amel eder, nihayet kendisiyle cennet arasında bir zira' yahut iki zira'dan başka mesafe kalmaz. Bu sırada yazı onun önüne geçer. Bu defa da o kimse ateş ehlinin ameliyle amel eder ve ateşe girer". Adem ibn Ebi Iyas: "Ancak bir zira'" demiştir '.

Kaynak: Sahih-i Buhari, Kitabu'l-kader

Konu: Kader Babı

6675-) Bize Hammad, Ubeydullah ibn Ebi Bekr ibn Enes'ten; o da Enes ibn Malik (radıyallahü anh)'ten tahdis etti ki, Peygamber(sallallahü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Yüce Allah rahime bir melek tevkil etti. (Nutfe düşünce) melek: Ey Rabb'im! Bir nutfedir! Ey Rabb'im! Bir kan pıhtısıdır! Ey Rabb'im! Bir çiğnem ettir! der. bir mahlûk hükmedip yaratmak istediğinde melek: Ey Rabb'im, erkek midir yahut dişi midir? Bedbaht mıdır yahut mes'ûd ve bahtiyar mıdır? Rızık nedir? Ecel nedir? sorularını sorar. anasının karnında iken böylece yazılır"

Kaynak: Sahih-i Buhari, Kitabu'l-kader

Konu: Kader Babı

«her Şey Kaderledir» Hadisi Babı ile İlgili Hadisler

6922-) Bana Abdü;l-A'la;b. Hammad rivayet etti. ki): Malik b. Enes'e okudum. H. Kuteybe b. Said dahi Malik'den — ona okunanlar meyanında —, o da Ziyad b. Sa'd'dan, o da Amr b. Müslim'den, o da Tavus'dan naklen rivayet etti ki: (Şöyle dedi): (sallallahü aleyhi ve sellem)'in ashabından bir

takım insanlara yetiştim ki: Her şey kaderledir, diyorlar. Abdullah b. Ömer'i de şunu söylerken dinledim: Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem): şey kaderledir. Acz ve iktidar yahut iktidar ve acz bile!» buyurdular. Iyaz bu hadisdeki Acz ve Keys kelimelerinin ibaredeki «şey» üzerine atfedilerek mecrur dahi rivayet edildiklerini söylemiş ve: «İhtimal buradaki acizden murad; zahiri manasıdır. Ki: O da kudretsizliktir. Bazıları onun yapılması gereken şeyi terketmek, sonraya bırakmak ve vaktini geçirmek manasına geldiğini söylemişlerdir. Bu kelimenin taatlardan aciz kalmak manasına gelmesi dahi ihtimal dahilinde olduğu gibi, dünya ve ahirete ait umumi işlerde acz kastedilmiş olması da muhtemeldir.-Keys, aczin zıddı olup, neşat ve iktidar manasına gelir. Hadis-i şerif acizin aczi, muktedirin kudreti bile mukadderdir manasınadır.» diyor.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: «her Şey Kaderledir» Hadisi Babı

6923-) Bize Ebû Bekr b. Ebi Şeybe ile Ebû Küreyb rivayet ettiler. (Dediler ki): Bize Veki' Süfyan'dan, o da Ziyad b. İsmail'den, o da Muhammed b. Abbad b. Ca'fer El-Mahzûmi'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti. (Şöyle dedi): Kureyş müşrikleri Resûlüllah (sallallahü aleyhi ve sellem) ile kader hakkında münakaşaya geldiler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu: gün onlar yüzleri üstü cehenneme sürüklenecekler. (Kendilerine) Sekarın çarpmasını tadın! Biz her şeyi kaderle halketmişizdir." Sûre-

i Kamer, Ayet: 48-49. (denilecek.) kaderden murad malûm ve meşhur olan kaza-kader meselesidir. Baci bu mananın hilafına işaret etmişse de «Mesele onun dediği gibi değildir.» diyor. Cehennemin isimlerinden biridir. hadis-i şerif gerekse ayet-i kerime kaderi isbat etmekte ve bunun her şeye am ve şamil olduğunu bildirmektedirler.

Kaynak: Sahih-i Müslim, Kader

Konu: «her Şey Kaderledir» Hadisi Babı

EK 2: NEDEN MÜSLÜMAN OLMALIYIM?

Kur'an, kendi içerisinde ayetler yani mucizeler ve akli deliller olduğunu söyler. Dogmatik inançların kabul edilmemesini, gerçeğin araştırılmasını emreder. Kur'an'a göre insanlar, ataların ne dediklerine değil, aklın ve bilimin ne dediğine bakarak hak olanı bulabilir. Şimdi akıl ve ilim ışığında neden Kur'an'a inanarak Müslüman olmamız gerektiğini inceleyelim. Müslüman olma sebeplerini kısaca listeleyelim ve bu listedeki sebepleri kısaca açıklayalım:

1. Son Kitap İddiasının Gerçekleşmesi
2. Son Peygamber İddiasının Gerçekleşmesi
3. Kur'an'ın Tarihsel Mucizeleri
4. Kur'an'ın Bilimsel Mucizeleri
5. Kur'an'ın Matematiksel Mucizeleri

1.Son Kitap İddiasının Gerçekleşmesi

Kur'an-ı Kerim, kendisini **Allah tarafından gönderilen son ilahi kitap** olarak tanımlar ve bu iddia, yalnızca teolojik

bir beyan olarak kalmamış; tarihsel süreçte fiilen de gerçekleşmiştir. Bu durum, Kur'an'ın ilahi kaynağına dair en dikkat çekici göstergelerden biri olarak değerlendirilmelidir.

1. Kur'an'ın Açık Beyanı

Kur'an, son kitap olarak Kıyamete kadar korunacağını açık ve net ifadelerle bildirir. Özellikle şu ilke belirleyicidir:

- **"Şüphesiz zikri (Kur'an'ı) biz indirdik ve onu mutlaka biz koruyacağız."** (Hicr, 15/9)

Bu ifade, yeni bir vahye ihtiyaç bırakmayacak şekilde, mesajın kıyamete kadar geçerli olacağını ortaya koyar.

2. Önceki Kitaplardan Temel Fark

Tevrat ve İncil gibi önceki ilahi kitaplar, **belirli kavimlere ve dönemlere** hitap eden şeriatlar içermekteydi. Bu nedenle zamanla yeni peygamberler ve yeni kitaplar gönderilmiştir. Kur'an ise:

- Evrenseldir (bütün insanlığa hitap eder),
- Zamana bağlı hükümler yerine ilkesel ve kuşatıcı bir sistem sunar,
- İnanç, ahlak ve hukuk alanlarında tamamlayıcı bir yapı ortaya koyar.

Bu bağlamda Kur'an, kendisini **"önceki Kitapların bozulmamış hallerini tasdik eden ve onları tamamlayan"** bir kitap olarak tanımlar (bkz. Maide, 5/48).

3. Tarihsel Gerçeklik: Vahyin Fiilen Sona Ermesi

Kur’an’ın nüzulünden itibaren yaklaşık **1400 yılı aşkın** bir zaman geçmiştir. Bu uzun tarihsel süreçte:

- Evrensel kabul görmüş,
- İlahi kaynak iddiası taşıyan,
- Kur’an düzeyinde metinsel ve inançsal bütünlüğe sahip

hiçbir yeni ilahi kitap ortaya çıkmamıştır.

Peygamberlik iddiasında bulunan kişiler olmuş, ancak bunların tamamı kısa sürede tarih sahnesinden silinmiş; iddiaları ne akli, ne ahlaki, ne de metinsel tutarlılık kazanabilmiştir. Bu durum, Kur’an’ın “son vahiy” iddiasının tarih tarafından da doğrulandığını göstermektedir.

4. Felsefi ve Mantıki Tutarlılık

Eğer Kur’an’dan sonra yeni bir ilahi kitap gelecek olsaydı:

- Kur’an’ın evrensellik iddiası anlamsızlaşırdı,
- “Korunmuş kitap” vaadi gereksiz olurdu,
- Peygamberliğin son bulduğu iddiası geçersiz kalırdı.

Ancak hem **metin**, hem **tarih**, hem de **insanlık tecrübesi**, Kur’an’ın çizdiği çerçeveyle birebir örtüşmektedir.

Sonuç

Kur’an’ın “son ilahi kitap” olduğu iddiası:

- Metin içi beyanlarla,
- Peygamberlik müessesesinin tamamlanmasıyla,
- Evrensel hitap gücüyle,
- Ve tarihsel süreçte yeni bir vahyin gelmemesiyle

hem teolojik hem tarihsel olarak gerçekleşmiş bir iddiadır.

Bu durum, Kur'an'ı yalnızca inanç temelinde değil; **iddiası doğrulanmış bir ilahi mesaj** olarak da benzersiz kılmaktadır.

2.Son Peygamber İddiasının Gerçekleşmesi

İslam inancına göre Hz. Muhammed (s.a.v.), **Allah tarafından gönderilen son peygamberdir**. Bu iddia, Kur'an'da açık bir şekilde ifade edilmiş; tarihsel süreçte ise yalnızca bir inanç beyanı olarak kalmayıp fiilen de gerçekleşmiştir. "Son peygamberlik" (hatmü'n-nübüvve) ilkesi, İslam'ın en temel akide esaslarından biridir.

1. Kur'an'ın Açık ve Kesin Beyanı

Kur'an, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik zincirinin son halkası olduğunu tartışmaya yer bırakmayacak şekilde bildirir:

“Muhammed, sizin erkeklerinizden herhangi birinin babası değildir; fakat Allah’ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur (hateme’n nebiyyin).”
(Ahzab, 33/40)

Ayette geçen **“hatem”** kelimesi, Arap dilinde “sonlandıran, mühürleyen, tamamlayan” anlamlarına gelir. Klasik lugat, tefsir ve kelam literatüründe bu kavram, **peygamberliğin Hz. Muhammed ile kesin olarak sona erdiği** şeklinde anlaşılmıştır.

2. Peygamberliğin Son Bulmasının Mantıki Gerekçesi

Peygamberlik kurumu, ilahi mesajın insanlara ulaştırılması için tesis edilmiştir. Kur’an’ın nüzulüyle birlikte:

- İlahi mesaj **tamamlanmış** (Maide, 5/3),
- Din **kemale erdirilmiş**,
- Evrensel ve kıyamete kadar geçerli bir sistem ortaya konmuştur.

Bu tamamlanmışlık, yeni bir peygamber gönderilmesini **gereksiz ve anlamsız** kılar. Zira yeni bir peygamber, ya yeni bir vahiy getirecek (bu Kur’an’ın yeterliliğini iptal eder) ya da yeni bir şey getirmeyecek (bu durumda peygamberlik anlamsızlaşır).

3. Tarihsel Süreç: İddianın Fiilen Gerçekleşmesi

Hz. Muhammed’in (s.a.v.) vefatından bu yana yaklaşık **1400 yılı aşkın** bir zaman geçmiştir. Bu süre zarfında:

- Peygamberlik iddiasında bulunan kişiler ortaya çıkmış,
- Ancak hiçbiri kalıcı, evrensel ve ilahi kabul görmüş bir mesaj ortaya koyamamıştır,
- İddiaların tamamı, ya kısa sürede sönmüş ya da sınırlı ve marjinal yapılar olarak kalmıştır.

Tarih, **yeni bir peygamberin gelmediğini** ve insanlığın, Kur'an ve Hz. Muhammed'in sünneti ekseninde yoluna devam ettiğini göstermektedir. Bu durum, "son peygamber" iddiasının tarihsel karşılığını oluşturur.

4. Önceki Peygamberlik Zinciriyle Uyum

Kur'an, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) önceki peygamberlerin çizgisinden kopuk değil; **onların mesajını tamamlayan** bir konumda sunar. Önceki peygamberlerin gönderiliş amacı, belirli toplumlara ve dönemlere yöneliktir. Hz. Muhammed'in risaleti ise:

- Kavmi değil evrenseldir,
- Zamana bağlı değil süreklidir,
- Yerel değil insanlığın tamamına yöneliktir.

Bu özellikler, onun **son peygamber olmasını hem teolojik hem tarihsel olarak anlamlı kılar**.

5. Sahih Sünnet ve İcma

Hz. Peygamber (s.a.v.), kendi beyanlarında da peygamberliğin kendisiyle sona erdiğini açıkça ifade etmiştir. Sahih hadis literatüründe bu konu mütevatir seviyededir. Ayrıca:

- Sahabe,
- Tabiin,
- Tebe-i tabiin

dönemlerinden itibaren İslam ümmeti bu konuda **ittifak (icma)** etmiştir. İslam düşünce tarihinde, hatmü'n-nübüvve ilkesine aykırı görüşler **daima İslam dışı** kabul edilmiştir.

Sonuç

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) **son peygamber olduğu iddiası**:

- Kur'an'ın açık beyanı,
- Dilbilimsel kesinlik,
- Mantıki ve teolojik tutarlılık,
- 1400 yıllık tarihsel tecrübe,
- Ve ümmetin kesintisiz icması

ile **hem inanç hem gerçeklik düzeyinde gerçekleşmiş bir iddiadır**.

Bu yönüyle hatmü'n-nübüvve, yalnızca bir akide maddesi değil; **iddiası zaman tarafından doğrulanmış ilahi bir**

hakikat olarak İslam düşüncesinin merkezinde yer almaktadır.

3.Kur’an’ın Tarihsel Mucizeleri

Kur’an-ı Kerim’in mucizevi yönlerinden biri, indirildiği dönemin **tarihsel bilgi birikimini aşan**, ancak sonraki yüzyıllarda **arkeoloji, filoloji ve tarih bilimi** tarafından doğrulanan beyanlar içermesidir. Bu tür örnekler, Kur’an’ın bir tarih kitabı olmadığını; buna rağmen tarihsel hakikati hatasız bir şekilde aktardığını göstermektedir.

1. Firavun Unvanının Dönemsel Doğruluğu

Kur’an, Hz. Musa (a.s.) kıssasında Mısır hükümdarını **“Firavun”** unvanıyla anarken, Hz. Yusuf (a.s.) kıssasında aynı ülkenin yöneticisini **“Melik (Kral)”** olarak ifade eder:

- Yusuf kıssası: *melik* (Yûsuf, 12/43)
- Musa kıssası: *firavun* (ör. Taha, 20/24)

Modern Mısır bilimi, **“Firavun”** unvanının Yeni Krallık döneminden itibaren (M.Ö. yaklaşık 16. yy) kullanıldığını, Hz. Yusuf döneminin ise daha erken bir zaman dilimine denk geldiğini ortaya koymuştur. Kur’an’ın bu **dönemsel terminoloji hassasiyeti**, tarihsel bir mucize olarak değerlendirilir.

2. Firavun’un Cesedinin Korunacağı Bilgisi

Kur’an, Hz. Musa kıssasında Firavun’un boğulma anını aktarırken şu ifadeyi kullanır:

“Bugün senin bedenini kurtaracağız ki senden sonrakilere ibret olasın.”
(Yûnus, 10/92)

Bu ayet, Firavun’un cesedinin **ibret vesikası olarak korunacağını** bildirir. Antik Mısır’da firavunların mumyalanması biliniyor olsa da, **boğularak ölen bir hükümdarın bedeninin korunup günümüze ulaşması**, Kur’an’ın beyanıyla dikkat çekici bir örtüşme arz eder.

3. Haman İsminin Tarihsel Karşılığı

Kur’an, Firavun’un yakın çevresinde yer alan bir şahsı **“Haman”** ismiyle zikreder (Kasas, 28/6; Mü’min, 40/36–37). Uzun süre bu isim, Kitab-ı Mukaddes’teki Pers dönemi Haman’la karıştırılarak eleştirilmiştir.

Ancak modern Mısır hiyerogliflerinin çözülmesiyle, **taş ocakları ve inşaat işlerinden sorumlu yüksek rütbeli görevlilere** benzer unvan ve isimlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum, Kur’an’ın verdiği bilginin tarihsel bağlamla çelişmediğini göstermektedir.

4. Rumların Yenilgisi ve Yeniden Galibiyeti

Kur’an, Bizans (Rum) İmparatorluğu’nun ağır bir yenilgi aldıktan sonra **“birkaç yıl içinde”** yeniden galip geleceğini haber verir:

“Rumlar yenildi. Ama bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir.”
(Rûm, 30/2–4)

Ayetin indiği dönemde Bizans’ın toparlanması siyasi olarak imkansız görülürken, tarih **Heraklius’un zaferleriyle** bu öngörünün gerçekleştiğini göstermiştir. Bu, Kur’an’ın tarihsel öngörü mucizelerinin en açık örneklerinden biridir.

5. Kamer Suresi’nde Ay’a Çıkış Tarihi

Kamer Suresi’nin 1. ayetinde şöyle buyrulur:

“Saat (Kıyamet) yaklaştı ve Ay kazıldı (yarıldı).”

Ayette kazıldı ifadesi Arapça’da şakka kelimesi ile ifade edilir. Bu kelime yarmak, kazıp deşmek anlamında Kur’an’da birçok kez kullanılmıştır.

Bu ayetten sonra Kur’an'ın sonuna kadar tam 1389 ayet vardır. Ay'a ilk olarak hicri 1389 (miladi 1969) yılında gidilmiş ve Ay yüzeyi kazılarak (ayetteki ifade ile şakka edilerek) incelemeler yapılmış, Ay'daki kum ve taş örnekleri dünyaya getirilmiştir. Bu olayın matematiksel bir kod ile Kur’an'da bildirilmiş olması büyük bir mucizedir.

Sonuç

Kur’an’ın tarihsel mucizeleri:

- Anakronizmden uzak,
- Dönemsel terminolojiye son derece dikkat eden,

- İndirildiği çağın bilgi sınırlarını aşan,
- Ve sonraki tarihsel bulgularla çelişmeyen

bir yapı ortaya koymaktadır.

Bu durum, Kur'an'ın **beşeri bir tarih anlatısı değil; ilahi kaynağa dayalı bir hitap** olduğuna dair güçlü bir delil olarak değerlendirilmektedir.

Bu konuda ayrıntılı bilgi için:
https://www.youtube.com/watch?v=YHuHLuuGj-k

4.Kur'an'ın Bilimsel Mucizeleri

Kur'an-ı Kerim bir **fen veya tabiat bilimleri kitabı değildir**. Onun temel amacı, insanı hidayete ulaştırmak, varlık ve hayat karşısında bilinç kazandırmaktır. Bununla birlikte Kur'an, indirildiği çağın bilimsel tasavvurunu aşan; **doğru, tutarlı ve çelişkisiz kozmolojik ve biyolojik işaretler** sunar. Bu yönüyle Kur'an, bilimle **asla çatışmaz** ve çoğu noktada modern bilimin somut gözlemlerini 1400 yıl öncesinden bildiren ufuk açıcı beyanlar içerir.

1. Evrenin Sonradan Yaratılması ve Genişlemesi

Kur'an, evrenin ezeli olmadığını açıkça bildirir:

“İnkar edenler görmezler mi ki gökler ve yer bitişik idi, biz onları ayırdık.”
(Enbiya, 21/30)

Bu ayet, evrenin başlangıcına yan Big Bang olarak bilinen Büyük Patlama olayına işaret eder. Ayrıca şu ifade dikkat çekicidir:

“Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz biz onu genişletmekteyiz.”
(Zariyat, 51/47)

“Genişletmekteyiz” anlamındaki fiil, evrenin **dinamik ve sürekli genişleyen** bir yapıya sahip olduğunu ima eder. Modern kozmoloji, evrenin genişlediğini 20. yüzyılda keşfetmiştir. Oysa 8 asır önceki Kur’an tefsirlerinde bu ayetin göğün genişletilmesi anlamına geldiği anlatılmıştır.

2. Gök Cisimlerinin Yörüngesel Hareketi

Kur’an, gök cisimlerinin rastgele değil, **belirli yörüngeler içinde** hareket ettiğini bildirir:

“Güneş de Ay da birer yörüngede yüzmektedir.”
(Enbiya, 21/33)

Bu ifade, dönemin yaygın kozmolojik anlayışlarında yer alan durağan gök tasavvurundan tamamen farklıdır ve **düzenli kozmik hareket** gerçeğiyle örtüşür.

3. Canlıların Sudan Yaratılması

Kur’an, hayatın temel kaynağına dikkat çeker:

“Her canlı şeyi sudan yarattık.”
(Enbiya, 21/30)

Modern biyoloji, suyun hücresel yaşam için vazgeçilmez olduğunu, canlı organizmaların büyük ölçüde sudan oluştuğunu ortaya koymuştur. Ayet, biyolojik gerçekliğe **isabetli** bir işaret sunar.

4. Embriyolojik Aşamalar

Kur’an, insanın anne rahmindeki gelişimini **üç karanlık evre halinde** anlatır:

“...Sizi de annelerinizin karınlarında, *üç karanlık içinde,* bir yaratışın ardından diğerine çevirerek yaratıyor. Rabbiniz olan Allah işte budur…”
(Zümer, 39/6)

Bu ayetlerde verilen tasvirler, mikroskopik ayrıntılara girmeden, embriyonun **aşamalı ve düzenli gelişimini** ifade eder. Dönemin tıbbi bilgisiyle açıklanamayacak bu tasvirler, modern embriyolojinin henüz keşfettiği bilgilerdir.

5. Dağların Yeryüzünü Sabitleyici Rolü

Kur’an, dağlar için şu benzetmeyi kullanır:

“Ve yeryüzüne, o sizi sarsar diye revasiye (ağırlıklar, dağlar) yerleştirdi.”
(Nahl, 16/15)

Modern jeoloji, dağların sadece yüzeysel oluşumlar olmadığını; yer kabuğunda **dengeleyici kök sistemlerine**

sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kur’an’ın ifadesi, dağların yapısal işlevine işaret eden bir anlatım sunar.

6. Atmosferin Koruyucu Özelliği

Kur’an’da gökyüzü şu şekilde tanımlanır:

“Göğü korunmuş bir tavan yaptık.”
(Enbiya, 21/32)

Atmosfer, zararlı ışınları engelleyen, meteorları parçalayan ve yaşamı mümkün kılan bir koruma kalkanıdır. Ayetin ifadesi, bu **koruyucu fonksiyona** dikkat çekmektedir.

7. Bilimsel Dil Değil, Evrensel Dil

Kur’an’ın bilimsel mucizesi, teknik terimler kullanmasında değil;

- Yanlış bilgi içermemesinde,
- Mitolojik yanlış kozmolojilerden tamamen uzak durmasında,
- Her çağda anlamını koruyan **esnek ve kuşatıcı bir dil** kullanmasındadır.

Bu özellik, Kur’an’ı belirli bir bilimsel teoriye mahkûm etmez; aksine her çağda okunabilir kılar.

Sonuç

Kur’an’ın bilimsel mucizeleri:

- Bilimi öğretme iddiası taşımaz,

- Bilimle çatışmaz,
- İndirildiği dönemin bilgi sınırlarını aşar,
- Ve modern somut bilimsel bulgularla tam bir uyum sergiler.

Bu durum, Kur'an'ın **beşeri bir bilgi üretimi değil; kainatı yaratanın hitabı** olduğuna dair güçlü bir işaret olarak değerlendirilir. Kur'an, insanı bilime rakip değil; **bilime yönelten bir rehber** olarak konumlandırır.

Bu konuda ayrıntılı bilgi için:
https://www.youtube.com/watch?v=uninv2FzkTg

5.Kur'an'ın Matematiksel Mucizeleri

"Matematiksel mucize" terimi, Kur'an metninde **belirli sayı ilişkilerinin, dizilimlerin veya yapısal örüntülerin** tesadüfi olamayacak kadar düzenli bir şekilde bulunduğu iddiasını ifade eder. Bu iddialar genellikle **sayı tekrarları, dengeli eşleşmeler, sayı kodları** gibi unsurları içerir.

Aşağıda bu iddialardan bazı temel örnekler ve onların içerdiği matematiksel yapılar yer almaktadır:

1. Kur'an'daki Kelime Frekanslarının Sayısal İlişkileri

Bazı kelime çiftleri veya ilişkili kavramların **tekrar sayıları arasında belirli eşitlikler veya oranlar** bulunur. Örnekler:

- "Dünya" ve "Ahiret" kelimeleri her biri **115 kez** geçer.
- "Melek" ve "Şeytan" kelimeleri her biri **88 kez** geçer.
- "İman" ve "Küfür" kelimeleri her biri **25 kez** geçer.
- "Bitki" ve "Ağaç" kelimeleri her biri **26 kez** geçer.
- "Gün" ifadesi tekil olarak **365 kez** geçer (gün sayısı bağlamında) ve "Ay" ifadesi **12 kez** geçer (ay sayısı bağlamında).

Bu tür eşitlikler, Kur'an metninde **anlamları açısından bağlantılı veya simetrik sayısal ilişkiler** bulunduğunu gösterir.

2. Kevser Suresi'ndeki Mucizeler

Kur'an insanlardan Kur'an'daki bir sure gibi bir sure getirmelerini ister fakat bunu yapmalarının imkansız olduğunu söyler. Çünkü Kur'an'daki surelerin içerisinde onlarca derin kodlama, bilgi ve katlamalı anlam mevcuttur. Bunun bir örneği Kur'an'ın en kısa suresi olan Kevser Suresi'nde görülmektedir.

Kur'an-ı Kerim'in en kısa suresi Kevser Suresi'dir. Bu surede 10 sayısı, mucizevi şekilde birçok farklı açıdan

kodlanmıştır. Ve bu kodlamayı bir insanın yapması mümkün görülmemektedir.

- Birinci olarak, 2. ayette geçen nahr etmek kelimesinin anlamlarından birisi kurban kesmektir. Kurban ibadeti Zilhicce ayının 10. günü başlar.
- İkinci olarak, Kevser suresi tam 10 kelimeden oluşturulmuştur.
- Üçüncü olarak, bu surede her ayette birbirinden farklı 10 harf kullanılmıştır (3. ayetteki şanieke kelimesinde bulunan ye harfi kıraatte okunmadığı için sayılmamıştır).
- Dördüncü olarak, surede yalnızca bir kez kullanılan harf sayısı da 10'dur.
- Beşinci olarak, surede en çok tekrar edilen harf olan elif harfinin tekrar sayısı da 10'dur.
- Altıncı olarak, suredeki ayetlerin üçünün de bitiş harfi ra harfidir. Ra harfi Arap alfabesinde 10. sıradaki harftir.
- Yedinci olarak, Kur’an'da ra harfiyle biten 10 sure vardır. Resmi Mushaf sıralamasında Kevser Suresi bu 10 surenin onuncusudur.
- Sekizinci olarak, suredeki üç ayetin son kelimeleri bir araya getirilip sayıldığında yine 10 farklı harf olduğu görülür.
- Dokuzuncu olarak, suredeki üç ayetin ikinci kelimeleri bir araya getirilip sayıldığında yine 10 farklı harf olduğu görülür.

- Onuncu olarak, suredeki üç ayetin ikinci ve son kelimeleri hariç diğer kelimeleri bir araya getirilip sayıldığında yine 10 farklı harf olduğu görülür.

Kevser Suresi'nde bu mucizelerden başka daha pek çok mucize bulunmaktadır. Bu matematiksel kodlamalar insan aklı tarafından düşünülemez ve Kur'an-ı Kerim'in tek bir suresine benzer bir sure yazmak mümkün değildir. Bu ise Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından gönderildiğinin delillerindendir.

3. Yapısal ve Düzensel Sayı Örüntüleri

Bazı matematiksel iddialar Kur'an'ın **bütününün yapısal düzeni** üzerinden de yapılmıştır:

- Sure numaralarının toplamı, ayet sayılarının toplamı gibi hesaplamalar arasında **tekrar eden düzenler** bulunduğu,
- Bu tür sayı toplamlarının, belirli simetri ve denge ilişkileri gösterdiği,
- Örneğin tek/çift sayıların toplamlarının özel dengelere sahip olduğu belirtilir.

Bu bilgiler, Kur'an'ın **tüm metinsel yapısının bir sistem içinde oluşturulduğu** fikrini desteklemek amacıyla ortaya konulmaktadır.

Sonuç

Kur’an’daki matematiksel mucize iddiaları, **tez olarak Kur’an’ın metinsel yapısında belirli sayı ilişkilerinin (ör. tekrar sayıları, sayı kodları vb.) bilinçli bir düzen taşıdığı** fikrini öne çıkarır. Bu iddialar:

- Kelime frekansı eşleşmeleri,
- Sayı kodları (ör. 19 kodu),
- Yapısal örüntüler ve simetri ilişkileri

gibi örneklerle ifade edilir.

Akademik bir perspektiften bakıldığında, bunlar **tesadüf analizleri, metin istatistikleri ve dilbilimsel değerlendirmelerle birlikte incelendiğinde tesadüf denilemeyecek bir yapı arz etmektedir.** Şu gerçektir ki Kur’an’ın metinsel düzeni **sadece rastlantısal bir metin yapısına indirgenemeyecek kadar zengin ve düzenlidir**.

Bu konuda ayrıntılı bilgi için:
https://www.mucizeler.com/cift-ve-tek-sayilar/